

Na(ar) de lerarenopleiding; onderwijsmonitor 1998

Citation for published version (APA):

Allen, J. P., & Smit, L. (1998). Na(ar) de lerarenopleiding; onderwijsmonitor 1998. (ROA External Reports). Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

Document status and date:

Published: 01/01/1998

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

*Beleidsonderzoek
Arbeidsvoorwaarden en
Beroepskwaliteit
Onderwijspersoneel 30*

Na(ar) de lerarenopleiding

Onderwijsmonitor 1998

Maastricht, september 1999

J.P. Allen
L.M. Smit

OCenW

Ministerie van Onderwijs
Cultuur en Wetenschappen

Researchcentrum voor Onderwijs
en Arbeidsmarkt

Research Centre for Education
and the Labour Market

Na(ar) de lerarenopleiding

Onderwijsmonitor 1998

J.P. Allen

L.M. Smit

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt

Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde
Universiteit Maastricht

Maastricht, september 1999

Inhoud

Voorwoord	i
Opzet van het rapport	iii
Samenvatting	v
1 Na(ar) de lerarenopleiding in vogelvucht	1
1.1 Instroom en uitstroom lerarenopleiding	1
1.2 Bestemming van afgestudeerden van de lerarenopleiding	6
1.3 Baankenmerken	11
2 Trendcijfers HPO	15
3 Waarom wel of niet voor de klas?	19
3.1 'Weglek' uit de lerarenopleiding en het beroep leraar	19
3.2 Het studiekeuze proces	22
3.3 Aansluiting vooropleiding-lerarenopleiding en tussentijdse uitval	26
3.4 Evaluatie van de lerarenopleiding	28
3.5 Wat zoeken mensen in een baan?	33
3.6 Weglek onder allochtonen	42
3.7 Weglek: een nadere analyse	44
Referenties	51
Bijlage A: Deelname en respons	53
Bijlage B: Opleidingenclassificatie hoger pedagogisch onderwijs en universitaire lerarenopleidingen	55
Statistische Supplement	59
Deel A: Tabellen per opleidingscluster	61
Deel B: Tabellen per HPO vak	83

Voorwoord

Uit de prognoses die het ROA tweejaarlijks opstelt blijkt dat veel sectoren in de arbeidsmarkt voor hoger opgeleiden te maken hebben met knelpunten in de personeelsvoorziening. Een van de opleidingssectoren waar op het moment knelpunten worden aangetroffen en waar verwacht wordt dat deze knelpunten in de toekomst aanhouden is de sector onderwijs¹. In dit kader wordt in het voorliggende rapport *Na(ar) de lerarenopleiding* aandacht geschonken aan de keuze voor een lerarenopleiding en de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding in het hoger pedagogisch onderwijs (HPO) en de universitaire lerarenopleiding (ULO). Daarbij zijn de cijfers voor het HPO waar relevant uitgesplitst naar enerzijds de lerarenopleidingen basisonderwijs en speciaal onderwijs en anderzijds de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs. Voor de eerste categorie wordt in dit rapport de afkorting PABO (Pedagogische Academie Basisonderwijs) gehanteerd, ondanks dat enkele lerarenopleidingen basisonderwijs en speciaal onderwijs aan andere instellingen worden gegeven.

De data zijn afkomstig uit het door het ROA ontwikkelde Schoolverlaters Informatie Systeem (SIS). Het SIS is gebaseerd op onderzoek dat in de verschillende sectoren van het onderwijs is uitgevoerd en heeft betrekking op de situatie van schoolverlaters en afgestudeerden anderhalfjaar na het voltooien van de opleiding. In dit rapport is gebruik gemaakt van gegevens afkomstig uit het onderzoek Registratie van Uitstroom en Bestemming van Schoolverlaters (RUBS), de HBO-Monitor en de WO-monitor. Het RUBS onderzoek is gericht op de schoolverlaters van het algemeen voortgezet onderwijs (AVO), het voorbereidend beroepsonderwijs (VBO) en het middelbaar beroepsonderwijs (MBO). De HBO-monitor wordt sinds 1991 uitgevoerd in opdracht van de HBO-Raad en de hogescholen en bevat de gegevens over afgestudeerden van het HPO. Voor het eerst dit jaar heeft er ook een integrale meting plaatsgevonden onder afgestudeerden van de universiteiten in de vorm van de WO-monitor. Hierdoor zijn ook de gegevens beschikbaar over afgestudeerden van de ULO.

In het najaar van 1998 zijn ruim 5.300 afgestudeerden van het HPO en bijna 400 afgestudeerden van de ULO benaderd. De respons voor het HPO en de ULO bedroeg respectievelijk 57% en 46%. Hiermee is de totale respons onder de afgestudeerden van het HPO ongeveer gelijk aan de respons van het afgelopen jaar. Uitgebreidere informatie over de respons en de gewogen en ongewogen aantallen respondenten in het onderzoeksbestand, is te vinden in bijlage A.

De Onderwijsmonitor is uitgevoerd in opdracht van de directie Arbeidsvoorwaarden en Beroepskwaliteit van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OC&W).

1. Zie: De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep 2004, ROA

Opzet van het rapport

Het voorliggende rapport bestaat feitelijk uit twee delen. Het eerste deel is het eigenlijke rapport, in het tweede deel is een *Statistisch Supplement* opgenomen, waarin de belangrijkste resultaten in tabelvorm zijn samengebracht.

Het rapport zelf is opgebouwd uit drie hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk wordt een kort overzicht gepresenteerd van de belangrijkste gegevens met betrekking tot een loopbaan binnen het onderwijs. Hierbij wordt kort ingegaan op de in- en uitstroom van en naar de lerarenopleiding, de bestemming van afgestudeerden van de lerarenopleiding, en de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleiding. Het tweede hoofdstuk richt zich op de ontwikkeling van de arbeidsmarktpositie van HPO'ers in vergelijking met het totale HBO. Tenslotte ligt in hoofdstuk drie met name de nadruk op de beweegredenen van mensen om te kiezen voor een opleiding binnen het onderwijs en de keuze voor een verdere loopbaan binnen of buiten het onderwijs. Hierbij zal onder andere de 'weglek' uit de lerarenopleidingen en het beroep leraar aan de orde komen. Dit wordt in verband gebracht met kenmerken van de vooropleiding, de lerarenopleiding, de arbeidsmarkt voor leraren en de oriëntaties van studerenden en werkenden.

Het *Statistisch Supplement* bestaat uit twee delen. In deel A worden de belangrijkste gegevens per opleidingscluster voor zowel het HPO als de ULO gepresenteerd. De clusters zijn gebaseerd op de verschillende richtingen binnen de lerarenopleidingen. Deel B geeft vervolgens een gedetailleerder overzicht op het niveau van vakken. Daarbij worden alleen voor die vakken resultaten gepresenteerd waarvoor de resultaten voldoende betrouwbaar worden geacht. Eenvoudigheidshalve is daartoe een grens van 25 respondenten gehanteerd. Door deze grens was het helaas niet mogelijk om voor de ULO gegevens op vak niveau te presenteren.

Samenvatting

De grote meerderheid van de afgestudeerden van de lerarenopleidingen is werkzaam binnen de onderwijssector. Het percentage werkende HPO'ers dat binnen de onderwijssector werkt is sterk gestegen sinds de eerste groep afgestudeerden werd onderzocht. Tussen 1990 en 1998 is het aandeel afgestudeerden dat in het onderwijs werkt gestegen van 58% naar 77%. Afgestudeerden van de PABO kiezen bijna allemaal voor een baan binnen het onderwijs (96%). Daar staat tegenover dat slechts 61% van de afgestudeerden van het overig HPO kiest voor een onderwijsbaan. Voor afgestudeerden van de ULO geldt dat 73% werkzaam is binnen het onderwijs.

Ondanks het hoge percentage afgestudeerden die voor een baan binnen het onderwijs kiezen is er momenteel sprake van een groot tekort aan leraren. Verwacht wordt dat dit tekort de komende tijd alleen maar groter zal worden. Met het oog op het belang van het aantrekken en vasthouden van leerkrachten is een aantal analyses verricht die betrekking hebben op de verschillende stadia die men doorloopt vanaf de middelbare school naar de eventuele keuze om in het onderwijs te (blijven) werken. Uit een analyse onder schoolverlaters van het AVO en het MBO die doorstromen naar het HBO blijkt dat schoolverlaters die voor een HPO-opleiding kiezen verschillen van andere schoolverlaters in termen van "hoe ze tegen werk aankijken". Schoolverlaters die voor een lerarenopleiding kiezen hechten relatief veel waarde aan het maatschappelijk nut van het werk maar vinden inkomen relatief onbelangrijk. Wel vinden ze het relatief belangrijk om later een vaste baan te hebben. Vrouwen kiezen relatief vaker voor een lerarenopleiding, evenals schoolverlaters van het HAVO.

Ongeveer een van de zeven doorstromers naar het HPO verlaat voortijdig (zonder het behalen van een diploma) de opleiding. Dat slechts 1% van de ULO studenten de ULO opleiding verlaat zonder diploma heeft gedeeltelijk te maken met de kortere duur van de opleiding. De meest aangegeven reden voor tussentijdse uitval van de HPO-opleiding is een gebrek aan motivatie. Uit een nadere analyse blijkt dat men eerder geneigd is om tussentijds met de opleiding te stoppen wanneer ze de aansluiting tussen vooropleiding en vervolgopleiding als slecht beoordelen. Ook schoolverlaters die een geringe arbeidsmarktbinding vertonen hebben een grotere kans op uitval. Mensen die maatschappelijk nut belangrijk vinden zijn minder snel geneigd om met de lerarenopleiding te stoppen.

Opvallend is dat veel afgestudeerden van de lerarenopleidingen achteraf aangeven dat ze meer aandacht voor pedagogische/didactische vaardigheden en voor mondelinge presentatie tijdens de opleiding hadden gewild. Hiernaast geven afgestudeerden aan dat ze de lerarenopleiding vaak ervaren hebben als onvoldoende moeilijk en/of specialistisch. Slechts weinig PABO'ers (9%) hebben spijt van hun opleidingskeuze. Onder afgestudeerden

van de ULO en het overig HPO hebben respectievelijk 21% en 28% achteraf wel spijt van de gekozen opleiding.

De keuze voor sommige afgestudeerden om na de lerarenopleiding buiten het onderwijs te gaan werken lijkt niet zonder meer te verklaren uit de algemene arbeidmarktsituatie van leraren. Aan de hand van een aantal min of meer 'objectieve' indicatoren kan zelfs worden geconstateerd dat de arbeidsmarktpositie van leraren relatief goed is. Vergeleken met andere HBO'ers en WO'ers verdienen hoger opgeleiden die in het onderwijs werken net zo veel of zelfs meer per uur dan hoger opgeleiden die buiten het onderwijs werken. De relatieve positie van afgestudeerden van het HPO ten opzichte van het HBO als geheel is sterk verbeterd in de loop van de jaren negentig. Met name wat betreft de gemiddelde lonen en het percentage werkzaam op niveau hebben HPO'ers veel terrein gewonnen en scoren nu boven het HBO gemiddelde. De ontwikkeling in het werkloosheidscijfer en het percentage met een vaste aanstelling is minder spectaculair, maar ook hier doen HPO'ers het niet slecht vergeleken met het HBO gemiddelde.

Afgestudeerden van de lerarenopleidingen zijn gevraagd aan te geven welke voorwaarden ze stellen aan (blijven) werken binnen het onderwijs. Hieruit komt naar voren dat terwijl de overgrote meerderheid van de afgestudeerden van de PABO en de ULO bereid zijn om in de toekomst in het onderwijs te werken relatief veel afgestudeerden van de overige HPO opleidingen onder geen enkele voorwaarde hiertoe bereid zijn (18%). De meest genoemde voorwaarden die door afgestudeerden gesteld worden aan het (blijven) werken binnen het onderwijs zijn: betere arbeidsomstandigheden (zoals bijvoorbeeld kleinere klassen), een vaste aanstelling, werken binnen eigen regio en les geven in eigen vak. Een nadere analyse wijst uit dat mensen die maatschappelijk nut en een vaste baan belangrijk vinden vaker voor een baan binnen het onderwijs kiezen. Mensen die veel waarde hechten aan afwisseling en ontwikkeling van expertise gaan juist sneller buiten het onderwijs werken. Zelfs wanneer rekening is gehouden met deze aspecten werken PABO'ers en ULO'ers significant vaker in een baan binnen het onderwijs dan overige HPO'ers.

Tenslotte blijkt dat van de binnen het onderwijs werkende HPO'ers met een deeltijd aanstelling 51% dat onvrijwillig doet. Voor afgestudeerden van de PABO ligt dit percentage een stuk hoger dan voor de andere HPO opleidingen. Van de PABO afgestudeerden werkt 59% onvrijwillig in deeltijd terwijl dit voor slechts 42% van de overige HPO'ers geldt. Voor de ULO bedraagt dit percentage 55%.

1 Na(ar) de lerarenopleiding in vogelvlucht

In dit hoofdstuk wordt een kort overzicht gepresenteerd van de belangrijkste gegevens met betrekking tot een loopbaan binnen het onderwijs. Als eerste zal kort aandacht worden geschonken aan de in- en uitstroom van en naar de lerarenopleidingen. Hierna zal kort gekeken worden naar de bestemming van afgestudeerden van de lerarenopleiding na het behalen van het diploma. Vervolgens wordt kort aandacht besteed aan de baankenmerken van afgestudeerden van de lerarenopleidingen.

1.1 Instroom en uitstroom lerarenopleiding

Instroom naar de lerarenopleiding

De absolute instroom in de lerarenopleidingen kan het best gemeten worden met behulp van de instroomgegevens afkomstig van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Tabellen 1.1 en 1.2 presenteren de ontwikkeling van de instroom in de verschillende lerarenopleidingen. Tabel 1.1 geeft voor de afgelopen zes studiejaren de ontwikkeling weer van de absolute instroom in de propedeuse van de opleidingen tot leraar basisonderwijs en de opleidingen tot leraar voortgezet onderwijs.

Tabel 1.1

Instroom in de propedeuse van de basisopleidingen HPO

Studiejaar	Basisonderwijs	Voortgezet Onderwijs
1993-1994	5.941	8.012
1994-1995	6.665	7.327
1995-1996	6.272	6.191
1996-1997	6.301	5.868
1997-1998	6.520	6.500
1998-1999	7.858	4.925

Bron: OC&W

De tabel laat zien dat de instroom in de lerarenopleiding basisonderwijs na een terugval in het studiejaar 1995-1996 een gestage groei vertoont. De instroom in de lerarenopleiding basisonderwijs is in het studiejaar 1998-1999 flink gestegen in vergelijking met de voorgaande jaren. De instroom in de lerarenopleidingen voortgezet onderwijs laat duidelijk een omgekeerde trend zien met uitzondering van een stijging in het studiejaar 1997-1998. In het daarop volgende studiejaar is echter weer een scherpe daling te zien. Tabel 1.2 geeft een overzicht van de ontwikkelingen in de absolute instroom in de opleidingen die opleiden tot leraar speciaal onderwijs of tot eerste graads leraar. In het studiejaar 1998-1999 is voor het eerste een daling te zien voor zowel de opleiding speciaal onderwijs voltijd als voor de opleiding speciaal onderwijs en eerste graads opleiding deeltijd.

Tabel 1.2

Instroom in vervolgopleidingen HPO (opleidingen speciaal onderwijs voltijd/deeltijd en eerste graads opleidingen deeltijd)

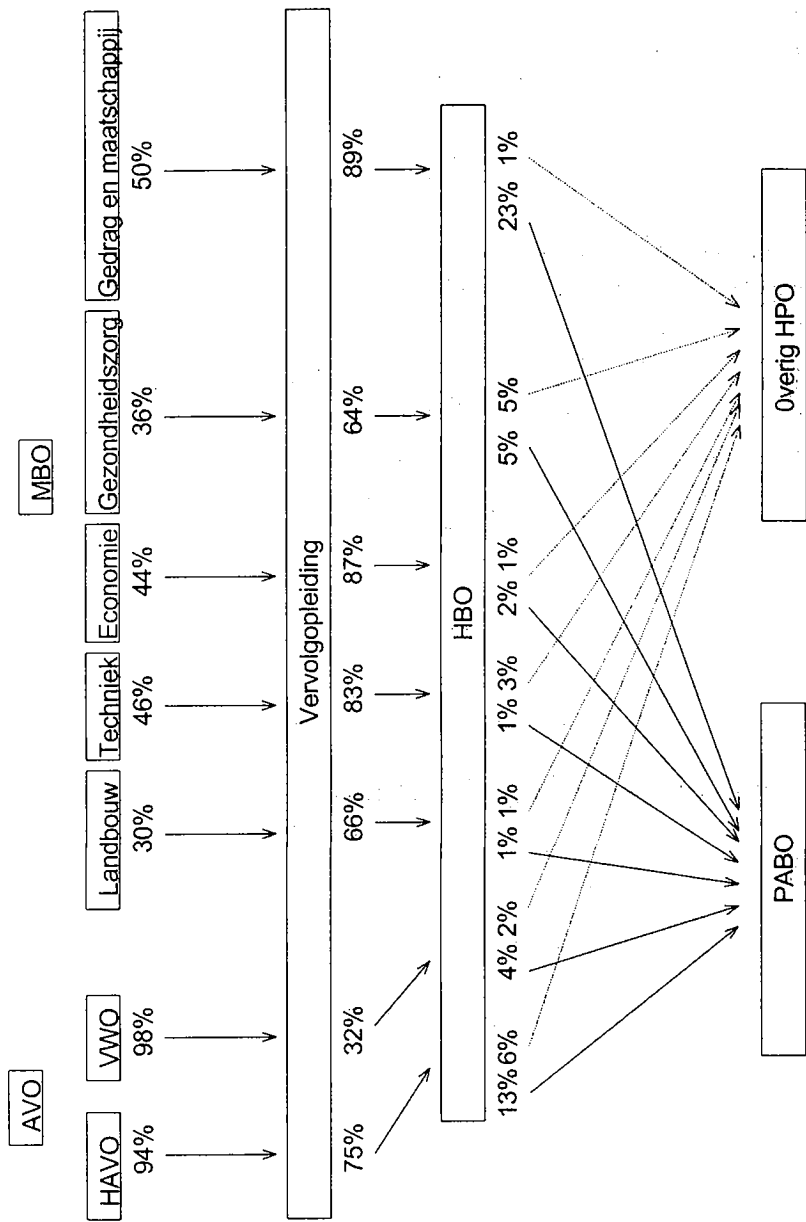
Studiejaar	Opleiding speciaal onderwijs voltijd	Opleiding speciaal onderwijs en eerste graads opleidingen deeltijd	Totaal
1993-1994	0	842	842
1994-1995	0	878	878
1995-1996	118	969	1.087
1996-1997	178	1.242	1.420
1997-1998	403	2.519	2.922
1998-1999	375	2.293	2.668

Bron: OC&W

De doorstroom naar een HPO opleiding vanuit het AVO en het MBO kan aan de hand van gegevens uit het onderzoek Registratie van Uitstroom en Bestemming van Schoolverlaters (RUBS) nader worden bekeken. Om de doorstroom naar een universitaire lerarenopleiding te belichten wordt gebruik gemaakt van gegevens afkomstig uit de WO-monitor.

Figuur 1.1 presenteert de doorstroom vanuit het AVO en het MBO naar de PABO en naar het overig HPO. Eerst wordt gekeken naar het percentage AVO en MBO schoolverlaters dat naar een vervolgopleiding is doorgestroomd en naar het percentage dat hiervan voor een HBO opleiding heeft gekozen. Vervolgens wordt gekeken welk percentage van de HBO doorstromers heeft gekozen voor een PABO opleiding en welk voor het overig HPO. Gezien de functie van het AVO is het niet verwonderlijk dat bijna alle schoolverlaters na het behalen van hun diploma kiezen voor een vervolgstudie. Van de gediplomeerde HAVO schoolverlaters die naar een vervolgopleiding zijn doorgestroomd kiest drie kwart voor een vervolgopleiding binnen het HBO. Zo'n 13% van de HAVO doorstromers naar het HBO kiest voor een vervolgopleiding binnen de PABO en 6% voor een andere HPO opleiding. Ondanks dat het VWO als vooropleiding voor het WO is opgezet, kiest bijna eenderde van de schoolverlaters voor een vervolgopleiding binnen het HBO. Slechts 6% van de verder lerende VWO schoolverlaters die kiezen voor een HBO opleiding vervolgt de studie binnen het HPO. Hiervan kiest zo'n 4% voor de PABO en 2% voor een andere HPO opleiding. Na het afronden van de MBO opleiding start zo'n 43% met een vervolgopleiding. Van de verder lerende MBO'ers kiest de overgrote meerderheid voor een opleiding binnen het HBO (82%). Het aandeel verder lerende MBO'ers binnen het HBO dat kiest voor een HPO opleiding is het grootst vanuit de sector *gedrag en maatschappij* (24%).

Figuur 1.1
Instroom HPO

De instroom in de ULO bestaat hoofdzakelijk uit studenten afkomstig uit het WO. Wanneer gekeken wordt naar de instroom als percentage van de totale uitstroom vanuit het WO dan vinden we de grootste doorstroom naar de ULO vanuit de sectoren *taal en cultuur* en *natuurwetenschappen* (respectievelijk 9% en 5%). Verder kiest 1% van de afgestudeerden uit de sectoren *landbouw* en *gedrag en maatschappij* voor de ULO. Vanuit de sectoren *techniek*, *economie*, *gezondheidszorg* en *recht en openbare orde* is bijna geen instroom in de ULO.

Op het moment van enquête heeft een aantal van de schoolverlaters van het AVO en het MBO de HPO opleiding al verlaten. Zo'n 14% van de havisten, 11% van de VWO'ers en 16% van de MBO'ers heeft de opleiding zonder enige vorm van kwalificatie verlaten. Deze uitval, ook wel weglek genoemd, wordt verder besproken in het derde hoofdstuk.

Uitstroom van de lerarenopleiding

De studenten die instromen in het HPO en de ULO verlaten pas over enkele jaren de lerarenopleidingen. Vandaar dat we aan de hand van de uitstroom vanuit de lerarenopleidingen de verdere loopbaan van afgestudeerden volgen.

Tabel 1.3

Aantal behaalde HPO-diploma's in het studiejaar 1996/1997

Cluster	Aantal diploma's	Dubbeltellingen
Leraar basis-/speciaalonderwijs	5870	(32)
Leraar VO taal 1-vak (2e gr)	1121	(34)
Leraar VO maatschappij 1-vak (2e gr)	1586	(103)
Leraar VO expressie 1-vak (2e gr)	393	(5)
Leraar VO techniek 1-vak (2e gr)	384	(10)
Leraar VO taal (1e gr)	132	(19)
Leraar VO maatschappij (1e gr)	77	(1)
Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	445	(0)
Leraar VO exact (1e/2e gr)	643	(31)
Algemene beroepenvariant Onderwijs	418	(22)
HPO totaal	11.069	(257)

Bron: Centraal Register Inschrijvingen Hoger Onderwijs (CRIHO)

Tabel 1.3 geeft het aantal diploma's dat in het studiejaar 1996/1997 is uitgereikt aan de HPO opleidingen. De gegevens zijn afkomstig uit het Centraal Register Inschrijvingen Hoger Onderwijs (CRIHO)². De aantallen in de tabel zijn niet gelijk aan het aantal afgestudeerden aan het HPO in het studiejaar 1996/1997. Studenten die voor twee opleidingen hun diploma hebben behaald worden in CRIHO namelijk dubbel meegeteld. Tussen haakjes is daarom

2. De opleidingscodes in de CRIHO data zijn volgens de classificatie van bijlage B gehercodeerd.

het aantal dubbeltellingen weergegeven welke gelijk zijn aan het aantal afgestudeerden binnen een cluster dat ook voor een andere opleiding een diploma heeft behaald.

De gediplomeerde uitstroom van het HPO en de ULO kan nader geanalyseerd worden aan de hand van de gegevens afkomstig uit de HBO- en WO-monitor. Tabel 1.4 geeft een kort overzicht van de samenstelling van de gediplomeerde uitstroom. De uitsplitsing naar geslacht laat zien dat beduidend meer vrouwen dan mannen uitstromen vanuit een lerarenopleiding. Voor de PABO geldt zelfs dat 87% van de gediplomeerden vrouwelijk is. De tabel laat verder zien dat de meeste afgestudeerden de lerarenopleiding in voltijd gevolgd hebben. Wel hebben aanmerkelijk meer HPO'ers hun opleiding in deeltijd gevolgd dan afgestudeerden van de ULO. Dit geldt met name voor afgestudeerden van het overig HPO (exclusief PABO). Er zijn weinig allochtonen³ te vinden onder zowel afgestudeerden van het HPO als de ULO. De meeste allochtonen worden aangetroffen in de opleidingsrichtingen *leraar vo taal 1ste graads* (11%) en de *algemene beroepsvariant* (10%) van het HPO⁴. Tenslotte wordt in tabel 1.4 een overzicht gegeven van de hoogst voltooide vooropleiding van de afgestudeerden van de lerarenopleidingen. Uit deze gegevens komt naar voren dat meer dan de helft van de PABO afgestudeerden HAVO als hoogste vooropleiding heeft. Ondanks het zeer kleine aantal VWO'ers dat voor een HPO-opleiding kiest, vormt deze groep schoolverlaters nog altijd zo'n 2% van de uitstroom uit de PABO en 18% van de uitstroom uit de andere HPO opleidingen. De meeste andere afgestudeerden geven aan het MBO of een andere HBO opleiding als hoogste vooropleiding te hebben gedaan.

De cijfers voor de ULO hebben betrekking op de hoogste vooropleiding in het voortgezet onderwijs. Aangezien normaliter alleen schoolverlaters vanuit het voortgezet onderwijs met een VWO opleiding direct toegelaten worden tot een WO opleiding is het niet verwonderlijk dat 87% van de ULO'ers een VWO diploma heeft behaald. Zo'n 8% heeft als hoogste vooropleiding binnen het voortgezet onderwijs het HAVO gevolgd en is hoogst waarschijnlijk via een HBO studie in het WO ingestroomd.

-
3. Om als allochtoon te worden aangemerkt, dienen tenminste twee van de volgende drie personen (te weten de respondent en diens vader en moeder) te zijn geboren in een van de landen die worden genoemd in de voormalige Wet Bevordering Evenredige Arbeidsdeelname Allochtonen (voorloper van de Wet SAMEN). Deze landen zijn: Aruba, Nederlandse Antillen, Ethiopië, Irak, Iran, voormalig Joegoslavië, Marokko, Somalië, Suriname, Turkije en Vietnam.
 4. De positie van allochtonen in vergelijking met autochtonen wordt verder besproken in het derde hoofdstuk.

Tabel 1.4

Gediplomeerde uitstroom uit het HPO en de ULO verbijzonderd naar geslacht, onderwijsvorm en etniciteit.

	PABO %	Overig HPO %	ULO* %
Vrouw	87	64	60
Voltijd	72	61	97
Allochtoon	1	1	1
Hoogste vooropleiding			
HAVO	56	44	8
VWO	12	18	87
(K)MBO/llw in-service	10	16	0
HBO	10	13	-
WO	6	2	-
anders	7	7	5

* Voor de ULO gaat het om de hoogste vooropleiding in het voortgezet onderwijs

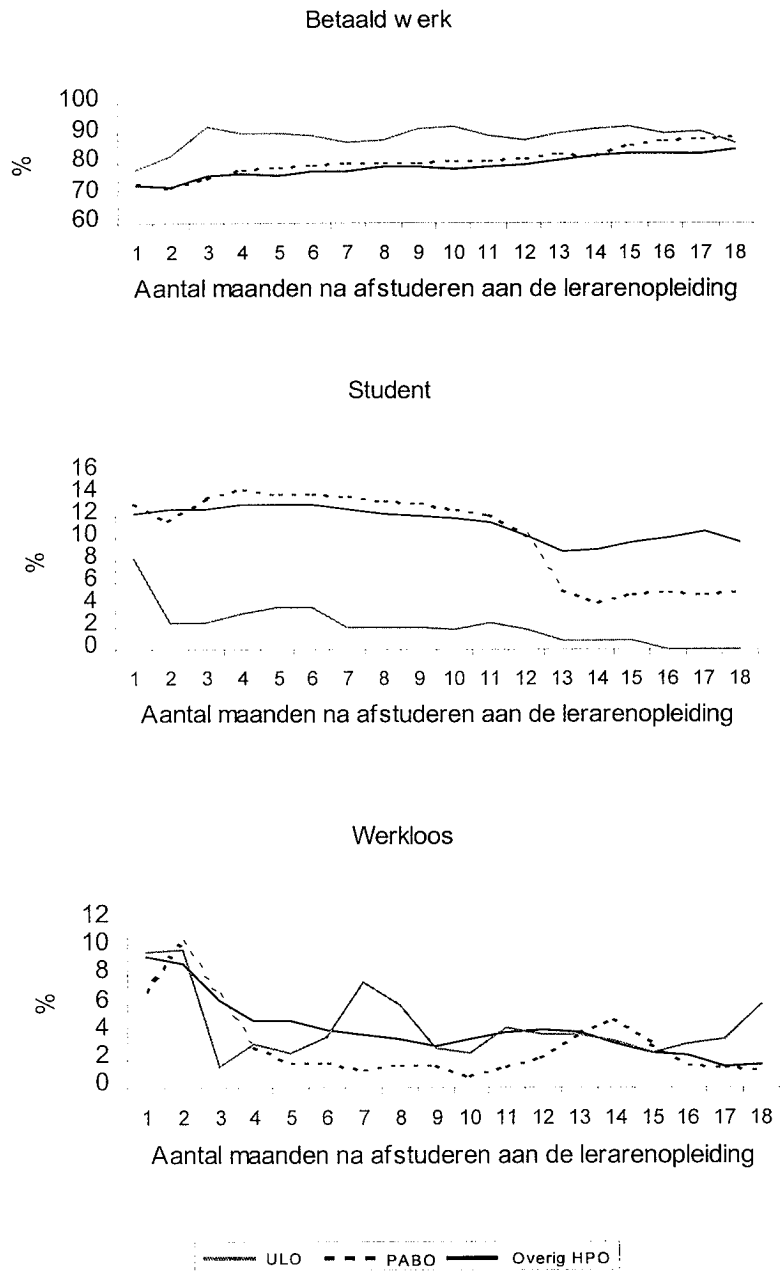
1.2 Bestemming van afgestudeerden van de lerarenopleiding

Na het behalen van een diploma aan een van de lerarenopleidingen hebben afgestudeerden in wezen twee opties wat betreft hun verdere loopbaan. Ze kunnen besluiten om direct de arbeidsmarkt te betreden of ze kunnen besluiten een vervolgstudie te starten. De afgestudeerden van de lerarenopleidingen zijn circa anderhalf jaar na afstuderen geënquêteerd, zodat de hier gepresenteerde resultaten (tenzij anders vermeld) betrekking hebben op de situatie van de schoolverlaters anderhalf jaar na het behalen van het diploma of deelcertificaten.

Maatschappelijke positie

Aan de afgestudeerden is gevraagd aan te geven welke positie volgens henzelf hun situatie op het moment van enquête het best weerspiegelt. Deze positie, ook wel bestemming of maatschappelijke positie genoemd, is dus een subjectieve maatstaf. Voor zowel het HPO als de ULO geldt dat het overgrote deel van de afgestudeerden aangeeft dat de arbeidsmarkt hun belangrijkste bestemming is. Ruim negen van de tien PABO afgestudeerden heeft naar eigen zeggen op het moment van enquête de arbeidsmarkt betreden. In totaal geeft 90% aan betaald werk te hebben en 2% werkloos te zijn. Slechts 4% geeft aan een vervolgstudie als belangrijkste activiteit te hebben. Bij het overig HPO geven beduidend meer afgestudeerden aan zichzelf als student te zien. Zo'n een op de tien afgestudeerden ziet een vervolgstudie als belangrijkste activiteit. Hiernaast geeft 87% aan de arbeidsmarkt te hebben betreden waarvan 84% betaald werk verricht en 3% zichzelf als werkloos ziet.

Figuur 1.2
Maatschappelijke positie van afgestudeerden van lerarenopleidingen de eerste achttien maanden na afstuderen

Voor afgestudeerden van de ULO geldt dat 95% aangeeft betaald werk te verrichten en slechts 1% geeft aan werkloos te zijn. Aangezien de ULO gezien kan worden als een postdoctorale opleiding is het niet verwonderlijk dat slechts 2% aangeeft zichzelf op het moment van enquête te zien als student.

Figuur 1.2 laat de ontwikkeling van de maatschappelijke positie in de eerste achttien maanden na afstuderen zien voor zowel HPO als ULO afgestudeerden. De eerste grafiek laat zien dat het percentage afgestudeerden van ULO met betaald werk direct na afstuderen veel hoger ligt dan voor afgestudeerde HPO'ers. Dit is voornamelijk te verklaren door het feit dat HPO'ers na het behalen van het diploma vaker doorstuderen. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat binnen het HPO afgestudeerden van de PABO zichzelf na 12 maanden minder vaak als student zien dan afgestudeerden van de andere HPO opleidingen. Zo'n 18 maanden na afstuderen vinden we nauwelijks meer verschil tussen de percentages afgestudeerde HPO'ers en afgestudeerden van de ULO met een betaalde baan. De tweede grafiek laat zien dat dit nauwelijks veroorzaakt wordt door een lager percentage studerende HPO'ers maar dat de oorzaak ligt bij een hoger percentage afgestudeerden van de ULO dat aangeeft werkloos te zijn. Het verloop van de werkloosheid voor afgestudeerden van de ULO laat elke zes maanden een toename in werkloosheid zien. Dit zou een indicatie kunnen zijn dat afgestudeerden van de ULO vaak tijdelijk werk hebben. Of dit inderdaad het geval is wordt verder besproken in de volgende paragraaf.

Doorstroom naar een vervolgopleiding

De doorstroom naar een vervolgopleiding vanuit de lerarenopleiding kan verder geanalyseerd worden aan de hand van een meer objectieve bron namelijk de beschikbare informatie over de vervolgopleiding. Zo'n 23% van de HPO afgestudeerden en slechts 4% van de ULO afgestudeerden is na het behalen van het HPO of ULO-diploma begonnen aan een vervolgstudie. Binnen het HPO ligt het aandeel PABO afgestudeerden dat kiest voor een vervolgopleiding beduidend lager dan voor het overig HPO (16% voor de PABO tegenover 31% voor de andere HPO opleidingen). Omdat het aantal afgestudeerden van de ULO dat doorstroomt naar een vervolgopleiding erg laag ligt, is het niet mogelijk om betrouwbare cijfers te geven over de aard van de vervolgopleiding. Van de HPO'ers heeft bijna tweederde opnieuw voor een HBO opleiding gekozen. PABO afgestudeerden kiezen relatief vaak opnieuw voor een HBO opleiding in vergelijking met afgestudeerden van andere HPO opleidingen (respectievelijk 72% en 61%). Daarnaast kiest een derde van de HPO'ers voor een vervolgopleiding binnen het WO. Iets meer dan de helft van de verder studerende HPO'ers kiest opnieuw voor een opleiding binnen het HPO. Zoals eerder al aangegeven betreft dit over het algemeen HPO'ers met een tweede graads bevoegdheid die een eerste graads bevoegdheid willen halen. Van de verder studerende HPO'ers die hun vervolgstudie binnen het WO zijn gaan volgen kiezen de meeste voor een opleiding in de sectoren *gedrag en maatschappij* en *taal en cultuur* (respectievelijk 16% en 15%). Daarnaast kiest nog zo'n 6% voor een vervolgstudie binnen de HBO sector *gedrag en maatschappij*. Over het algemeen vindt de meerderheid van de verder studerende HPO'ers de aansluiting tussen de

HPO-opleiding en de vervolgopleiding goed tot voldoende. Slechts 6% is erg ontevreden over deze aansluiting.

Intrede op de arbeidsmarkt

Het grootste deel van de afgestudeerden van de lerarenopleidingen kiest ervoor om na afronding van hun opleiding de arbeidsmarkt te betreden. Uit de bestemming van schoolverlaters is naar voren gekomen dat het overgrote deel van de afgestudeerden van de lerarenopleiding aangeeft betaald werk te verrichten. Het is dan ook niet echt verassend dat 89% van de HPO'ers en 95% van de afgestudeerden van de ULO tot de beroepsbevolking⁵ gerekend kunnen worden. Hiervan kan, zowel bij het HPO als bij de ULO, 4% volgens de officiële definitie⁶ aangemerkt worden als werkloos. Wanneer we de HPO afgestudeerden uitsplitsen naar PABO en overig HPO dan zien we dat PABO afgestudeerden zich vaker aanbieden op de arbeidsmarkt dan afgestudeerden van andere HPO opleidingen (respectievelijk 91% en 85%). Daarnaast zijn PABO afgestudeerden iets minder vaak werkloos (4% voor de PABO tegenover 5% voor de overige HPO opleidingen).

Zo'n 30% van de HPO'ers en 18% van de ULO'ers geeft aan dat ze tijdens of na de opleiding niet actief naar betaald werk hebben gezocht. PABO afgestudeerden zoeken iets vaker actief naar betaald werk. Slechts 27% heeft niet gezocht tijdens of na de opleiding terwijl dit percentage voor de andere HPO opleidingen op 35% ligt. Gezien de hoge participatiegraad betreft de groep die niet gezocht heeft voor een groot deel mensen die na de opleiding een baan hadden zonder te hoeven zoeken. Van de mensen die wel hebben gezocht begint bijna 60% van de HPO'ers en zo'n 70% van de studenten aan de ULO al voor afstuderen actief te zoeken naar betaald werk. Van de PABO'ers zoekt 83% uitsluitend naar betaald werk binnen het door de overheid bekostigde onderwijs. Daar tegenover staat dat zo'n 14% alleen op zoek is naar een baan buiten het door de overheid bekostigde onderwijs terwijl de overige 2% zowel binnen als buiten het onderwijs zoekt. Ook hier zien we duidelijk onderscheid tussen PABO afgestudeerden en afgestudeerden van andere HPO opleidingen. Voor afgestudeerden van HPO opleidingen anders dan de PABO geeft namelijk slechts 37% aan alleen binnen het door de overheid bekostigde onderwijs te hebben gezocht. Zo'n 31% van de afgestudeerden van het overig HPO kiest voor een 'gemengde' zoekstrategie (zowel binnen als buiten het onderwijs). Voor afgestudeerden van de ULO geldt dit zelfs voor 45% van de afgestudeerden. Slecht 50% van de ULO afgestudeerden zoekt uitsluitend binnen het onderwijs, terwijl slechts 5% uitsluitend daarbuiten zoekt.

-
5. Tot de beroepsbevolking behoren degenen die: ten minste 12 uur per week werken; werk hebben aanvaard waardoor zij ten minste 12 uur per week gaan werken; ten minste 12 uur per week willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en daartoe tevens activiteiten ontplooiën. In dit rapport is tevens als voorwaarde gesteld dat de maatschappelijke positie *niet* scholier of student is.
 6. Hierbij wordt uitgegaan van het begrip werkloze beroepsbevolking zoals gehanteerd door het Centraal Planbureau (CPB).

Voor zowel het HPO als de ULO is ongeveer drie kwart op het moment van enquête werkzaam binnen het onderwijs⁷. Hieruit kunnen we concluderen dat het relatief hoge percentage ULO afgestudeerden dat ook buiten het onderwijs naar betaald werk zoekt nauwelijks invloed heeft op het uiteindelijke percentage werkenden in het onderwijs in vergelijking met het HPO. Opmerkelijk is dat er grote verschillen zijn tussen de opleidingsrichtingen binnen het HPO wat betreft het percentage dat werkzaam is binnen het onderwijs. Voor de opleidingsrichtingen *leraar vo maatschappij (1ste en 2e graads)* en *leraar vo expressie (2e graads)* heeft op het moment van enquête minder dan de helft van de werkzame personen betaald werk in de onderwijssector. Hier staat tegenover dat bijna alle werkzame afgestudeerden van de PABO en van de opleidingsrichting *leraar vo taal (1ste graads)* betaald werk hebben binnen het onderwijs.

Van degene die buiten het onderwijs werkzaam zijn werkt een klein percentage in een baan die gerelateerd is aan het onderwijs (dat wil zeggen ofwel in een beroep dat aan het onderwijs gerelateerd is maar buiten de onderwijsbranche valt ofwel binnen de onderwijsbranche maar niet in het leraarberoep). Voor de PABO en het overig HPO werkt rond de 15% van degene die werkzaam zijn buiten het onderwijs in een aan het onderwijs gerelateerde baan. Voor ULO afgestudeerden die buiten het onderwijs werkzaam zijn bedraagt dit zelfs 21%. De belangrijkste niet leraar beroepen van mensen die in de onderwijsbranche werken zijn: onderwijskundig medewerkers (21%), bedrijfshoofden metaalbewerking (14%), onderwijskundigen en pedagogen (7%) en sociaal-culturele werkers (6%). Aan de ander kant zijn er ook mensen die niet in de onderwijsbranche werken maar wel in een leraar beroep. De belangrijkste niet onderwijsbranches waar mensen in een leraar beroep werken zijn: welzijnszorg (15%), amusement en kunst (9%), adviesbureau op het gebied van automatisering/systeembeheer (8%) en overheidsdienst (8%).

De belangrijkste beroepen waarin afgestudeerden van de lerarenopleiding werken die zowel buiten de onderwijsbranche als buiten de onderwijs beroepen vallen zijn: commercieel medewerkers (10%), sociaal-cultureel werkers (9%) en activiteitenleiders en medewerkers (7%). De belangrijkste branches waar deze mensen werken zijn: welzijnszorg (13%), gezondheidszorg (8%) en openbaar bestuur (7%).

Naast informatie over de huidige functie is ook bekend of de geënquêteerde afgestudeerden van het HPO en de ULO ooit na het behalen van hun diploma in het door de overheid bekostigde onderwijs hebben gewerkt. Tabel 1.5 geeft een overzicht van afgestudeerden van de PABO, het overig HPO en de ULO naar huidige functie die wel ooit in het onderwijs hebben gewerkt. De overgrote meerderheid van de HPO'ers en de ULO'ers die ooit zowel als invalkracht als in vaste dienst hebben gewerkt binnen het onderwijs heeft nog steeds een baan in die sector. Voor PABO afgestudeerden ligt dit percentage zelfs op 98%. Van de

7. Een persoon wordt als werkzaam binnen het onderwijs aangemerkt wanneer deze zowel binnen de onderwijsbranche als in een onderwijs beroep werkzaam is.

afgestudeerden die uitsluitend als invalkracht hebben gewerkt is een relatief hoog percentage nu werkloos of heeft een baan buiten de onderwijssector. Degene die uitsluitend in vaste dienst (niet als invalkracht) hebben gewerkt nemen een tussenpositie in wat betreft het werken buiten het onderwijs.

Tabel 1.5
Werkzaam binnen het onderwijs

Ooit binnen het onderwijs gewerkt	Huidige functie		
	buiten het onderwijs werkzaam %	binnen het onderwijs werkzaam %	werkloos %
PABO			
Niet als invalkracht	3	97	0
Als invalkracht	7	81	12
Beide	1	98	1
Overig HPO			
Niet als invalkracht	17	81	2
Als invalkracht	47	47	6
Beide	9	89	2
ULO			
Niet als invalkracht	21	74	5
Als invalkracht	45	45	10
Beide	4	93	3

1.3 Baankenmerken

Aanstelling

Van de afgestudeerden van het HPO en de ULO die anderhalf jaar na afstuderen een betaalde baan binnen het onderwijs hebben is in totaal zo'n 92% van de HPO'ers en maar liefst 97% van de ULO afgestudeerden werkzaam in loondienst. Voor degene die buiten het onderwijs werken liggen deze percentages bijna 10% lager, namelijk 83% voor het HPO en 87% voor de ULO. HPO'ers en ULO'ers die buiten het onderwijs werken doen dat veel vaker via een uitzendbureau of commercieel bemiddelingsbureau: 8% en 7%, versus slechts 1% voor HPO'ers en ULO'ers die binnen het onderwijs werken. Zo'n 61% van de HPO'ers en 56% van de ULO'ers heeft een vaste aanstelling.

Opmerkelijk is dat ongeveer 63% van de binnen het onderwijs werkende HPO'ers meer dan 32 uur binnen de hoofdfunctie werkt, terwijl dit slechts voor 41% van de afgestudeerden van de ULO geldt. Van de binnen het onderwijs werkende HPO'ers met een deeltijd aanstelling

blijkt 51% dat onvrijwillig te doen. Voor afgestudeerden van de PABO ligt dit percentage een stuk hoger dan voor de andere HPO opleidingen. Van de PABO afgestudeerden werkt 59% onvrijwillig in deeltijd terwijl dit voor slechts 42% van de overige HPO'ers geldt. Voor de ULO bedraagt dit percentage 55%. Naast de hoofdfunctie heeft 14% van de HPO'ers en 28% van de afgestudeerden van de ULO die binnen het onderwijs werkzaam zijn een nevenfunctie. Opvallend is dat de HPO'ers die werkzaam zijn buiten het onderwijs vaker een nevenfunctie hebben (29%) dan HPO'ers die binnen het onderwijs werkzaam zijn terwijl we voor afgestudeerden van de ULO het omgekeerde aantreffen (17%).

Beloning

Wat betreft de beloning van afgestudeerden van de lerarenopleidingen kunnen we vaststellen dat er nauwelijks verschil is in bruto uurloon in de hoofdfunctie voor HPO'ers die binnen en buiten de onderwijssector werkzaam zijn. Afgestudeerde HPO'ers binnen het onderwijs verdienen met fl.25,10 per uur net iets minder dan men buiten het onderwijs verdient (fl.25,30). Voor afgestudeerden van de ULO vinden we wel een verschil in beloning tussen degenen die werkzaam zijn binnen en buiten de overheidssector. Gemiddeld genomen verdienen afgestudeerden van de ULO fl.25,90 per uur. Voor degene die werkzaam zijn binnen de onderwijssector ligt de beloning gemiddeld genomen zo'n 60 cent hoger en voor degene die werkzaam zijn buiten het onderwijs fl.1,60 lager. In totaal verdienen HPO'ers per maand binnen het onderwijs iets minder dan daarbuiten (fl.3700 versus fl.3830). Voor ULO'ers geldt het tegenovergestelde (fl.3820 versus fl.3730).

Functie-vereisten

Naast de aard van de aanstelling en de beloning geeft ook hetgeen dat door de werkgever vereist wordt voor de huidige functie een indicatie van de arbeidsmarktpositie voor afgestudeerden van de lerarenopleidingen. Bij zowel afgestudeerden van het HPO als van de ULO werd voor ongeveer eenderde van de werkenden werkervaring vereist door de werkgever. Binnen het HPO wordt minder vaak werkervaring vereist voor afgestudeerden van de PABO (slechts 23%) dan voor afgestudeerden van de overige HPO opleidingen (42%). Opvallend is dat voor degene die buiten het onderwijs werkzaam zijn beduidend vaker werkervaring vereist is dan voor degenen die binnen de onderwijssector werkzaam zijn. Daarnaast zien we dat bijna alle HPO'ers (90%) een functie hebben waarvoor minimaal HBO is vereist. Dit is niet zo verwonderlijk gezien het hoge percentage afgestudeerde HPO'ers dat in de onderwijssector werkzaam is. Aangezien voor bijna alle banen in de onderwijssector minimaal een HBO opleiding vereist is, hebben afgestudeerden die werkzaam zijn in deze sector bijna per definitie een baan op niveau. Dit is met name het geval voor PABO afgestudeerden waar ruim 95% aangeeft dat minimaal HBO niveau vereist is voor de huidige functie. Voor afgestudeerden van de ULO gaat dit niet op aangezien zij ook op HBO niveau werkzaam kunnen zijn. We zien dan ook dat voor slechts 59% geldt dat ze een baan hebben waarvoor het eigen of een hoger opleidingsniveau is vereist.

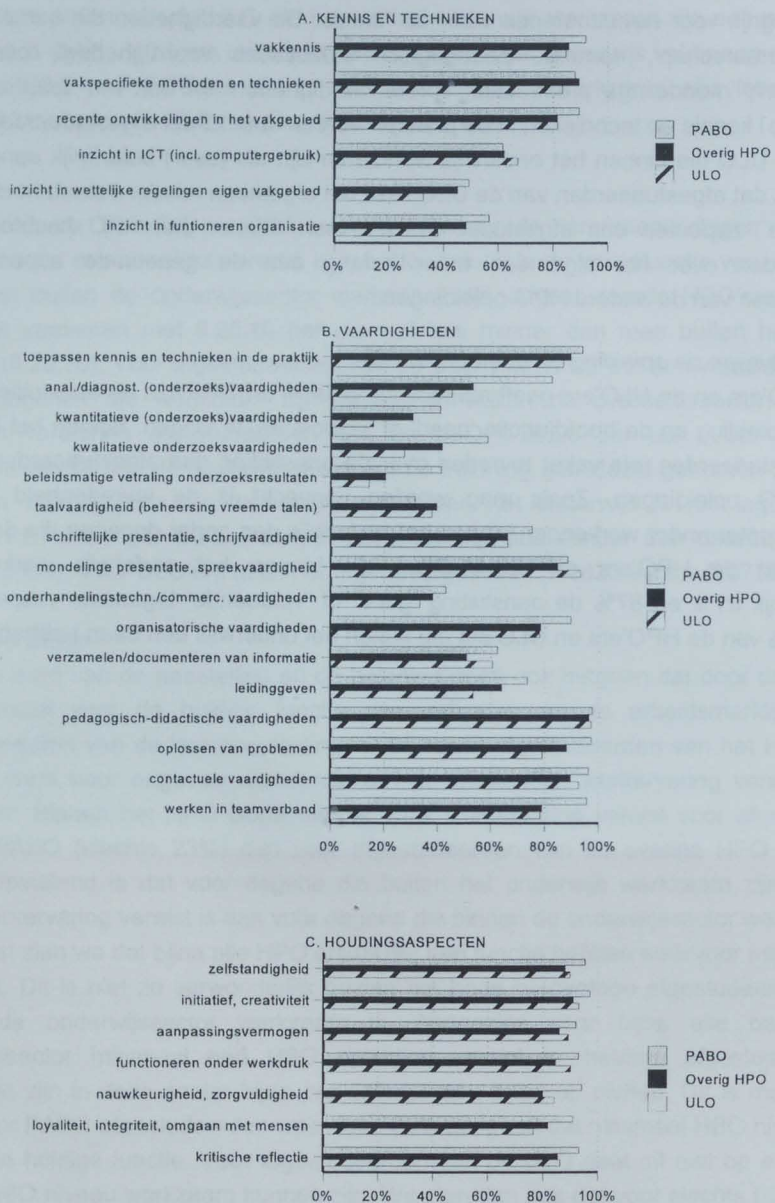
Naast de vereiste opleidingsrichting en werkervaring is aan afgestudeerden van het HPO en de ULO gevraagd hun oordeel te geven over het belang van een 29-tal aspecten voor een

goede uitoefening van hun huidige functie. Figuur 1.3 geeft grafisch weer welke kennis-, vaardigheids- en houdingsaspecten de werkenden van de lerarenopleidingen belangrijk tot zeer belangrijk vinden voor een goede uitoefening van hun huidige functie. Met name de houdingsaspecten worden zowel door afgestudeerden van het HPO als de ULO gezien als (zeer) belangrijk voor het uitoefenen van hun functie. De vaardigheden die samenhangen met het 'leraarschap', namelijk 'pedagogisch didactische vaardigheden', contactuele vaardigheden', 'mondelinge presentatie, spreekvaardigheden' en ook het 'toepassen van (theoretische) kennis en technieken in de praktijk' worden door zowel afgestudeerden van de HPO als de ULO die binnen het onderwijs werkzaam zijn als (zeer) belangrijk aangemerkt. Opvallend is dat afgestudeerden van de ULO over het algemeen minder belang hechten aan veel van de aspecten dan afgestudeerde HPO'ers. Binnen het HPO hechten PABO afgestudeerden over het algemeen meer belang aan de genoemde aspecten dan afgestudeerden van de andere HPO-opleidingen.

Aansluiting tussen de opleiding en de hoofdfunctie

Van de HPO'ers en de ULO'ers geeft respectievelijk 84% en 77% aan de aansluiting tussen de lerarenopleiding en de hoofdfunctie 'goed' of 'voldoende' te vinden. Binnen het HPO zijn PABO afgestudeerden iets vaker tevreden over de aansluiting dan afgestudeerden aan de andere HPO opleidingen. Zoals mag worden verwacht is de tevredenheid over de aansluiting groter onder werkenden binnen het onderwijs dan onder degenen die daarbuiten werken. Van de HPO'ers en de ULO'ers die binnen het onderwijs werken vindt respectievelijk 91% en 87% de aansluiting 'goed' of 'voldoende' tegenover respectievelijk 62% en 48% van de HPO'ers en ULO'ers die buiten het onderwijs een baan hebben.

Figuur 1.3
 Oordeel van binnen het onderwijs werkende afgestudeerde van het HPO en de ULO over het belang dat zij hechten aan diverse kennis-, vaardigheids- en houdingsaspecten

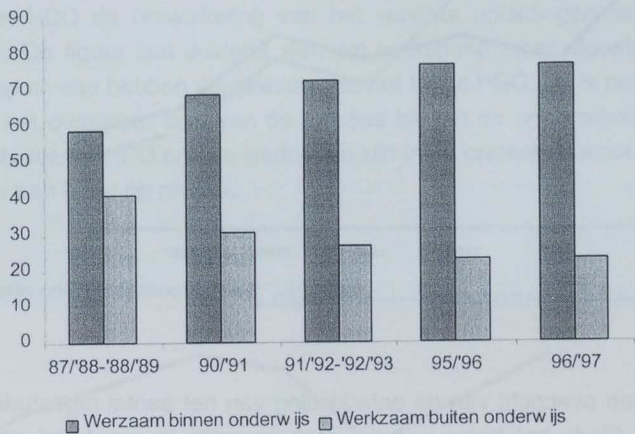

2 Trendcijfers HPO

Dit hoofdstuk geeft een beeld van de ontwikkelingen van de arbeidsmarktpositie van HPO'ers in vergelijking met het totale HBO over de afgelopen acht jaar. Dit gebeurt aan de hand van de werkloosheidspercentages onder afgestudeerden, de aansluiting tussen de opleiding en werk en de beloning.

Wanneer we de arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van de lerarenopleidingen HPO vergelijken over de tijd dan blijken in verhouding steeds meer afgestudeerden te kiezen voor een baan binnen het onderwijs. Van de afgestudeerden uit de studie jaren 1987-1988 en 1988-1989⁸ werkte 59% in het onderwijs. Dit percentage steeg met tien procent voor afgestudeerden uit het studiejaar 1990-1991⁹. Voor afgestudeerden van de studie jaren 1991-1992 en 1992-1993¹⁰ lag dit percentage nog iets hoger op zo'n 73%. Voor de laatste twee gemeten groepen, de afgestudeerden uit de studie jaren 1995-1996¹¹ en 1996-1997, kwam voor beide een percentage van 77% met een baan binnen het onderwijs naar voren.

Figuur 2.1
Ontwikkeling arbeidsmarktpositie, 1987-1997 (%)

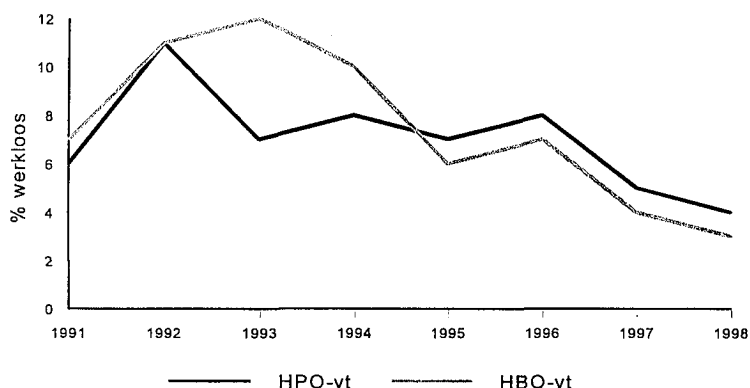
Bron: Research voor beleid (1995) & ROA

8. Sennema, E.J. (1990)
9. Bal, J.M. en J.F.M. de Jonge (1994)
10. Luijten, M.C.G., Marinus, J.E. en Bal, J.M. (1995)
11. Linden, A.S.R. van der en Velden, R.K.W. van der (1997)

Figuur 2.2 toont de ontwikkeling van de werkloosheid in de afgelopen acht jaar voor het HPO en het totale HBO. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het feit dat er in de eerste helft van de jaren negentig sprake was van een minder gunstige economische situatie dan in de tweede helft waardoor het moeilijker was voor schoolverlaters/afgestudeerden van alle opleidingstypes om de arbeidsmarkt te betreden. Over het algemeen kan geconstateerd worden dat de ontwikkeling in werkloosheid van het HPO iets constanter verloopt dan voor het totale HBO. Dit kan een indicatie zijn dat het HPO minder conjunctuurgevoelig is dan andere HBO opleidingen. Vanaf 1995 komt het werkloosheidspercentage voor het HPO voor het eerst boven het werkloosheidspercentage van het totale HBO te liggen en blijft daar vervolgens structureel zo'n 1% boven. De trendonderbreking van 1996 hangt samen met een wijziging in de definitie van de werkloosheid. Tot dat jaar gold namelijk als eis dat werklozen bij het arbeidsbureau moesten zijn geregistreerd. Vanaf 1996 is deze eis van registratie in de definitie losgelaten.

Figuur 2.2

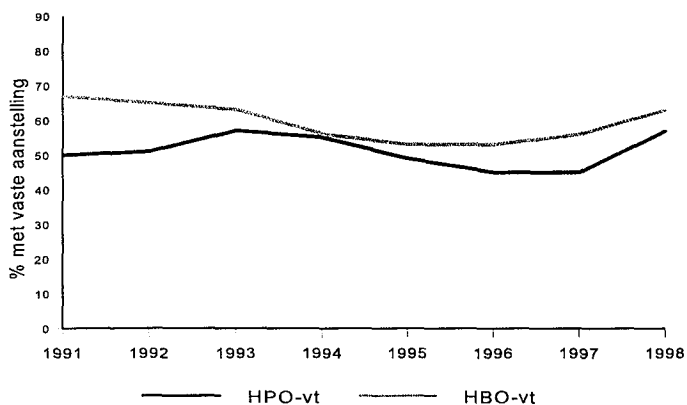
Ontwikkeling werkloosheid, 1991-1998 (%)

Figuur 2.3 geeft een overzicht van de ontwikkeling van het aantal afgestudeerden met een vaste aanstelling. Sinds het begin van de jaren negentig is een trend naar toenemende 'flexibilisering' te zien die veroorzaakt wordt door de omvangrijke groei van het aantal afgestudeerden. Zowel voor het HPO als het HBO geldt dat het percentage met een vaste aanstelling langzaam daalde. Pas sinds het afgelopen jaar lijkt er een einde te zijn gekomen aan deze 'flexibiliseringstrend'. Het lijkt erop alsof de toenemende krapte op de arbeidsmarkt werkgevers er toe dwingt afgestudeerden eerder een vaste aanstelling aan te bieden dan voorheen het geval was. Verder komt duidelijk naar voren uit de figuur dat ondanks het feit dat het HPO de trend van het HBO volgt het percentage met een vaste aanstelling structureel lager is.

Figuur 2.3

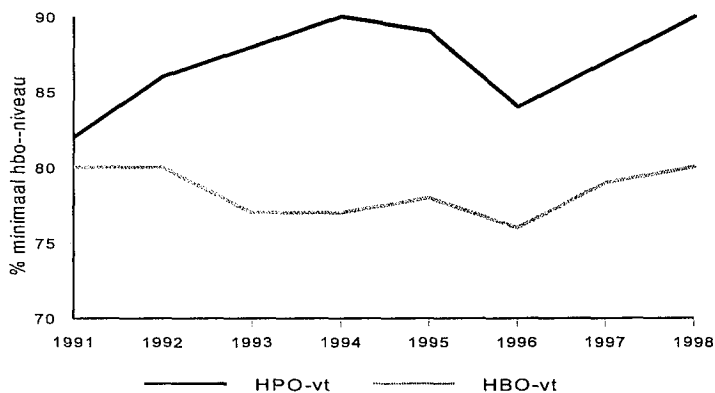
Ontwikkeling van het percentage met een vaste aanstelling, 1991-1998 (%)

De ontwikkelingen van het door de werkgever vereiste opleidingsniveau voor de huidige functie geeft een beeld van de aansluiting tussen de gevolgde opleiding en het werk. Figuur 2.4 geeft de ontwikkelingen van de aansluiting naar niveau. Figuur 2.4 toont dat voor zowel het HPO als het HBO de ontwikkeling van het vereiste opleidingsniveau een wisselend verloop laat zien. De figuur laat duidelijk zien dat beduidend meer afgestudeerden van het HPO een baan op niveau hebben vergeleken met het totale HBO. Dit is niet zo verwonderlijk aangezien voor het overgrote deel van de functies binnen de onderwijssector HBO-niveau vereist is. Afgestudeerde HPO'ers die werkzaam zijn in de onderwijssector hebben daardoor bijna per definitie een baan op niveau.

Figuur 2.4

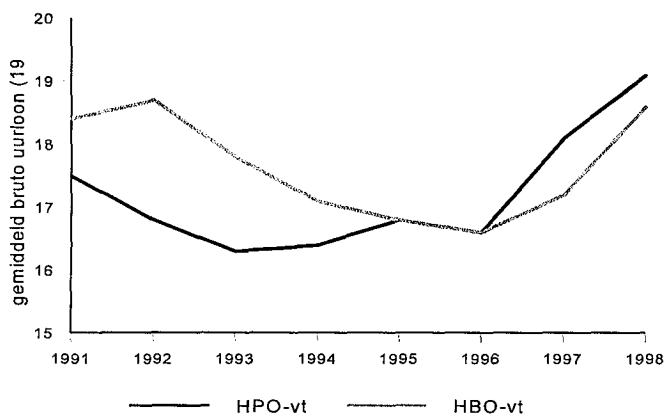
Ontwikkeling vereiste opleidingsniveau, 1991-1998 (%)

Figuur 2.5 presenteert de ontwikkeling van het bruto uurloon voor het HPO en het totale HBO. Tot 1995 was het bruto uurloon van HPO'ers gemiddeld genomen relatief laag in vergelijking met het totale HBO. Het effect van de beleidswijziging in 1996 die een salarisverhoging voor leraren tot doel had is duidelijk zichtbaar in de figuur. Door deze beleidswijziging is het verschil in beloning niet alleen recht getrokken maar afgestudeerden HPO'ers zijn gemiddeld genomen zelfs meer gaan verdienen dan HBO afgestudeerden.

Figuur 2.5

Ontwikkeling van het bruto uurloon, 1991-1998 (%)

Over het algemeen kan geconstateerd worden dat HPO'ers het in vergelijking met het overige HBO zeker niet slecht doen. Met name wat betreft de gemiddelde lonen en het percentage werkzaam op niveau scoren HPO'ers boven het HBO gemiddelde. De ontwikkeling in de andere twee indicatoren, het werkloosheidscijfer en het percentage met een vaste aanstelling is minder spectaculair, maar ook hier doen HPO'ers het niet slecht vergeleken met het HBO gemiddelde.

3 Waarom wel of niet voor de klas

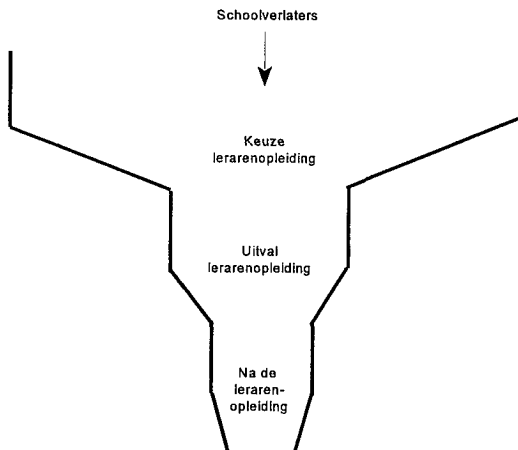
3.1 'Weglek' uit lerarenopleiding en het beroep leraar

In hoofdstuk 1 is onder meer de doorstroom in verschillende stappen van studenten naar een baan binnen het door de overheid bekostigde onderwijs aan de orde gekomen. Deze doorstroom kan ook vanuit een andere invalshoek worden belicht, waarbij kan worden gezegd dat op bepaalde momenten een potentiële groep leraren verloren gaat ofwel 'weglekt'. Vanuit het oogpunt van de (toekomstige) tekorten aan leraren is het van belang om zicht te krijgen op de omvang van de 'weglek' in de verschillende stadia.

Figuur 3.1 geeft door middel van een 'trechter' de 'weglek' uit de lerarenopleidingen en van werkenden binnen het onderwijs schematisch weer. In grote lijnen zijn drie keuzemomenten te onderscheiden. Ten eerste is er het moment waarop schoolverlaters van het AVO en MBO en afgestudeerden van het WO de keuze voor een vervolgopleiding maken (al dan niet een lerarenopleiding). Het tweede 'moment' wordt gevormd door de lerarenopleiding zelf, waarbij een bepaald deel van de deelnemers uitvalt zonder de opleiding af te maken. Het derde moment betreft de vraag wat diegenen die de lerarenopleiding met succes afronden daarna gaan doen: kiezen voor een baan in het door de overheid bekostigde onderwijs of niet? Bij deze drie momenten is het van belang om een onderscheid te maken tussen wat de totale 'weglek' en de reële 'weglek' genoemd zou kunnen worden. Deze laatste betreft dat deel van de 'weglek' dat realistisch gezien te voorkomen was geweest.

Figuur 3.1

'Weglek uit lerarenopleidingen en van werkenden binnen het onderwijs

Uit paragraaf 1.1 kunnen we afleiden dat 14% van de overgrote meerderheid van havisten die verder leren doorstroomt naar het HPO (inclusief PABO).¹² Van het VWO stromen eveneens veel schoolverlaters door naar een vervolgopleiding, maar hiervan komt slechts 2% uiteindelijk terecht in het HPO. Het MBO vormt voor een relatief grote groep schoolverlaters het (voorlopig) eindstation van hun onderwijsloopbaan. Van de MBO'ers die wel besluiten om verder te studeren gaat 7% naar het HPO. Van afgestudeerde academici tenslotte kiest circa 2% na het behalen van hun diploma om een universitaire lerarenopleiding te volgen.

De vraag is in hoeverre het zinvol is om bij de mensen die in deze fase *niet* voor een lerarenopleiding kiezen te spreken van reële 'weglek'. Met andere woorden: hoeveel van deze mensen zouden eventueel overgehaald kunnen worden om een lerarenopleiding te gaan volgen? Van de havisten en VWO'ers die een vervolgopleiding buiten het HPO hebben gekozen weten we dat ongeveer 5% heeft overwogen om wel een HPO opleiding te kiezen.¹³ Indien we deze groep en de HPO'ers samen beschouwen als de groep potentiële HPO'ers, kunnen we dus spreken van een reële 'weglek' van nagenoeg 5%.¹⁴ Als al deze mensen voor het HPO hadden gekozen, had dit dus tot bijna een verdubbeling van de instroom vanuit het voortgezet onderwijs naar het HPO geleid. Daartegenover staat dat 42% van de groep havisten en VWO'ers die een HPO opleiding zijn gaan volgen, heeft overwogen een opleiding buiten het HPO te kiezen. Wanneer al deze mensen dit daadwerkelijk zouden hebben gedaan zou dit hebben geresulteerd in een additionele 'weglek' van 2%. Natuurlijk is geen van deze beide scenario's realistisch. Wat we wel hieruit kunnen opmaken is dat de groep doorstromers naar een vervolgopleiding waarvoor het HPO slechts één optie is, veel groter is dan de groep doorstromers die zeker zijn van hun keuze voor het HPO. Dit onderstreept het belang van een actief wervingsbeleid onder schoolverlaters. Een verschil in 'weglek' van zelfs een tiende procent in deze fase zal immers tot een grote verandering in de omvang van de instroom in de lerarenopleidingen leiden.

Ongeveer een van de zeven doorstromers naar een HPO opleiding verlaat al binnen circa anderhalf jaar de opleiding zonder zijn of haar diploma te behalen. Tot op het moment van enquêtering heeft minder dan 1% van de mensen die naar de ULO zijn gegaan deze opleiding voortijdig verlaten. Omdat de cijfers voor het HPO vergelijkbaar zijn met de uitval van het totaal HBO (16%) is het wellicht onrealistisch om al deze uitval uit het HPO te bestempelen als reële 'weglek'. Anderzijds mogen we aannemen dat allen die aan de opleiding zijn begonnen dit hebben gedaan met de intentie om de opleiding af te maken. Het zou niet onmogelijk moeten zijn om tenminste een deel van deze 'weglek' te voorkomen.

12. Zo'n 75% stroomt door naar het HBO. Hiervan gaat in totaal 19% naar het HPO (13% naar de PABO en 6% naar het overig HPO). Om precies te zijn: 5% van de 95% die nu niet voor het HPO kiest (=4.75%).

13. De desbetreffende vraag is niet gesteld aan MBO'ers en WO'ers.

14. Om precies te zijn: 5% van de 95% die nu niet voor het HPO kiest (=4.75%).

Tenslotte vindt na het verlaten van de opleiding opnieuw een zekere 'weglek' plaats. Hierin doen zich grote verschillen tussen de verschillende categorieën afgestudeerden voor. De weglek onder PABO'ers is relatief laag: zo'n 84% werkt op het moment van enquêtering in een baan binnen het door de overheid bekostigde onderwijs, slechts 4% kiest voor een baan buiten het onderwijs, 4% is werkloos, nog eens 4% is bezig met een vervolgopleiding,¹⁵ en zo'n 5% biedt zich om een andere reden niet aan op de arbeidsmarkt.¹⁶ Bij het overig HPO is de weglek daarentegen juist erg hoog: bijna net zoveel afgestudeerden van het overig HPO werken buiten het onderwijs (39%) als daarbinnen (42%). Relatief veel van deze afgestudeerden is met een studie bezig (10%), 4% is werkloos en 6% bevindt zich in een andere situatie op het moment van enquêtering. De afgestudeerde ULO'ers nemen wat betreft deze vorm van weglek een tussenpositie in: 68% werkt binnen het onderwijs, 26% werkt buiten het onderwijs, 1% is met een vervolgopleiding bezig, 4% is werkloos en nog eens 1% is niet in een van deze categorieën in te delen.

Daar deze mensen bewust voor een lerarenopleiding hebben gekozen en deze met succes hebben afgerond lijkt het juist om deze 'weglek' in zijn geheel als reëel te beschouwen. Desalniettemin is een aantal kanttekeningen hier op zijn plaats. Ten eerste is het, net als bij tussentijdse uitval uit de lerarenopleiding, praktisch onvermijdelijk dat tenminste een deel van de groep die een beroepsopleiding afrondt alsnog besluit dat ze liever iets anders willen gaan doen. Dit kan bijvoorbeeld te maken hebben met ervaringen die ze al tijdens de opleiding hebben opgedaan, of met het feit dat het werk anders is dan ze zich van tevoren hadden voorgesteld. Ten tweede geldt vermoedelijk voor veel van de werklozen en een deel van de werkenden buiten het onderwijs dat dit wat hun betreft beslist een tijdelijke situatie is. Daar tegenover staat dat wellicht voor sommige afgestudeerden geldt dat ze op dit moment wel werkzaam zijn in het door de overheid bekostigde onderwijs maar dit alleen doen in afwachting van een baan in een andere sector.

In de volgende paragrafen wordt stilgestaan bij de verschillende stadia die mensen doorlopen vanaf de keuze om wel of niet een lerarenopleiding te kiezen tot en met de uiteindelijke beslissing om wel of niet voor de klas te staan. In paragraaf 3.2 wordt het keuzeproces voor een lerarenopleiding nader bekeken. Vervolgens komt in paragraaf 3.3 de aansluiting tussen de vooropleiding en de lerarenopleiding en de belangrijkste redenen voor de tussentijdse uitval wat uitgebreider aan de orde. Daarna wordt in paragraaf 3.4 gekeken hoe de afgestudeerden van de lerarenopleidingen op hun opleiding terugkijken. Paragraaf 3.5 bevat een uitgebreide bespreking van de overwegingen die ertoe kunnen leiden dat iemand voor een baan binnen dan wel buiten het onderwijs kiest. In paragraaf 3.6 wordt

15. Een klein deel van de HPO'ers en ULO'ers is na de opleiding een andere lerarenopleiding gaan volgen en is daarmee strict gesproken niet als 'weglek' te beschouwen.

16. De hier vermelde percentages hebben betrekking op *alle* afgestudeerde HPO'ers en ULO'ers, en wijken derhalve af van de in hoofdstuk 1 vermelde cijfers die alleen betrekking hebben op de *werkende* afgestudeerden van de lerarenopleidingen.

ingegaan op de vraag waarom zo weinig allochtonen voor de klas komen te staan. Tenslotte wordt in paragraaf 3.7 door middel van multivariate analyses geprobeerd de relatieve bijdrage van verschillende factoren aan de verschillende soorten 'weglek' vast te stellen.

3.2 Het studiekeuzeproces

In paragraaf 1.1 wordt onder andere een beeld geschetst van de keuze van enkele groepen schoolverlaters voor een lerarenopleiding. Maar hoe zijn de schoolverlaters tot die keuze gekomen ofwel hoe is het studiekeuzeproces verlopen? En hoe kijken zij achteraf terug op deze keuze? Relatief veel havisten en VWO'ers die een lerarenopleiding zijn gaan volgen zijn op een aantal punten niet geheel tevreden over de destijds, door de decaan verstrekte informatie met betrekking tot hun studie- en beroepskeuze mogelijkheden (tabel 3.1). Dit geldt vooral voor de informatie over de kans op werk na het afronden van een vervolgopleiding. Slechts ongeveer eenderde van de schoolverlaters is zonder meer tevreden hiermee. Een ruime meerderheid van de VWO'ers is tevreden met de informatie die ze van de decaan hebben gekregen over de vervolgopleidingen, open dagen en de beroepsmogelijkheden van de vervolgopleidingen. Een veel kleiner aandeel havisten is over deze drie aspecten tevreden. Ook vindt slechts een relatief klein aandeel van de schoolverlaters dat de decaan ze altijd voldoende heeft geholpen bij het kiezen van het juiste vakkenpakket en vervolgopleiding. Bovendien vindt ruim de helft van de havisten en bijna een derde van de VWO'ers dat de decaan niet altijd genoeg tijd voor ze had. Overigens blijken vooral wat betreft de informatie over beroepsmogelijkheden de PABO-doorstromers vaker tevreden te zijn dan de doorstromers naar het overig HPO (43% versus 30%).

Tabel 3.1

Oordeel van HAVO- en VWO-doorstromers naar het HPO over hun studiekeuze begeleiding

	HAVO %	VWO %	Totaal %
De decaan gaf genoeg informatie over:			
vervolgopleidingen	49	67	50
open dagen	51	61	52
de kans op werk met vervolgopleidingen	30	35	30
de beroepsmogelijkheden vervolgopleiding	39	59	41
De decaan heeft goed geholpen met:			
kiezen vakkenpakket	35	67	38
kiezen vervolgopleiding	33	33	33
De decaan had genoeg tijd	39	69	51

Een andere manier om naar het studiekeuzeproces te kijken is door de vraag te stellen of men bij het maken van de keuze voor een vervolgopleiding heeft overwogen een andere opleiding te volgen, en omgekeerd, of er mensen zijn die niet voor een lerarenopleiding hebben gekozen maar wel hebben overwogen dit te doen. Uit tabel 3.2 is af te lezen dat ruim vier van de tien havisten en VWO'ers die voor het HPO hebben gekozen ook overwogen hebben om een andere opleiding te volgen. Vooral de HBO-sectoren *gedrag en maatschappij*, *economie*, *gezondheidszorg* en *kunst en cultuur* blijken interessant te zijn als alternatief voor het HPO. Overigens blijken doorstromers naar de PABO minder geneigd om een andere vervolgopleiding te overwegen dan andere doorstromers naar het HPO (38% versus 53%). PABO'ers verschillen ook van andere HPO'ers in de opleidingen die ze hebben overwogen. Ze hebben vaker een opleiding overwogen in de HBO-sectoren *gezondheidszorg* (17% versus 6%) en *kunst en cultuur* (15% versus 7%), en minder vaak in de WO-sector *taal en cultuur* (2% versus 13%).

Tabel 3.2

Welke andere opleidingen hebben HPO'ers* overwogen?

	%
Andere vervolgopleiding overwogen	42
Waarvan binnen de sector**:	
HBO Gedrag en maatschappij	19
HBO Economie	18
HBO Gezondheidszorg	13
HBO Kunst en cultuur	11
HBO Techniek	5
WO Taal en cultuur	5
Geen andere vervolgopleiding overwogen	55

* Doorstromers vanuit HAVO en VWO

** Opleidingssectoren met een aandeel van tenminste 5% zijn vermeld

Tabel 3.3 geeft een overzicht van de belangrijkste vervolgopleidingen van havisten en VWO'ers die hebben overwogen een HPO opleiding te gaan volgen, maar uiteindelijk voor iets anders hebben gekozen. Zo'n 5% van degenen die een andere vervolgopleiding hebben gekozen heeft ook het HPO als een optie gezien. Nogmaals komen de HBO-sectoren *gedrag en maatschappij* en *economie* in beeld als sectoren die een behoorlijke overlap hebben met het HPO. Ook veel mensen die HBO-*techniek* hebben gekozen zagen destijds in het HPO een mogelijk alternatief.

Tabel 3.3

Wie heeft een HPO opleiding overwogen?*

	%
HPO vervolgopleiding overwogen	5
Waarvan binnen de sector**:	
HBO Gedrag en maatschappij	30
HBO Economie	17
HBO Techniek	13
HBO Gezondheidszorg	7
WO Gedrag en maatschappij	6

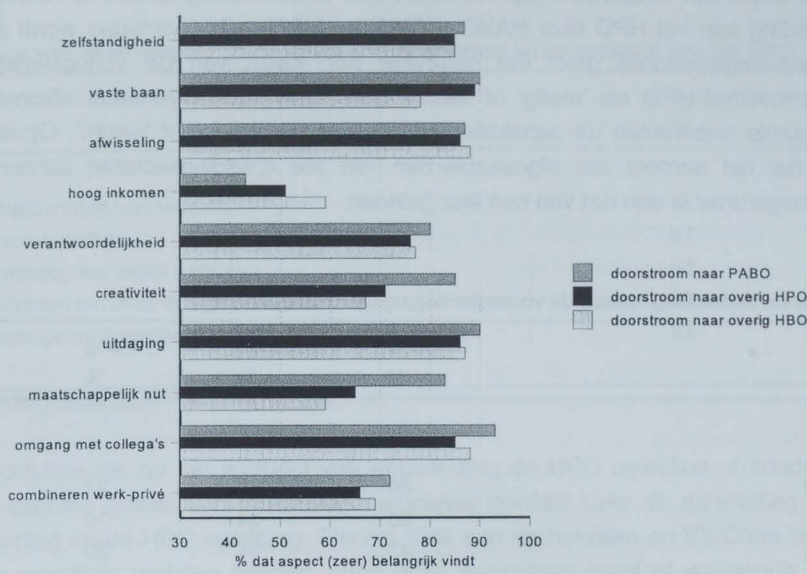
* Doorstromers vanuit HAVO en VWO

** Opleidingssectoren met een aandeel van tenminste 5% zijn vermeld

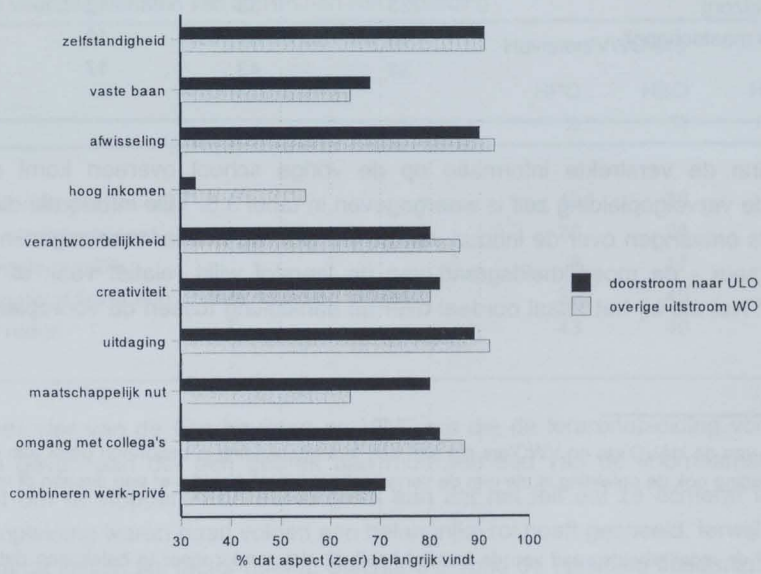
Interessant is om te weten in hoeverre de schoolverlaters die voor een lerarenopleiding kiezen verschillen van andere schoolverlaters in de manier waarop ze tegen werk aankijken. Aannemelijk is dat men een opleiding zal kiezen waarvan men vindt dat die perspectieven biedt om na het afstuderen werk te vinden dat goed aansluit bij hun oriëntaties. Figuur 3.2 geeft een beeld van de werkoriëntaties van schoolverlaters die wel en schoolverlaters die niet voor een lerarenopleiding kiezen. Om een vergelijkingskader te scheppen worden ook de oriëntaties van doorstromers naar het overig HBO en van de WO-afgestudeerden die niet naar het ULO gaan, weergegeven.

Uit figuur 3.2 komt naar voren dat de doorstromers naar een lerarenopleiding op een aantal punten afwijken van vergelijkbare schoolverlaters/afgestudeerden die niet naar een lerarenopleiding zijn gegaan. Relatief veel doorstromers naar de PABO hechten veel waarde aan maatschappelijk nut, creativiteit en hebben van een vaste baan, terwijl juist relatief weinig van deze doorstromers een hoog inkomen belangrijk vinden. Doorstromers naar andere HPO opleidingen wijken minder dan PABO'ers af van de 'doorsnee' doorstromer naar het HBO, maar hechten ook relatief vaak waarde aan het hebben van een vaste baan en zijn iets minder geneigd om veel belang te hechten aan een hoog inkomen dan overige doorstromers naar het HBO. Doorstromers naar de ULO verschillen van andere uitstromers van het WO doordat ze beduidend vaker waarde hechten aan maatschappelijk nut en minder vaak aan een hoog inkomen. Alles bij elkaar genomen komt er - vooral voor de PABO'ers en ULO'ers - een beeld naar voren van mensen die wat idealistischer zijn dan hun studiegenoten. Uit het belang dat de doorstromers naar het HPO (inclusief PABO) hechten aan het hebben van een vaste baan kunnen we opmaken dat deze mensen ook veel behoefte hebben aan zekerheid.

Figuur 3.2a
Werkoriëntaties van doorstromers naar het HBO

Figuur 3.2b
Werkoriëntaties van afgestudeerden van het WO

3.3 Aansluiting vooropleiding-lerarenopleiding en tussentijdse uitval

In tabel 3.4 wordt een totaalbeeld gepresenteerd hoe de aansluiting tussen de vooropleiding en de opleiding aan het HPO door HAVO-, VWO- en MBO- schoolverlaters wordt ervaren. Bij alle opleidingssectoren geldt dat ongeveer een kwart van de schoolverlaters de aansluiting met het HPO als 'matig' of 'slecht' beoordeelt. Schoolverlaters afkomstig van MBO economie beoordelen de aansluiting het vaakst als 'matig' of 'slecht'. Opvallend is eveneens dat het oordeel van afgestudeerden van alle opleidingsectoren behalve MBO economie negatiever is dan dat van een jaar geleden.

Tabel 3.4

Oordeel over de aansluiting tussen de vooropleiding en de HPO opleiding

	Goed %	Voldoende %	Matig %	Slecht %
AVO				
HAVO	40	35	21	4
VWO	66	24	10	0
Totaal	43	34	20	3
MBO				
Landbouw	-	-	-	-
Techniek	29	56	3	12
Economie	11	52	20	17
Gezondheidszorg	39	35	13	14
Gedrag en maatschappij	38	41	19	2
Totaal	34	43	17	7

De mate waarin de verstrekte informatie op de vorige school overeen komt met de ervaringen in de vervolgopleiding zelf is weergegeven in tabel 3.5.¹⁷ De informatie die op de vorige school is ontvangen over de inhoud van de leerstof, de manier van lesgeven en - in iets mindere mate - de moeilijkheidsgraad van de leerstof wijkt relatief vaak af van de werkelijkheid.¹⁸ Net als bij het totaal oordeel over de aansluiting tussen de vooropleiding en

17. Bijna 90% van de HAVO'ers en VWO'ers die aan een lerarenopleiding is begonnen geeft aan dat deze lerarenopleiding ook de opleiding is die met de vorige school (bijvoorbeeld met een decaan of mentor) is besproken.

18. Wat betreft de moeilijkheidsgraad van de leerstof hoeft dit niet zonder meer te betekenen dat men de opleiding *moeilijker* vindt dan de verstrekte informatie ze had doen verwachten. In paragraaf 3.4 komt namelijk naar voren dat veel afgestudeerde HPO'ers achteraf vinden dat de opleiding *niet moeilijk* genoeg was.

de lerarenopleiding geldt dat men in vergelijking met het voorgaande jaar minder vaak vindt dat de verstrekte informatie overeenkomt met de werkelijkheid.

Tabel 3.5

Overeenkomst tussen hetgeen op de vorige school is verteld en de opleiding aan het HPO

Aspect	Ja, komt overeen %
Moeilijkheidsgraad van leerstof	71
Inhoud van leerstof	57
Manier waarop les wordt gegeven	65
Mogelijkheden om door te stromen naar vervolgopleidingen	90
Beroepsmogelijkheden/beroepsbeeld	93

Vooropleiding besproken HAVO=90%, VWO=86%

Schoolverlaters die op het moment van enquêtering de HPO opleiding al zonder diploma hebben verlaten geven een beduidend negatiever oordeel over de aansluiting tussen de vooropleiding en de HPO opleiding. Slechts 59% van de havisten en VWO'ers die de HPO opleiding voortijdig verlaten hebben, vond deze aansluiting goed of voldoende. Tabel 3.6 geeft een overzicht van de motieven die de uitvallers zelf geven om voortijdig met de opleiding te stoppen.

Tabel 3.6

Redenen voortijdig verlaten van de HPO-en HBO opleiding

Reden	Havisten/VWO-ers		MBO-ers	
	HPO %	HBO %	HPO %	HBO %
Onvoldoende gemotiveerd	40	36	20	31
Lessen niet interessant	26	28	18	15
Opleiding te moeilijk	8	17	27	22
Wilde achteraf liever een andere opleiding volgen	32	45	15	22
Andere reden	43	40	57	44

Ongeveer vier van de tien havisten en VWO'ers die de lerarenopleiding voortijdig hebben verlaten geven aan dat een gebrek aan motivatie één van de voornaamste motieven is geweest om te stoppen. Een derde geeft aan dat het feit dat ze achteraf toch liever een andere opleiding waren gaan volgen een belangrijke rol heeft gespeeld, terwijl een kwart niet interessante lessen als factor noemt. Slechts 8% vond de opleiding dusdanig moeilijk dat dit mede een reden heeft gevormd om voortijdig met de studie te stoppen. Deze laatste reden

is juist relatief vaak genoemd door de MBO-doorstromers naar een HPO opleiding. Voor de overige factoren geldt dat MBO'ers deze aanzienlijk minder vaak noemen als reden om te stoppen dan havisten en VWO'ers.

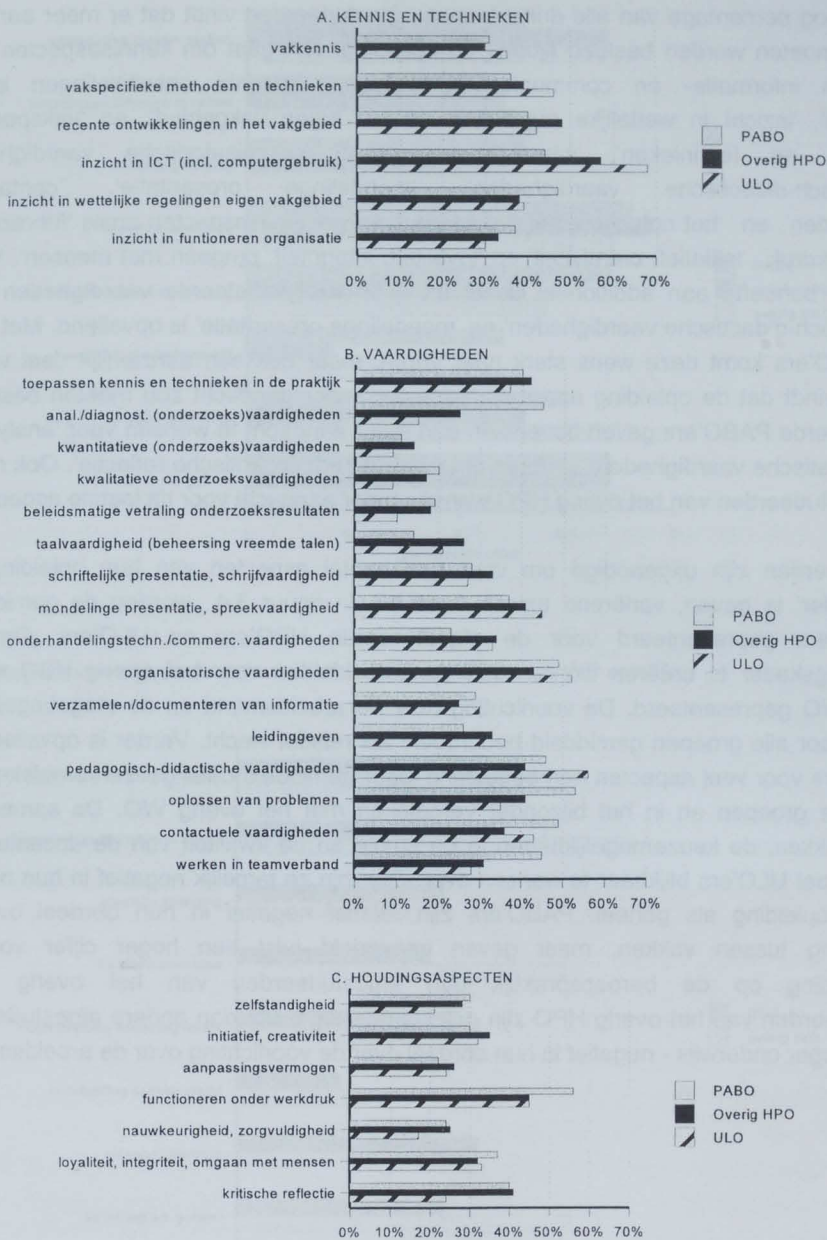
Wanneer we de cijfers vergelijken met het totale HBO valt op dat HPO'ers 'wilde achteraf toch liever een andere opleiding gaan volgen' beduidend minder vaak noemen als één van de motieven om met de opleiding te stoppen. Havisten en VWO'ers in het HPO blijken ook minder vaak dan hun tegenhangers in het totale HBO de moeilijkheid van de studie te noemen als reden om af te haken. Vergeleken met MBO'ers in het totaal HBO geven MBO'ers die naar een lerarenopleiding doorstromen minder vaak een gebrek aan motivatie aan als reden om te stoppen en aanzienlijk vaker een andere, niet nader gespecificeerde reden. De verschillen tussen HPO en totaal HBO zijn wat betreft de overige factoren gering.

Opvallend is dat het patroon van aangegeven redenen om voortijdig met de studie te stoppen bij de doorstromers naar het HPO nogal verschilt van dat van een jaar geleden. Vorig jaar kwam 'wilde achteraf liever een andere opleiding volgen' veel vaker naar voren als reden om voortijdig met een HPO opleiding te stoppen. Ten opzichte van vorig jaar wordt een gebrek aan motivatie relatief vaak door de havisten en VWO'ers genoemd en relatief zelden door de MBO'ers. MBO'ers blijken nu veel vaker hinder te ondervinden van de moeilijkheid van de opleiding en geven minder vaak aan dat saaie lessen een reden zijn om op te houden met de studie. Hoewel we zeker niet moeten uitsluiten dat deze verschillen een inhoudelijke betekenis hebben, is enige terughoudendheid wellicht op zijn plaats. Gegeven het sterk subjectieve karakter van de vraagstelling, is hier wellicht een groter aantal respondenten nodig dan bij andere vragen om tot een enigszins stabiel beeld te komen.

3.4 Evaluatie van de lerarenopleiding

In paragraaf 3.2 en 3.3 is een beeld geschetst van de instroom en tussentijds uitval van de lerarenopleidingen. In deze paragraaf wordt gekeken naar de uitstroom van de lerarenopleidingen. De afgestudeerden zijn gevraagd om op verschillende manieren de opleiding te evalueren. Aan welke aspecten van de opleiding dient in de toekomst meer aandacht te worden besteed? Hoe tevreden is men over de opleiding? Zou men, indien ze opnieuw voor de keuze zouden staan, opnieuw voor de door hun gevolgde opleiding kiezen? Deze informatie is van belang niet alleen uit oogpunt van bewaking van de kwaliteit van de opleiding zelf, maar houdt mogelijk verband met de keuze van sommige afgestudeerden om een baan buiten het onderwijs te zoeken.

Figuur 3.3
Gewenste aandacht in de opleiding voor aspecten van werk

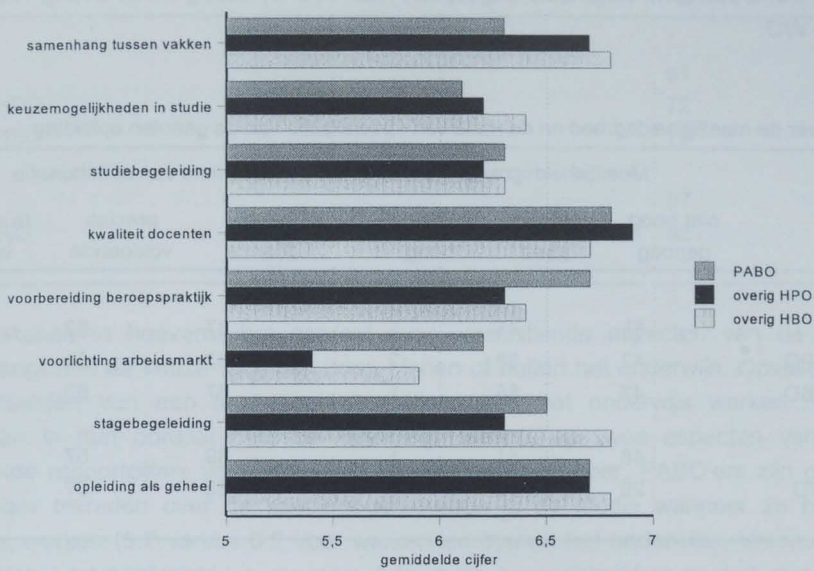

Figuur 3.3 geeft grafisch weer aan welke kennis-, vaardigheids- en houdingsaspecten meer aandacht zou moeten worden besteed tijdens de opleiding volgens afgestudeerden van zowel het HPO als de ULO.¹⁹ Van een aantal aspecten kan worden geconstateerd dat een relatief hoog percentage van alle drie groepen afgestudeerden vindt dat er meer aandacht aan zou moeten worden besteed tijdens de opleiding. Het gaat om kennisaspecten zoals 'inzicht in informatie- en communicatietechnologie', 'recente ontwikkelingen in het vakgebied', 'inzicht in wettelijke regelingen op het eigen vakgebied', en 'vakspecifieke methoden en technieken', vaardigheden zoals 'organisatorische vaardigheden', 'pedagogisch-didactische vaardigheden', 'mondelinge presentatie', 'contactuele vaardigheden', en 'het oplossen van problemen'; en houdingsaspecten zoals 'functioneren onder werkdruk', 'initiatief, creativiteit' en 'loyaliteit, integriteit, omgaan met mensen'. Vooral de sterke behoefte aan additionele aandacht voor vak-gerelateerde vaardigheden zoals 'pedagogisch-didactische vaardigheden' en 'mondelinge presentatie' is opvallend. Met name bij de ULO'ers komt deze wens sterk naar voren, maar ook een aanzienlijk deel van de HPO'ers vindt dat de opleiding aan deze aspecten meer aandacht zou moeten besteden. Afgestudeerde PABO'ers geven bovendien aan meer aandacht te wensen voor 'analytische en diagnostische vaardigheden', 'werken in teamverband' en 'kritische reflectie'. Ook relatief veel afgestudeerden van het overig HPO wensen meer aandacht voor dit laatste aspect.

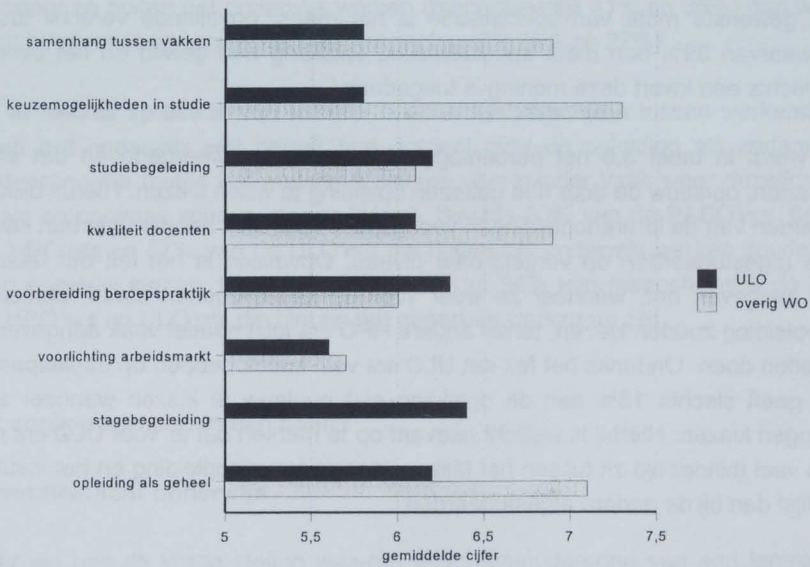
Afgestudeerden zijn uitgenodigd om voor een aantal aspecten van hun opleiding een 'rapportcijfer' te geven, variërend tussen 1 en 10. In figuur 3.4 worden de gemiddelde rapportcijfers gepresenteerd voor de afgestudeerde HPO'ers en ULO'ers. Om een vergelijkingskader te creëren worden ook de gemiddelden voor het overig HBO en het overige WO gepresenteerd. De voorlichting over de arbeidsmarkt en de stagebegeleiding worden door alle groepen gemiddeld beoordeeld als relatief slecht. Verder is opvallend dat de ULO'ers voor veel aspecten een beduidend lager gemiddeld cijfer geven vergeleken met de andere groepen en in het bijzonder vergeleken met het overig WO. De samenhang tussen vakken, de keuzemogelijkheden in de studie en de kwaliteit van de docenten laat volgens veel ULO'ers blijkaar te wensen over. Ook zijn ze tamelijk negatief in hun oordeel over de opleiding als geheel. PABO'ers zijn relatief negatief in hun oordeel over de samenhang tussen vakken, maar geven gemiddeld juist een hoger cijfer voor de voorbereiding op de beroepspraktijk dan afgestudeerden van het overig HBO. Afgestudeerden van het overig HPO zijn gemiddeld- nog meer dan andere afgestudeerden van het hoger onderwijs - negatief in hun oordeel over de voorlichting over de arbeidsmarkt.

19. Van dezelfde 29 aspecten is al in hoofdstuk 1 gekeken naar de mate waarin werkende binnen het onderwijs ze belangrijk vinden in hun werk.

Figuur 3.4a
Rapportcijfers van afgestudeerden voor enkele aspecten van de HBO opleiding

Figuur 3.4b
Rapportcijfers van afgestudeerden voor enkele aspecten van de WO opleiding

Er is ook aan de afgestudeerden gevraagd om een oordeel te geven over de moeilijkheidsgraad en de mate van specialisatie van de studie. Tabel 3.7 geeft een overzicht van deze beoordelingen, nogmaals uitgesplitst naar PABO, overig HPO, overig HBO, ULO en overig WO.

Tabel 3.7

Oordeel over de moeilijkheidsgraad en de mate van specialisatie van de genoten opleiding

	Moeilijkheidsgraad			Mate van specialisatie		
	niet hoog genoeg	precies goed	te hoog	onvol- doende	precies voldoende	te special- istisch
PABO	55	45	1	37	62	2
Overig HPO	42	56	2	32	61	7
Overig HBO	43	56	1	37	59	4
ULO	48	51	1	39	57	4
Overig WO	29	70	1	25	67	8

Relatief weinig van de afgestudeerden vindt achteraf dat de opleiding te moeilijk of te specialistisch was. Veel eerder vindt men dat de opleiding best wat moeilijker en/of wat specialistischer had mogen zijn. Opvallend is dat circa de helft van de PABO- en ULO-afgestudeerden vindt dat de opleiding moeilijker had mogen zijn, vergeleken met net iets meer dan vier van de tien overige HBO'ers en slechts eenderde van de overige WO'ers. Wat betreft de gewenste mate van specialisatie is het meest opvallende verschil tussen de ULO'ers, waarvan 39% een meer specialistische opleiding had gewild en het overig WO, waarvan slechts een kwart deze mening is toegedaan.

Tenslotte wordt in tabel 3.8 het percentage afgestudeerden weergegeven dat aangeeft, achteraf bezien, opnieuw de door hun gekozen opleiding te willen kiezen. Hieruit blijkt dat de afgestudeerden van de lerarenopleidingen veel minder vaak spijt hebben van hun keuze dan de overige afgestudeerden op vergelijkbaar niveau. Opvallend is het feit dat relatief veel PABO'ers aangeven dat, wanneer ze weer voor de keuze zouden staan, opnieuw voor dezelfde opleiding zouden kiezen, terwijl andere HPO'ers juist relatief vaak aangeven dat ze dit niet zouden doen. Ondanks het feit dat ULO'ers veel kritiek hebben op deelaspecten van de studie geeft slechts 13% aan de opleiding niet opnieuw te kiezen wanneer ze weer zouden mogen kiezen. Hierbij is wellicht relevant op te merken dat er voor ULO'ers normaal gesproken veel minder tijd zit tussen het kiezen voor de lerarenopleiding en het invullen van de vragenlijst dan bij de andere afgestudeerden.

Tabel 3.8

Percentage afgestudeerden dat, achteraf gezien, de gevolgde opleiding opnieuw zou kiezen

	%
PABO	91
Overig HPO	72
Overig HBO	79
ULO	87
Overig WO	82

Er is gekeken in hoeverre het oordeel over verschillende aspecten van de opleiding samenhangt met de keuze voor een baan binnen of buiten het onderwijs. Opvallend is dat afgestudeerden van een lerarenopleiding die buiten het onderwijs werken nauwelijks verschillen in hun oordeel over de opleiding. Slechts op twee aspecten vertonen de gemiddelde rapportcijfers verschillen van een half punt of meer. PABO'ers zijn gemiddeld iets minder tevreden over de keuzemogelijkheden in de studie wanneer ze buiten het onderwijs werken (5.7 versus 6.2 voor werkenden binnen het onderwijs). Vreemd genoeg zijn ULO'ers juist gemiddeld iets meer tevreden over de voorbereiding op de beroepspraktijk wanneer ze buiten het onderwijs werken (6.6 versus 6.1). PABO'ers die buiten het onderwijs aan het werk zijn, vinden iets vaker dat de opleiding moeilijker had mogen zijn (61% versus 54%). Bij ULO'ers is een soortgelijk effect zichtbaar (53% versus 48%). Interessant genoeg vinden PABO'ers en andere HPO'ers ook vaker dat de opleiding onvoldoende specialistisch was wanneer ze buiten het onderwijs werken (respectievelijk 41% en 36%) dan wanneer ze een baan binnen het onderwijs hebben (respectievelijk 36% en 27%).

Hoewel er slechts sprake is van tamelijk bescheiden verschillen tussen werkenden binnen en buiten het onderwijs wat betreft hun oordeel over de opleiding als zodanig, zouden afgestudeerden die buiten het onderwijs werken veel minder vaak weer dezelfde opleiding kiezen als ze opnieuw zouden mogen kiezen. Slechts 63% van de PABO'ers, 64% van de overige HPO'ers en 67% van de ULO'ers die buiten het onderwijs werken zouden dezelfde opleiding opnieuw kiezen, tegenover 93%, 82% en 94% van respectievelijk de PABO'ers, overige HPO'ers en ULO'ers die binnen het onderwijs werkzaam zijn.

3.5 Wat zoeken mensen in een baan?

Concurrentiekracht onderwijs

Wanneer we ons de vraag stellen waarom veel afgestudeerden van een lerarenopleiding toch buiten het onderwijs gaan werken, ligt het voor de hand om eerst naar de aantrekkelijkheid van het lerarenberoep in termen van zaken als werkzekerheid en kwaliteit

van het werk te kijken. Hoe (on)gunstig steekt het onderwijs af vergeleken met andere sectoren waarbinnen hoger opgeleiden werkzaam zijn? In deze paragraaf wordt aan de hand van een aantal arbeidsmarktindicatoren de concurrentiekracht van het onderwijs in kaart gebracht.

In hoofdstuk 2 werd de ontwikkeling in een vijftal arbeidsmarktindicatoren in de jaren negentig voor afgestudeerden van het HPO afgezet tegen die van het HBO als geheel. Het beeld dat hieruit naar voren kwam was tamelijk positief. Met name wat betreft de gemiddelde lonen, het percentage afgestudeerden werkzaam op minimaal HBO-niveau en het percentage afgestudeerden werkzaam in de eigen richting, bleek de trend onder HPO'ers beduidend gunstiger dan die voor het HBO als geheel. Met betrekking tot de drie voorgenoemde indicatoren bleek dat HPO'ers het decennium dicht bij of zelfs onder het niveau van het HBO als geheel begonnen, maar in het meest recente onderzoeksjaar scoren ze beduidend boven het gemiddelde. De ontwikkeling in de andere twee indicatoren, het werkloosheidscijfer en het percentage met een vaste aanstelling is minder spectaculair, maar ook de trend in deze cijfers steekt bepaald niet ongunstig af tegen het gemiddelde van het HBO.

Tabel 3.9 belicht de arbeidsmarktpositie van leraren vanuit een andere invalshoek, namelijk door een vergelijking te trekken tussen *alle afgestudeerden* van het hoger onderwijs die binnen en buiten het onderwijs werkzaam zijn. Er wordt nogmaals gekeken naar vaste aanstellingen, inkomens en werk op eigen niveau. Daarnaast wordt gekeken naar het aandeel werkenden met een fulltime aanstelling en het aandeel van de deeltijd arbeid dat niet vrijwillig is.

Recent afgestudeerde HBO'ers en WO'ers die een baan binnen het onderwijs hebben, hebben minder vaak een vaste aanstelling dan werkenden buiten het onderwijs. Dit wordt echter voor een groot deel gecompenseerd door het feit dat werkenden binnen het onderwijs met een tijdelijke aanstelling in verhouding vaker uitzicht hebben op een vaste aanstelling dan degenen die buiten het onderwijs werken. Verder is het aandeel werkenden met een fulltime betrekking hoger buiten het onderwijs dan daarbinnen. Uit het feit dat ongeveer de helft van de deeltijd aanstellingen van werkenden binnen het onderwijs vrijwillig is kunnen we opmaken dat het relatief hoge aandeel deeltijd arbeid in de onderwijssector niet zonder meer als negatief hoeft te worden opgevat. Niettemin werkt één van de vijf HBO'ers en zelfs één van de vier WO'ers in het onderwijs onvrijwillig in deeltijd. Dit ligt beduidend hoger dan bij degenen die buiten het onderwijs werkzaam zijn. Wat betreft de lonen komt een enigszins gemengd beeld naar voren. Overigens blijkt dat jongere werkenden - vooral binnen het onderwijs - relatief veel vaker een fulltime aanstelling hebben of willen dan oudere werkenden. HBO'ers verdienen beduidend meer gemiddeld per uur in hun hoofdfunctie indien zij binnen het onderwijs werken, maar hebben een net iets lager maandloon. Bij WO'ers is het verschil in maandloon fors: men verdient aanzienlijk meer gemiddeld per maand buiten het onderwijs dan daarbinnen. Het hoge aandeel ULO'ers met een deeltijd aanstelling is hiervan voor een groot deel de oorzaak. Het gemiddelde uurloon van WO'ers

die binnen en buiten het onderwijs werkzaam zijn is namelijk vrijwel identiek. Tenslotte zien we een groot verschil tussen HBO en WO wat betreft het werken op minimaal eigen niveau. Alleen HBO'ers hebben in dit opzicht een voordeel als ze binnen het onderwijs een baan hebben. WO'ers hebben zelfs een licht nadeel wanneer ze in het onderwijs werken. Dit verschil is goed te begrijpen: om als leraar te werken is in ieder geval minimaal een HBO opleiding nodig. Blijkbaar is voor veel onderwijsbanen waarop WO'ers solliciteren niet meer dan HBO- niveau gevraagd.

Tabel 3.9

Baankenmerken van werkenden binnen en buiten het onderwijs

	HBO		WO	
	binnen	buiten	binnen	buiten
Werkzekerheid				
* % vaste baan	59	66	46	56
* % tijdelijk met uitzicht op vast	28	24	37	27
* % tijdelijk zonder uitzicht op vast	13	10	17	17
Inkomen				
* uurloon in hoofdfunctie	25,26	23,64	30,00	29,97
* totaal maandloon	3691	3729	3920	4338
Functievereisten				
* % baan op eigen niveau	97	77	58	61
Aanstelling				
* % full-time aanstelling	62	78	42	86
* % onvrijwillig deeltijd	19	12	25	8
* % vrijwillig deeltijd	19	10	33	6

In tabel 3.10 worden lerarenberoepen getypeerd aan de hand van een aantal arbeidsmarktdimensies. In de eerste kolom staat een typering van de uitwijkmogelijkheden van leraren naar verschillende bedrijfssectoren. Deze maat geeft aan in welke mate arbeidskrachten met een bepaald beroep terecht kunnen komen in andere bedrijfsklassen. Voor alle onderscheiden lerarenberoepen is de typering 'laag' of 'zeer laag'. Hieruit blijkt dat, wanneer leraren niet langer binnen het onderwijs kunnen of willen werken, ze betrekkelijk weinig kans hebben om elders een baan te vinden.

De tweede kolom bevat een typering van de substitutiemogelijkheden tussen mensen met een uiteenlopende onderwijsachtergrond. Deze maat geeft een indicatie van de mate waarin werkgevers voor een bepaald beroep arbeidskrachten kunnen aantrekken met een uiteenlopende opleidingsachtergrond. Ook hier zijn de meeste typering 'laag' of 'erg laag', maar voor drie specifieke beroepen is een 'gemiddeld' typering gegeven. Voor deze drie beroepen kan blijkbaar een beroep worden gedaan op mensen die niet als leraar zijn

opgeleid, of die een andere lerarenopleiding hebben gevolgd. Voor de overige beroepen zijn werkgevers grotendeels aangewezen op afgestudeerden van de specifiek op het eigen vak toegespitste lerarenopleiding.

In de derde kolom staat een typering van de conjunctuurgevoeligheid van de lerarenberoepen. Dit geeft de mate waarin de werkgelegenheid in een beroep gevoelig is voor veranderingen in de economische situatie. We zagen al aan de hand van de trendcijfers in hoofdstuk 2 dat de werkloosheid onder afgestudeerde HPO'ers iets minder leek te fluctueren dan onder afgestudeerden van het HBO als geheel. Deze typering lijken dit beeld te bevestigen, maar ook te nuanceren. Voor geen enkel lerarenberoep is een typering 'hoog' of 'erg hoog' te zien en voor ongeveer de helft is een 'erg laag' typering te

Tabel 3.10

Typering van uitwijkmogelijkheden, substitutiemogelijkheden, conjunctuurgevoeligheid en verwachte baanopeningen per lerarenberoep

Beroep	Uitwijk- mogelijkheden	Substitutie- mogelijkheden	Conjunctuur- gevoeligheid	Baan- openingen
Leraar basisonderwijs	laag	erg laag	gemiddeld	gemiddeld
Doc. exacte, med. en verz. vakken (2e gr)	laag	laag	gemiddeld	gemiddeld
Doc. exacte, med. en verz. vakken (1e gr)	laag	laag	erg laag	hoog
Doc. landbouw en techniek (2e gr.)	laag	laag	gemiddeld	hoog
Doc. landbouw en techniek (1e gr.)	erg laag	gemiddeld	erg laag	-
Doc. economisch-admin. vakken (2e gr.)	laag	laag	gemiddeld	gemiddeld
Doc. economisch-admin. vakken (1e gr.)	erg laag	laag	erg laag	gemiddeld
Doc. talen en expressie	laag	laag	gemiddeld	gemiddeld
Doc. letteren (1e gr.)	erg laag	laag	erg laag	hoog
Doc. sociale vakken (2e gr.)	laag	erg laag	gemiddeld	gemiddeld
Doc. sociale vakken (1e gr.)	erg laag	laag	erg laag	gemiddeld
Doc. 2e gr. zonder specialisatie	laag	gemiddeld	gemiddeld	gemiddeld
Doc. 1e gr. zonder specialisatie	erg laag	gemiddeld	erg laag	-

Bron: ROA

zien. De overige lerarenberoepen hebben echter te maken met een 'gemiddelde' conjunctuurgevoeligheid. Voor deze beroepen mag worden verwacht dat de kans op werk een min of meer normaal conjunctureel verloop zal hebben.

In de laatste kolom staat een typering van het verwachte aantal baanopeningen per lerarenberoep. Deze maat heeft betrekking op de totale vraag naar nieuwkomers op de arbeidsmarkt. Voor de meeste lerarenberoepen is een 'gemiddelde' typering te zien, en voor drie een typering 'hoog'. Voor twee beroepen is geen typering beschikbaar.

Als we de typering in onderlinge samenhang bekijken, komt een beeld naar voren van een vak-specifieke deelmarkt waarbinnen men relatief weinig concurrentie ondervindt van

arbeidskrachten die niet als leraar zijn opgeleid, maar waarbij men ook vrij weinig andere opties heeft wanneer men, om een of andere reden, niet meer goed terecht kan of wil in het onderwijs. De vraag naar leraren is redelijk stabiel en de komende jaren ziet de werkgelegenheid er vrij gunstig uit.

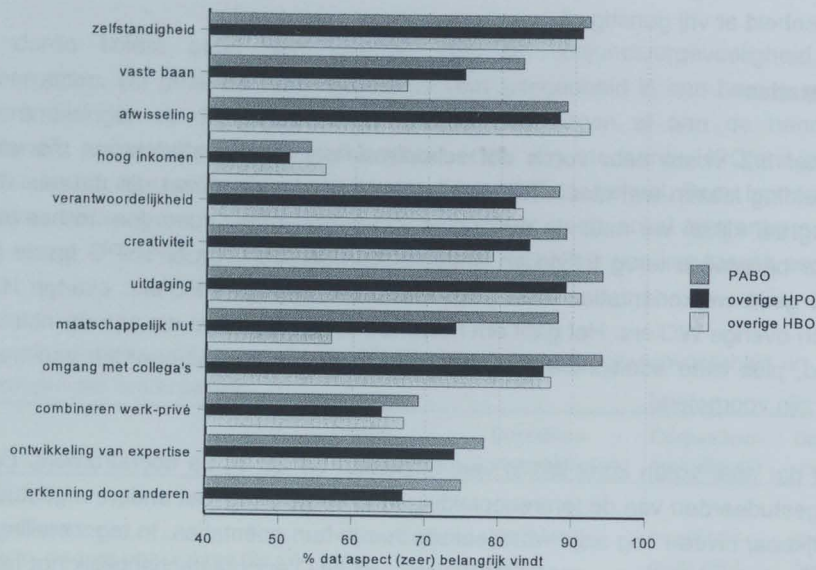
Werkoriëntaties

In paragraaf 3.2 kwam naar voren dat schoolverlaters en afgestudeerden die voor een lerarenopleiding kiezen wat idealistischer zijn dan hun studiegenoten die dat niet doen. In deze paragraaf kijken we naar de oriëntaties van recent afgestudeerden. In hoeverre zijn soortgelijke oriëntaties terug te vinden onder afgestudeerden van het HPO en de ULO's? Figuur 3.5 geeft werkoriëntaties weer voor PABO'ers, overige HPO'ers, overige HBO'ers, ULO'ers en overige WO'ers. Het gaat om hetzelfde tiental aspecten die aan de instromers is voorgelegd, plus twee additionele aspecten die alleen aan afgestudeerden van het hoger onderwijs zijn voorgelegd.

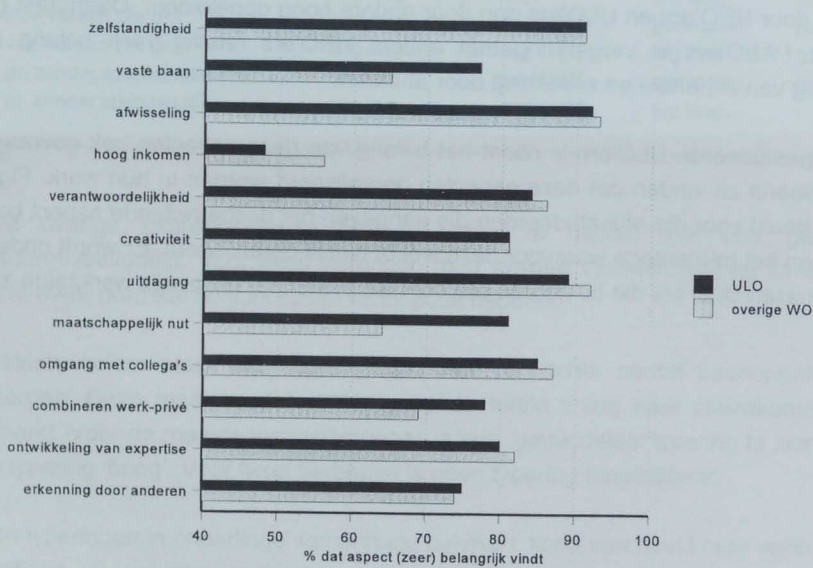
Het beeld dat naar voren komt lijkt in veel opzichten op dat bij de doorstromers. Enerzijds zijn de afgestudeerden van de lerarenopleidingen in vergelijking met andere afgestudeerden op vergelijkbaar niveau nog altijd wat idealistischer in hun oriëntaties. In tegenstelling tot het overig HBO vinden HPO'ers - vooral PABO'ers - en ULO'ers maatschappelijk nut heel vaak belangrijk. Relatief veel PABO'ers hechten veel waarde aan verantwoordelijkheid, creativiteit, uitdaging en de omgang met collega's. ULO'ers geven relatief vaak aan dat ze belang hechten aan het combineren van werk en privé, terwijl ze inkomen juist minder vaak belangrijk vinden dan andere WO'ers. Anderzijds is zekerheid relatief belangrijk voor de afgestudeerden van de lerarenopleidingen: een vaste baan wordt nog altijd vaker belangrijk gevonden door HPO'ers en ULO'ers dan door andere hoog opgeleiden. Daarnaast hechten met name PABO'ers in vergelijking met andere HBO'ers relatief vaak belang aan de ontwikkeling van expertise en erkenning door anderen.

Aan de afgestudeerde ULO'ers is naast het belang van deze aspecten ook gevraagd naar de mate waarin ze vinden dat deze aspecten gerealiseerd worden in hun werk. Figuur 3.6 geeft een beeld voor die afgestudeerden die aangeven het desbetreffende aspect belangrijk te vinden en het percentage waarvoor deze wel of niet is gerealiseerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen ULO'ers die binnen en ULO'ers die buiten het onderwijs werkzaam zijn.

Figuur 3.5a
Werkoriëntaties van afgestudeerden van het HBO

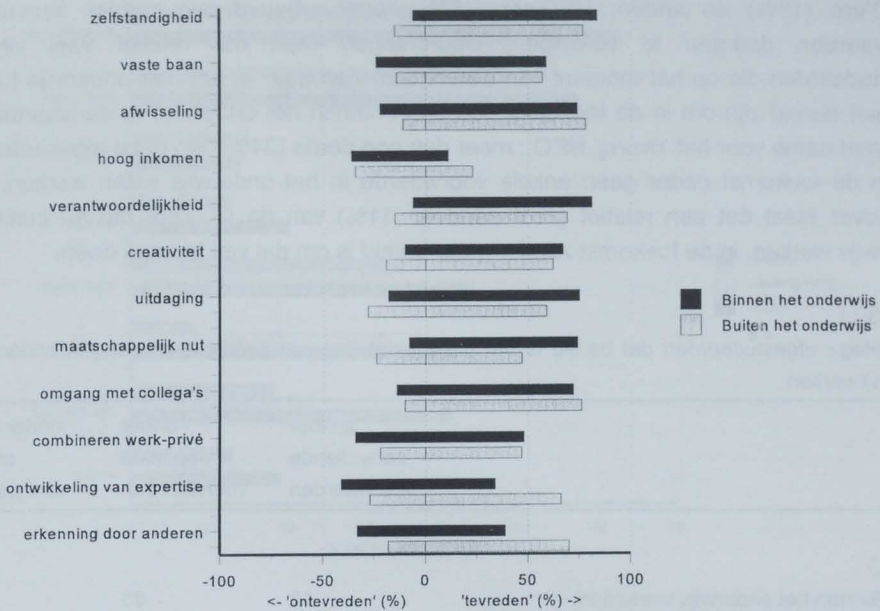

Figuur 3.5b
Werkoriëntaties van afgestudeerden van het WO

Figuur 3.6

Mate waarin ULO'ers voor hen belangrijke werkaspecten weten te realiseren

Over de meeste aspecten zijn afgestudeerde ULO'ers tamelijk vaak 'tevreden' (dat wil zeggen: ze weten de voor hen belangrijke werkaspecten vaak te realiseren) en minder vaak 'ontevreden'. Voor veel aspecten geldt ook dat de tevredenheid groter is wanneer men binnen het onderwijs werkt. Dit geldt in sterke mate voor bijvoorbeeld maatschappelijk nut en ook tot op zekere hoogte voor werk-inhoudelijke aspecten zoals zelfstandigheid, verantwoordelijkheid, creativiteit en uitdaging. Daartegenover staat een aantal aspecten waarover relatief veel ULO'ers ontevreden zijn, vooral wanneer ze binnen het onderwijs werken. Dit geldt met name voor aspecten die veel te maken hebben met arbeidsvoorwaarden, carrièremogelijkheden en het aanzien van het werk, zoals ontwikkeling van expertise, erkenning door anderen, vast werk, combineren van werk en privé en een hoog inkomen. Er lijkt bijna sprake te zijn van een paradox: hoewel de mensen die voor een universitaire lerarenopleiding kiezen relatief idealistisch zijn, zijn het juist de aspecten die meer te maken hebben met persoonlijk welbevinden waarover ze vaker ontevreden zijn.

Voorwaarden om in het onderwijs te werken

De bereidheid van afgestudeerden om in de toekomst in het door de overheid bekostigde onderwijs - al of niet onder bepaalde voorwaarden - te (blijven) werken varieert aanzienlijk tussen de drie categorieën afgestudeerden en met name tussen mensen die op het moment

van de enquête al binnen het onderwijs werkzaam zijn en mensen die daarbuiten werken (tabel 3.11). De overgrote meerderheid van de afgestudeerden die nu binnen het onderwijs werken zijn bereid dat in de toekomst te blijven doen. Daarbij blijkt dat relatief veel PABO'ers (13%) en andere HPO'ers (10%) daartoe bereid zijn zonder aanvullende voorwaarden daaraan te verbinden. Daarentegen blijkt dat relatief veel van de afgestudeerden die op het moment van de enquête een baan buiten het onderwijs hebben ook niet bereid zijn om in de toekomst een baan binnen het onderwijs te aanvaarden. Dit geldt met name voor het 'overig' HPO : meer dan een derde (34%) van deze afgestudeerden zou in de toekomst onder geen enkele voorwaarde in het onderwijs willen werken. Daar tegenover staat dat een relatief groot aandeel (11%) van de ULO'ers die nu buiten het onderwijs werken, in de toekomst zonder meer bereid is om dat wel te gaan doen.

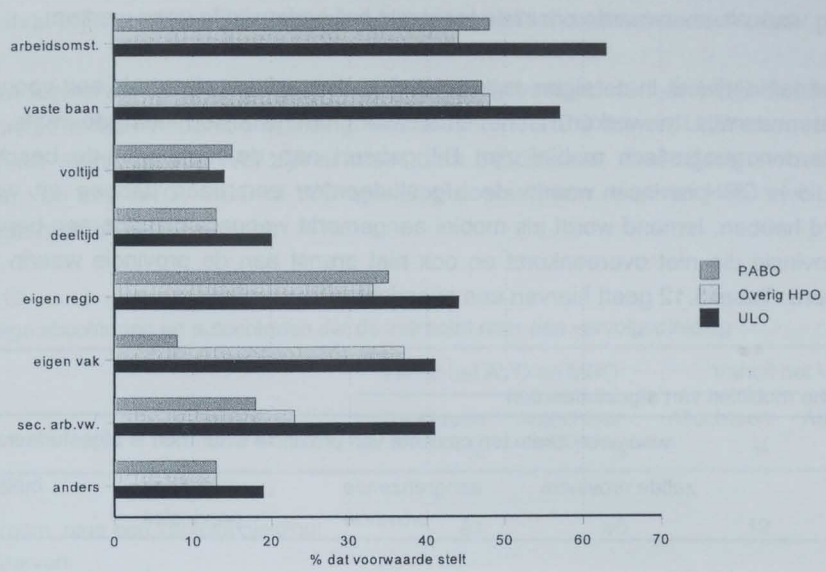
Tabel 3.11

Percentage afgestudeerden dat bereid is om binnen het door de overheid bekostigde onderwijs te (blijven) werken

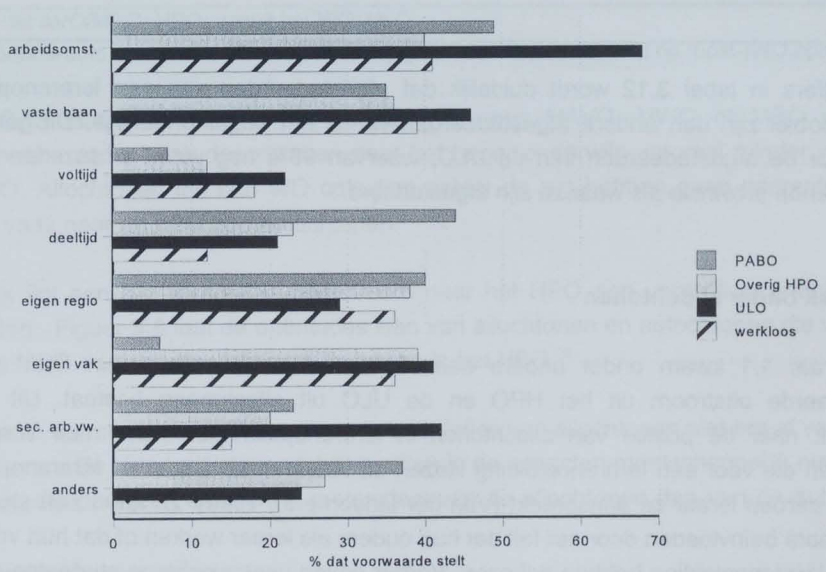
	zonder aanvullende voorwaarden	onder bepaalde voorwaarden	onder geen enkele voorwaarde
PABO			
Binnen het onderwijs werkzaam	13	83	3
Buiten het onderwijs werkzaam	1	84	15
Totaal	12	84	4
Overig HPO			
Binnen het onderwijs werkzaam	10	88	2
Buiten het onderwijs werkzaam	3	63	34
Totaal	7	76	18
ULO			
Binnen het onderwijs werkzaam	6	89	5
Buiten het onderwijs werkzaam	11	67	22
Totaal	8	83	9

In figuur 3.7 wordt voor de groep mensen die bereid zijn om in de toekomst een baan binnen het onderwijs te bekleden het percentage weergegeven dat hieraan bepaalde voorwaarden stelt. Deze worden apart aangegeven voor HPO'ers en ULO'ers die binnen het onderwijs werken, buiten het onderwijs werken en werkloos zijn. Een tamelijk consistent beeld komt hierin in alle categorieën naar voren wat betreft de voorwaarden die vaak worden gesteld. In alle groepen worden betere arbeidsomstandigheden (bijvoorbeeld kleinere klassen), een vaste baan en een baan in de eigen regio relatief vaak genoemd als voorwaarde om in het onderwijs te (blijven) werken. Verder wordt door alle groepen behalve de in het onderwijs werkende PABO'ers les in eigen vak als voorwaarde gesteld.

Figuur 3.7a
 Voorwaarden van in het onderwijs werkende afgestudeerden om in het onderwijs te blijven werken

Figuur 3.7b
 Voorwaarden van buiten het onderwijs werkende- en werkloze afgestudeerden om in het onderwijs te gaan werken

ULO'ers stellen over de hele linie meer voorwaarden dan HPO'ers en werklozen, en willen naast de genoemde voorwaarden ook relatief vaak betere secundaire arbeidsvoorwaarden. De relatief kleine groep PABO'ers die buiten het onderwijs werken stelt een deeltijd aanstelling vaak als voorwaarde om in de toekomst het onderwijs te gaan werken.

Gezien het feit dat werk in de eigen regio relatief vaak wordt genoemd als een voorwaarde om in het onderwijs te werken, is het interessant om te kijken naar de mate waarin afgestudeerden geografisch mobiel zijn. Dit gebeurt aan de hand van de beschikbare gegevens over de provincie waarin de afgestudeerden een baan hebben en waar ze gestudeerd hebben. Iemand wordt als mobiel aangemerkt wanneer diegene een baan heeft in een provincie die niet overeenkomt en ook niet grenst aan de provincie waarin ze zijn afgestudeerd. Tabel 3.12 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 3.12
Geografische mobiliteit van afgestudeerden

	waar werkzaam ten opzichte van provincie waar men is afgestudeerd:			
	zelfde provincie	aangrenzende provincie	overige provincies	buitenland
PABO	66	24	10	0
Overig HPO	55	32	12	1
Overig HBO	55	27	15	3
ULO	63	32	4	1
Overig WO	45	31	21	3

Uit de cijfers in tabel 3.12 wordt duidelijk dat afgestudeerden van een lerarenopleiding minder mobiel zijn dan andere afgestudeerden vanuit het hoger onderwijs. Dit geldt met name voor de afgestudeerden van de ULO, waarvan 95% nog werkt in dezelfde of een aangrenzende provincie als waar ze zijn afgestudeerd.

3.6 Weglek onder allochtonen

In paragraaf 1.1 kwam onder andere naar voren dat slechts een klein deel van de gediplomeerde uitstroom uit het HPO en de ULO uit allochtonen bestaat. Uit recent onderzoek naar de positie van allochtonen in lerarenopleidingen komt naar voren dat allochtonen die voor een lerarenopleiding kiezen dit vooral doen omdat de lerarenopleiding en/of het beroep leraar ze aanspreekt (Van der Linden e.a., 1999). Ze laten zich slechts in geringe mate beïnvloeden door het feit dat hun ouders als leraar werken of dat hun vrienden voor een lerarenopleiding hebben gekozen. Verder geven veel allochtone studenten aan de

voorlichting op school over de lerarenopleiding achteraf als oppervlakkig, onvolledig en zelfs misleidend te ervaren. Wat betreft de studieprestaties blijken allochtonen het over het algemeen even goed te doen op de lerarenopleiding als autochtonen. Ook wat betreft de studie uitval blijkt er nauwelijks verschil te zijn tussen allochtonen en autochtonen.

Door het kleine aantal allochtonen in het onderzoeksbestand van de HBO-Monitor en de WO-Monitor is een nadere uitsplitsing van allochtone HPO'ers en ULO'ers naar overige kenmerken weinig zinvol. Wel zijn er meer data beschikbaar over allochtonen die na het afronden van een AVO, MBO of WO opleiding doorstromen naar het HPO of ULO. Tabel 3.13 geeft hiervan een overzicht.

Tabel 3.13
Percentage allochtonen en autochtonen dat doorstroomt naar een vervolgopleiding

	Vanuit het AVO en MBO		Vanuit het WO	
	Allochtoon %	Autochtoon %	Allochtoon %	Autochtoon %
Doorstroom naar een vervolgopleiding:	81	80	19	17
Waarvan:				
Lerarenopleiding*	1	4	1	1
Overig HO**	29	38	18	15
Andere vervolgopleiding	51	38	0	1
Geen vervolgopleiding gevolgd	19	19	81	83

* vanuit het AVO/MBO: HPO; vanuit het WO: ULO
 ** voor doorstroom vanuit het WO hebben deze cijfers uitsluiten betrekking op (post-)WO opleidingen

Tabel 3.13 laat zien dat, na het verlaten van een HAVO, VWO of MBO opleiding, allochtonen minder vaak doorstromen naar het hoger onderwijs, en veel minder vaak naar het HPO. Allochtonen die een WO opleiding achter de rug hebben gaan daarentegen niet minder vaak naar de ULO dan autochtonen.

Mogelijk ligt aan het verschil in doorstroom naar het HPO een verschil in oriëntaties ten grondslag. Figuur 3.8 laat de oriëntaties zien van allochtonen en autochtonen die vanuit het AVO en MBO doorstromen naar een opleiding in het HBO.²⁰

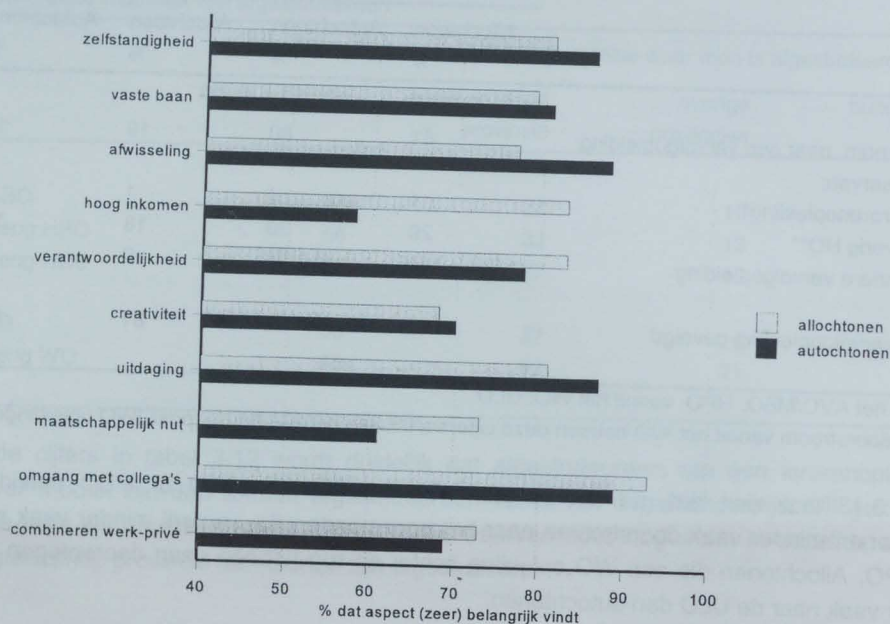
Wat betreft de meeste aspecten wijken de oriëntaties van allochtonen niet erg af van die van autochtonen. De belangrijkste verschillen zitten in de aspecten maatschappelijk nut en hoog inkomen, die door een aanzienlijk groter deel van de allochtonen dan van de autochtonen

20. De aantallen zijn te klein voor een aparte uitsplitsing voor het HPO.

(zeer) hoog worden gewaardeerd, en afwisseling, die juist door een kleiner deel van de allochtonen belangrijk wordt gevonden. Aangezien relatief veel allochtonen aangeven dat ze maatschappelijk nut belangrijk vinden, zou een keuze voor een opleiding in het HPO voor hen aantrekkelijk kunnen zijn. Door het relatief grote belang dat ze aan een hoog inkomen toekennen wijken allochtonen als groep echter sterk af van de gemiddelde doorstromer naar het HPO. In dit verband is een bevinding uit de Onderwijs-Monitor 1997 (Van der Linden en Van der Velden, 1998) - namelijk dat de beeldvorming onder schoolverlaters ten aanzien van de salariering van leraren ongefundeerd negatief is - mogelijk relevant. Wellicht loopt de beeldvorming wat achter op de feitelijke situatie: in hoofdstuk 2 kwam naar voren dat de reële uurlonen van HPO'ers de laatste jaren die van het totaal HBO voorbij zijn gestreefd.

Figuur 3.8

Werkoriëntaties van allochtone en autochtone doorstromers naar het HBO

3.7 Weglek: een nader analyse

Om de relatieve bijdrage van verschillende factoren aan de verschillende soorten weglek nader te onderzoeken is een aantal multivariate analyses uitgevoerd. De uitkomsten van deze - logistische regressie - analyses worden gepresenteerd in deze paragraaf. De analyses hebben betrekking op de kans dat doorstromers naar het HBO een HPO kiezen, de kans van tussentijds uitval uit de HPO opleiding en de kans dat afgestudeerden van een lerarenopleiding voor een baan buiten het onderwijs kiezen. Om de paragraaf af te sluiten

worden ook de resultaten van een analyse gepresenteerd die betrekking heeft op de kans dat men, wanneer men opnieuw voor de keuze zou staan, de door hen gevolgde lerarenopleiding opnieuw zou kiezen.

In hoofdstuk 1 kwam onder meer naar voren dat relatief veel vrouwen, havisten en autochtonen, en dus relatief weinig mannen, VWO'ers, MBO'ers en allochtonen naar het HPO doorstromen. Uit paragraaf 3.2 valt bovendien af te leiden dat de doorstromers naar een lerarenopleiding op een aantal punten verschillen van doorstromers naar andere vervolgoopleidingen in hun werkoriëntaties. Interessant is om te kijken in hoeverre elk van deze afzonderlijke aspecten een zelfstandige effect hebben op de kans dat AVO en MBO schoolverlaters voor een HPO opleiding kiezen. Daartoe is een analyse uitgevoerd waarin al deze aspecten zijn opgenomen. De uitkomsten van deze analyse zijn in de vorm van kansen weergegeven in tabel 3.14. Alleen de factoren die een statistisch significant effect²¹ hebben op de kans dat men voor een HPO opleiding kiest zijn hier gepresenteerd.

Tabel 3.14
Het invloed van kenmerken op de kans dat doorstromers van het AVO en MBO naar het HBO voor een HPO opleiding kiezen

Kenmerk	Kans op keuze voor HPO
Geslacht:	
- man (referentiecategorie)	12%
- vrouw	30%
Vooropleiding:	
- HAVO (referentiecategorie)	12%
- VWO	1%
- MBO	6%
Werkoriëntaties: vaste baan:	
- belangrijk (referentiecategorie)	12%
- niet belangrijk	5%
Werkoriëntaties: hoog inkomen:	
- belangrijk (referentiecategorie)	12%
- niet belangrijk	18%
Werkoriëntaties: creativiteit:	
- belangrijk (referentiecategorie)	12%
- niet belangrijk	6%
Werkoriëntaties: maatschappelijk nut:	
- belangrijk (referentiecategorie)	12%
- niet belangrijk	9%

21. Op 5% niveau.

Uit tabel 3.14 wordt duidelijk dat, wanneer we de andere kenmerken van schoolverlaters constant houden, vrouwen veel vaker voor het HPO kiezen dan mannen. Vergeleken met havisten kiezen VWO'ers en MBO'ers minder vaak voor het HPO. Een aantal werkoriëntaties blijkt significant samen te hangen met de keuze voor HPO. Schoolverlaters die relatief veel waarde hechten aan een vaste baan, creativiteit en - in minder mate - maatschappelijk nut kiezen significant vaker voor een HPO opleiding dan schoolverlaters die deze oriëntaties niet delen. Schoolverlaters die inkomen belangrijk vinden zijn iets minder snel geneigd om een HPO opleiding te gaan volgen. De overige werkoriëntaties hangen niet significant samen met de keuze om naar het HPO te gaan. Wanneer rekening is gehouden met vooropleiding, geslacht en werkoriëntaties blijft ook geen significant verschil over tussen alloctonen en autoctonen in de kans dat ze voor een HPO opleiding kiezen.

In hoofdstuk 1 kwam naar voren dat ongeveer een van de zeven schoolverlaters die naar een HPO opleiding doorstroomt deze opleiding voortijdig - dus zonder het diploma te behalen - heeft gestaakt. Vooral de doorstromers vanuit het HAVO en het MBO hebben een grote kans om tussentijds uit de opleiding te stappen. Uit paragraaf 3.3 is verder af te leiden dat degenen die voortijdig met de HPO opleiding zijn gestopt een beduidend negatiever oordeel hebben over de aansluiting tussen de vooropleiding en de HPO opleiding dan mensen die met de opleiding (nog) niet zijn gestopt. Verder is gebleken dat een gebrek aan motivatie en/of interesse voor de leerstof voor veel mensen een reden vormde om voortijdig de opleiding te staken. Tabel 3.15 geeft een beeld van de relatieve invloed van verschillende factoren op de kans op tussentijds uitval van de HPO opleiding. In deze analyses is het effect berekend van geslacht, vooropleiding en het oordeel van schoolverlaters over de aansluiting tussen de vooropleiding en de HPO opleiding. Omdat de betreffende vraag alleen gesteld is aan voortijdige uitvallers, is het niet mogelijk om het effect van de door de uitvallers opgegeven redenen voor uitval te analyseren. Wel is rekening gehouden met de werkoriëntaties van de schoolverlaters. Nogmaals zijn alleen significante effecten weergegeven.

Slechts voor drie van de factoren wordt een significante invloed geconstateerd op de kans op tussentijds uitval. Naarmate het oordeel over de aansluiting tussen de vooropleiding en de HPO opleiding slechter is, heeft men een veel grotere kans om voortijdig de studie te staken. Verder zijn mensen veel eerder geneigd te stoppen wanneer ze aangeven dat ze het hebben van betaald werk niet bijzonder belangrijk vinden. Tenslotte zijn mensen die maatschappelijk nut (zeer) belangrijk vinden minder snel geneigd om uit de opleiding te stappen zonder hun diploma te behalen.

Tabel 3.15

Het invloed van kenmerken op de kans op tussentijds uitval uit de HPO opleiding

Kenmerk	Kans op tussentijds uitval
Aansluiting tussen vooropleiding en HPO opleiding	
- voldoende/goed (referentiecategorie)	8%
- matig/slecht	22%
Vindt betaald werk:	
- belangrijk (referentiecategorie)	8%
- onbelangrijk	20%
Werkoriëntaties: maatschappelijk nut:	
- belangrijk (referentiecategorie)	8%
- onbelangrijk	15%

Ondanks het feit dat - in termen van 'objectieve' kenmerken - de arbeidsmarkt voor leraren er bepaald niet ongunstig uitzielt in vergelijking met de arbeidsmarkt voor hoger opgeleiden in het algemeen (zie hoofdstuk 2 en paragraaf 3.5), kiest een significant deel van de afgestudeerden van een lerarenopleiding ervoor om een baan buiten het onderwijs te aanvaarden. Vanzelfsprekend is het van groot belang om te proberen te achterhalen waar dit aan ligt. Tabel 3.16 geeft de uitkomsten van de analyses onder afgestudeerden van het HPO en de ULO, waarbij de kans wordt geschat dat men op het moment van enquêtering een baan buiten het door de overheid bekostigde onderwijs heeft. Er is nogmaals gekeken naar de invloed van leeftijd, geslacht, etniciteit en werkoriëntaties. Hiernaast is een aantal kenmerken meegenomen die betrekking hebben op de door de respondent gevolgde opleiding: of men de opleiding in deeltijd heeft gevolgd, het oordeel van de afgestudeerde over de opleiding en of het om een PABO-, andere HPO- of een ULO opleiding ging.

Wanneer rekening wordt gehouden met overige kenmerken van afgestudeerden, blijken er heel grote verschillen te bestaan tussen de afgestudeerden van de verschillende typen lerarenopleiding wat betreft de kans dat men in een baan buiten het door de overheid bekostigde onderwijs werkt. Terwijl deze kans voor PABO'ers dicht bij nul ligt, bedraagt deze kans bij de overige HPO'ers ruim 40%, wanneer rekening wordt gehouden met andere kenmerken. Afgestudeerden van de ULO's nemen wat dit betreft een tussenpositie in. Daarnaast blijken mensen eerder geneigd om buiten het onderwijs te gaan werken wanneer ze achteraf vinden dat de opleiding onvoldoende specialistisch was. Verder speelt een aantal werkoriëntaties in deze fase een rol, waarvan (weer) maatschappelijk nut uitspringt met een sterk 'remmend' effect op de neiging om buiten het onderwijs werken. De behoefte aan werkzekerheid in de vorm van een vaste baan is ook een kenmerk dat remmend werkt op de keuze om buiten het onderwijs te werken. Naarmate men meer op zoek is naar

afwisseling en/of additionele expertise wil ontwikkelen gaat men juist eerder buiten het onderwijs werken.

Tabel 3.16

Het invloed van kenmerken op de kans dat HPO'ers en ULO'ers buiten het onderwijs werken

Kenmerk	Kans op keuze voor een baan buiten het onderwijs
Type lerarenopleidingopleiding:	
- PABO	3%
- Overig HPO (referentiecategorie)	42%
- ULO	22%
Mate van specialisatie van de opleiding:	
- voldoende / te hoog (referentiecategorie)	42%
- onvoldoende	51%
Werkoriëntaties: vaste baan:	
- belangrijk (referentiecategorie)	42%
- niet belangrijk	55%
Werkoriëntaties: afwisseling:	
- belangrijk (referentiecategorie)	42%
- niet belangrijk	30%
Werkoriëntaties: maatschappelijk nut:	
- belangrijk (referentiecategorie)	42%
- niet belangrijk	70%
Werkoriëntaties: ontwikkeling expertise:	
- belangrijk (referentiecategorie)	42%
- niet belangrijk	32%

Tenslotte wordt in tabel 3.17 de invloed van verschillende factoren op de kans dat men, wanneer men weer zou mogen kiezen, opnieuw voor de gekozen lerarenopleiding zou kiezen. Het ligt hierbij erg voor de hand om naar de invloed van het hebben van werk binnen of buiten het onderwijs te kijken. Er wordt hierbij een onderscheid aangebracht bij de mensen die buiten het onderwijs werken tussen degenen die wel en niet bereid zijn om in de toekomst weer in het onderwijs te gaan werken. Verder is gekeken naar de invloed van leeftijd, geslacht, etniciteit, het niveau van werk, of men aangeeft het liefst meer of juist minder uren te werken dan op dit moment het geval is, het oordeel over de opleiding, of men de opleiding in vol- of deeltijd heeft gevolgd en of het om een PABO-, andere HPO- of een ULO opleiding ging.

Zoals verwacht is verreweg het sterkste effect te vinden voor het hebben van werk binnen of buiten het onderwijs. Vooral mensen die buiten het onderwijs werken en van plan zijn om dat

te blijven doen, zijn veel minder geneigd om te zeggen dat ze de opleiding opnieuw zouden kiezen. Echter ook werkenden buiten het onderwijs die in principe bereid zijn- eventueel onder bepaalde voorwaarden - in de toekomst wel in het onderwijs een baan te aanvaarden zouden veel minder vaak dezelfde opleiding opnieuw kiezen. Maar ook de ervaringen met de opleiding zelf blijken hierop van invloed te zijn. Hoe negatiever het oordeel over de opleiding als geheel, hoe minder vaak men weer dezelfde opleiding zou kiezen. Verder zouden afgestudeerden die aangeven de opleiding onvoldoende moeilijk en/of specialistisch te hebben gevonden, minder geneigd zijn dezelfde opleiding te kiezen. Tenslotte is, zelfs wanneer rekening is gehouden met deze aspecten van werk en de studie, de kans dat afgestudeerden van het overig HPO de opleiding opnieuw zouden kiezen kleiner dan die voor afgestudeerde PABO'ers en ULO'ers.

Tabel 3.17

De invloed van kenmerken op de kans dat HPO'ers en ULO'ers achteraf gezien opnieuw dezelfde opleiding zouden kiezen

Kenmerk	Kans dat men opnieuw voor de opleiding zou kiezen
Type lerarenopleiding:	
- PABO	95%
- Overig HPO (referentiecategorie)	89%
- ULO	96%
Baan binnen of buiten het onderwijs:	
- binnen (referentiecategorie)	89%
- buiten, bereid binnen het onderwijs te werken	69%
- buiten, niet bereid binnen het onderwijs te werken	64%
Moeilijkheidsgraad van de opleiding:	
- voldoende / te hoog (referentiecategorie)	89%
- onvoldoende	82%
Mate van specialisatie van de opleiding:	
- voldoende / te hoog (referentiecategorie)	89%
- onvoldoende	82%
Oordeel over opleiding als geheel:	
- rapportcijfer 4	78%
- rapportcijfer 6 (referentiecategorie)	89%
- rapportcijfer 8	95%

Wanneer we de uitkomsten uit de analyses samen beschouwen, wordt het beeld dat eerder in dit hoofdstuk is ontstaan dat mensen die voor een lerarenopleiding en/of -beroep kiezen gemiddeld wat idealistischer zijn dan hun studiegenoten en tegelijkertijd meer behoefte hebben aan zekerheid. In alle drie fasen hebben mensen die (veel) belang hechten aan maatschappelijk nut een lagere kans op 'weglek'. Een 'voorkeur' voor een vaste baan is in de eerste en de derde fase van belang, maar heeft geen significant remmend effect op de kans dat men voortijdig uit de HPO opleiding stapt. Interessant is verder de bevinding dat een 'voorkeur' voor een hoog inkomen alleen van invloed is bij de keuze voor het HPO, en dus niet in de andere twee fasen. Tegen de achtergrond van de objectieve cijfers met betrekking tot de concurrentiekracht van het onderwijs zou hieruit kunnen worden opgemaakt dat er hier vooral sprake is van een ongefundeerd negatieve beeldvorming onder schoolverlaters wat betreft de inkomenspositie van leraren. Opvallend is verder dat mensen die behoefte hebben aan afwisseling en/of zich in het werk willen blijven ontwikkelen, eerder geneigd zijn om na afronding van de lerarenopleiding toch buiten het onderwijs te gaan werken. Wellicht wordt door deze mensen een baan in het onderwijs als te weinig dynamisch ervaren. Wat betreft de mogelijkheden voor beleid gericht op het terugdringen van de 'weglek' in de verschillende fasen, is een belangrijke vraag hoeveel speelruimte beleidsmakers hebben. Het lijkt wenselijk dat dit beleid zich vooral richt op de mensen die nu in één van de drie fasen 'weglekt', bijvoorbeeld door te proberen het beroep leraar een wat 'dynamischer' imago te verzorgen. Dit heeft echter pas zin als het niet resulteert in additionele 'weglek' onder de groep mensen die nu leraar worden.

Referenties

- Allen, J.P. en G.W.M. Ramaekers (1999) *De arbeidsmarktpositie van afgestudeerden van het hoger beroepsonderwijs*, *Hbo-Monitor 1998*, Voorlichtingsdienst HBO-Raad, Den Haag.
- Bal, J.M. en J.F.M. de Jonge (1994), *Wie gaat er in het onderwijs werken?*, Research voor Beleid, Leiden.
- Linden, A.S.R. en R.K.W. van der Velden (1998), *Na de lerarenopleiding. Onderwijsmonitor 1997*, Ministerie van OC&W, Den Haag.
- Linden, Irma van der, Maarten Wolbers, Patricia Wijntuin, Rob Hoffius en Rolf van der Velden (1999), *Het neusje van de zalm. Een onderzoek naar de positie van allochtonen in lerarenopleidingen*, Forum, Utrecht.
- Luijten, M.C.G., J.E. Marinus en J.M. Bal (1995), *Wie gaat er in het onderwijs werken?*, Research voor Beleid, Leiden.
- Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (1999), *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2004*, ROA-R-1999/8, Maastricht.
- Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (1999), *Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 1998*, ROA-R-1999/5, Maastricht.
- Sennema, E.J. (1990), *Wie gaat er in het onderwijs werken?*, Research voor Beleid, Leiden.

Bijlage A. Deelname en respons

Tabel A1:

Overzicht dataverzameling

	HPO		ULO	
Aangeschreven	5.302		396	
Onbestelbaar retour	212	(4%)	19	(5%)
Schriftelijk respons	2261	(43%)	143	(36%)
Telefonisch respons	751	(14%)	38	(10%)
Geen contact tot stand gekomen	1947	(37%)	164	(41%)
Overig	131	(2%)	32	(8%)

Tabel A2:

Ongewogen en gewogen aantal respondenten HPO en ULO per cluster van vakken

Cluster	Ongewogen	Gewogen
Leraar basisonderwijs	1.406	5.856
Leraar vo taal (2e gr.)	388	1109
Leraar vo maatschappij (2e gr.)	537	1540
Leraar vo expressie (2e gr.)	393	393
Leraar v.o. techniek (2e gr.)	29	84
Leraar vo taal (1e gr.)	47	124
Leraar vo maatschappij (1e gr.)	34	77
Leraar vo lichamelijke oefening (1e gr.)	446	446
Leraar vo exact (1e/2e gr.)	109	631
Algemene beroepenvariant onderwijs	99	373
Universitaire lerarenopleiding taal	72	156
Universitaire lerarenopleiding maatschappij	58	111
Universitaire lerarenopleiding exact	51	98

Tabel A3: Ongewogen en gewogen aantal respondenten HPO per vak

Vak	Ongewogen	Gewogen
Leraar basisonderwijs	1.406	5.856
Duits (2e gr.)	47	126
Engels (1e/2e gr.)	123	387
Frans (1e/2e gr.)	75	159
Nederlands (1e/2e gr.)	164	506
Aardrijkskunde (2e gr.)	60	195
Algemene economie (1e/2e gr.)	47	182
Bedrijfseconomie (1e/2e gr.)	81	220
Geschiedenis (1e/2e gr.)	125	408
Godsdienst (1e/2e gr.)	25	66
Maatschappijleer (1e/2e gr.)	58	110
Pedagogiek (2e gr.)	54	113
Techniek (2e gr.)	29	84
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr.)	66	210
Biologie (2e gr.)	72	193
Natuurkunde (1e/2e gr.)	32	90
Wiskunde (1e/2e gr.)	105	286
Handvaardigheid (2e gr.)	34	97
Tekenen (2e gr.)	67	231
Textiele werkvormen (2e gr.)	29	65
Lichamelijke Oefening (1e gr.)	104	421
Hogere kaderopleiding pedagogiek	41	161
Algemene beroepenvariant pedagogiek	44	171

Bijlage B: Opleidingenclassificatie hoger pedagogisch onderwijs

Deze bijlage geeft aan welke indeling is gehanteerd bij het groeperen van de verschillende opleidingen binnen het HPO tot clusters en vakken. Bij het samenstellen van deze opleidingenclassificatie zijn de Studiegids Hoger Onderwijs van het Landelijk Dienstverlenend Centrum voor studie- en beroepskeuzevoorlichting (LDC) en de HBO-Almanak als uitgangspunten genomen.

HBO leraar basisonderwijs

- Leraar basisonderwijs
- Leraar speciaal onderwijs
- Pabo Rotterdam
- Pabo Heemstede
- Pabo Den Haag
- Pabo Dordrecht
- Pabo Emmen
- Pabo Groningen
- Pabo Mariënborg

HBO leraar vo taal (2e gr.)

- Leraar vo Arabisch (2e gr.)
- Leraar vo Duits (2e gr.)
- Leraar vo Engels (2e gr.)
- Leraar vo Frans (2e gr.)
- Leraar vo Fries (2e gr.)
- Leraar vo Nederlands (2e gr.)
- Leraar vo Spaans (2e gr.)
- Leraar vo Russisch (2e gr.)
- Leraar vo Turks (2e gr.)

HBO leraar vo maatschappij (2e gr.)

- Leraar vo aardrijkskunde (2e gr.)
- Leraar vo algemene economie (2e gr.)
- Leraar vo bedrijfseconomie (2e gr.)
- Leraar vo geschiedenis (2e gr.)
- Leraar vo godsdienst (2e gr.)
- Leraar vo islam-godsdienst (2e gr.)
- Leraar vo maatschappijleer (2e gr.)
- Leraar vo omgangskunde (2e gr.)
- Leraar vo pedagogiek (2e gr.)
- Leraar vo techniek (2e gr.)
- Leraar vo verzorging/gezondheidskunde (2e gr.)

Leraar vo verzorging/huishoudkunde (2e gr.)

HBO leraar vo expressie (2e gr.)

- Leraar vo handvaardigheid (2e gr.)
- Leraar vo tekenen (2e gr.)
- Leraar vo textiele werkvormen (2e gr.)

HBO leraar vo techniek (2e gr.)

- Leraar vo bouwkunde (2e gr.)
- Leraar vo bouwtechniek (2e gr.)
- Leraar vo consumptieve techniek (2e gr.)
- Leraar vo electrotechniek (2e gr.)
- Leraar vo grafische techniek (2e gr.)
- Leraar vo installatietechniek (2e gr.)
- Leraar vo mechanische techniek (2e gr.)
- Leraar vo motorvoertuigentechniek (2e gr.)
- Leraar vo werktuigbouwkunde (2e gr.)

HBO leraar vo taal (1e gr.)

- Leraar vo Arabisch (1e gr.)
- Leraar vo Duits (1e gr.)
- Leraar vo Engels (1e gr.)
- Leraar vo Frans (1e gr.)
- Leraar vo Fries (1e gr.)
- Leraar vo Nederlands (1e gr.)
- Leraar vo Spaans (1e gr.)
- Leraar vo Turks (1e gr.)

HBO leraar vo maatschappij (1e gr.)

- Leraar vo aardrijkskunde (1e gr.)
- Leraar vo algemene economie (1e gr.)
- Leraar vo bedrijfseconomie (1e gr.)
- Leraar vo geschiedenis (1e gr.)
- Leraar vo godsdienst (1e gr.)
- Leraar vo godsdienst pastoraal werk (1e gr.)
- Leraar vo maatschappijleer (1e gr.)

HBO leraar vo lichamelijke oefening (1e gr.)

HBO leraar vo exact (1e/2e gr.)

- HBO leraar vo exact (2e gr.)
 - Leraar vo biologie (2e gr.)
 - Leraar vo natuurkunde (2e gr.)

Leraar vo scheikunde (2e gr.)

Leraar vo wiskunde (2e gr.)

Bedrijfswiskunde

HBO leraar vo exact (1e gr.)

Leraar vo biologie (1e gr.)

Leraar vo natuurkunde (1e gr.)

Leraar vo scheikunde (1e gr.)

Leraar vo wiskunde (1e gr.)

HBO Algemene beroepenvariant Onderwijs

Algemene beroepenvariant Godsdienst (2e gr.)

Algemene beroepenvariant Pedagogiek

Algemene beroepenvariant Hogere kaderopleiding pedagogiek

Statistisch Supplement

Deel A

Tabellen per opleidingscluster

Tabel C1

Gediplomeerde uitstroom uit het HPO verbijzonderd naar geslacht, onderwijsvorm en etniciteit

Cluster		Geslacht		Onderwijsvorm		Etniciteit	
		man %	vrouw %	voltijd %	deeltijd %	alloch. %	autoch. %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	13	87	72	28	1	99
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	20	80	63	37	4	96
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	38	62	67	33	2	98
	Leraar VO expressie (2e gr)	19	81	87	13	2	98
	Leraar VO techniek (2e gr)	72	28	21	79	4	96
	Leraar VO taal (1e gr)	34	66	0	100	11	89
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	73	27	0	100	0	100
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	55	45	100	0	2	98
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	52	48	58	42	5	95
	Algemene beroepenvariant Onderwijs	26	74	1	99	10	90
		36	64	61	39	4	96
Overig HPO-totaal							
WO-cluster	Leraaropl. taal	23	77	99	1	1	99
	Leraaropl. maatschappij	54	46	95	5	0	100
	Leraaropl. exact	51	49	97	3	0	100
WO totaal		40	60	97	3	1	99

Tabel C2
Hoogste vooropleiding van afgestudeerde HPO-ers

Cluster	HAVO %	VWO %	(K)MBO/LLW %	HBO %	WO %	anders %
PABO	56	12	10	10	6	7
Leraar basis-/speciaalonderwijs						
Leraar VO taal (2e gr)	56	13	14	7	3	7
Leraar VO maatschappij (2e gr)	48	13	17	14	2	6
Leraar VO expressie (2e gr)	40	17	30	6	0	7
Leraar VO techniek (2e gr)	12	8	50	23	0	8
Leraar VO taal (1e gr)	15	20	2	33	11	20
Leraar VO maatschappij (1e gr)	11	14	15	38	8	14
Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	55	32	12	1	0	1
Leraar VO exact (1e/2e gr)	37	27	10	14	5	7
Algemene beroepvariant Onderwijs	22	17	11	32	1	16
Overig HPO-totaal	44	18	16	13	2	7
WO-cluster						
Leraaropl. taal	8	87	0	0	0	5
Leraaropl. maatschappij	14	83	2	0	0	2
Leraaropl. exact	1	92	0	0	0	7
WO totaal	8	87	0	0	0	5

Tabel C3

Maatschappelijke positie van afgestudeerden

Cluster		betaald werk %	student %	werkloos %	anders %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	90	4	2	4
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	85	10	2	3
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	86	9	4	2
	Leraar VO expressie (2e gr)	66	21	6	7
	Leraar VO techniek (2e gr)	96	0	0	4
	Leraar VO taal (1e gr)	86	7	0	7
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	85	0	0	15
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	84	11	4	1
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	83	10	4	3
Overig HPO-totaal	Algemene beroepenvariant Onderwijs	89	4	3	4
		84	10	3	4
WO-cluster	Leraaropl. taal	94	2	0	4
	Leraaropl. maatschappij	95	0	2	2
	Leraaropl. exact	95	3	0	3
WO totaal		95	1	1	3

Tabel C4

Doorstroom van afgestudeerden HPO-ers naar een vervolgopleiding

		Doorstroom vervolgopleiding Waarvan:		
Cluster		ja %	HBO %	WO %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	16	72	27
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	33	45	52
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	27	52	45
	Leraar VO expressie (2e gr)	39	90	7
	Leraar VO techniek (2e gr)	10	-	-
	Leraar VO taal (1e gr)	19	-	-
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	51	-	-
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	22	77	23
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	31	78	21
Overig HPO-totaal	Algemene beroepenvariant Onderwijs	46	67	30
		31	61	37
WO-cluster	Leraaropl. taal	0	0	52
	Leraaropl. maatschappij	0	23	0
	Leraaropl. exact	22	21	24
WO totaal		4	17	20

- = te weinig waarnemingen

Tabel C5

Oordeel over aansluiting tussen HPO-opleiding en de vervolgopleiding

		goed %	voldoende %	matig %	slecht %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	58	28	7	7
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	35	37	16	12
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	56	27	12	5
	Leraar VO expressie (2e gr)	53	34	8	5
	Leraar VO techniek (2e gr)	-	-	-	-
	Leraar VO taal (1e gr)	-	-	-	-
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	-	-	-	-
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	58	33	4	5
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	57	22	15	6
Overig HPO-totaal	Algemene beroepenvariant Onderwijs	60	32	9	0
		54	29	10	6

- = te weinig waarnemingen

Tabel C6
Zoeken naar betaald werk

Cluster		Actief zoeken tijdens of na opleiding ja %	Waarvan begonnen met zoeken		
			voor afstuderen %	binnen 1 mnd na afst %	na afstuderen %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	73	60	31	9
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	70	58	25	17
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	63	53	29	18
	Leraar VO expressie (2e gr)	68	44	34	21
	Leraar VO techniek (2e gr)	57	-	-	-
	Leraar VO taal (1e gr)	33	-	-	-
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	60	-	-	-
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	76	55	33	11
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	68	71	13	15
Overig HPO-totaal	Algemene beroepenvariant Onderwijs	47	61	19	20
		65	57	26	18
WO-cluster	Leraaropl. taal	75	69	17	14
	Leraaropl. maatschappij	86	70	16	14
	Leraaropl. exact	90	72	27	2
WO totaal		82	70	19	10

- = te weinig waarnemingen

Tabel C7

Zoeken naar betaald werk binnen en/of buiten het door de overheid bekostigde onderwijs

Cluster		binnen %	buiten %	binnen & buiten %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	83	3	14
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	40	31	29
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	33	41	26
	Leraar VO expressie (2e gr)	24	32	44
	Leraar VO techniek (2e gr)	-	-	-
	Leraar VO taal (1e gr)	-	-	-
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	-	-	-
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	40	14	46
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	57	20	24
Overig HPO-totaal	Algemene beroepenvariant Onderwijs	11	42	47
		37	31	32
WO-cluster	Leraaropl. taal	41	8	52
	Leraaropl. maatschappij	48	2	50
	Leraaropl. exact	64	5	31
WO totaal		50	5	45

- = te weinig waarnemingen

Tabel C8

Gewerkt in het door de overheid bekostigde onderwijs

Cluster		ja, niet als invalskracht %	ja, uitsluitend als invalskracht %	ja, wel en niet als invalskracht %	nee %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	22	22	46	9
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	21	8	25	47
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	21	6	18	55
	Leraar VO expressie (2e gr)	10	13	14	62
	Leraar VO techniek (2e gr)	62	14	10	14
	Leraar VO taal (1e gr)	54	7	24	15
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	42	3	13	42
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	18	14	36	32
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	32	8	25	35
	Algemene beroepvariant Onderwijs	32	3	8	57
Overig HPO-totaal		24	8	21	47
WO-cluster	Leraaropl. taal	16	12	49	22
	Leraaropl. maatschappij	34	14	45	7
	Leraaropl. exact	25	10	51	15
WO totaal		24	12	48	15

Tabel C9

Werkloosheid onder afgestudeerden

Cluster		Beroepsbevolking wel aanbieden %	Waarvan: werkloze beroepsbevolking Werkloze beroepsbevolking %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	91	4
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	84	3
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	87	4
	Leraar VO expressie (2e gr)	73	13
	Leraar VO techniek (2e gr)	93	0
	Leraar VO taal (1e gr)	76	0
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	90	0
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	89	7
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	87	6
	Algemene beroepenvariant Onderwijs	89	7
Overig HPO-totaal		85	5
WO-cluster	Leraaropl. taal	93	5
	Leraaropl. maatschappij	100	6
	Leraaropl. exact	92	0
WO totaal		95	4

Tabel C10

Werkzaam binnen het onderwijs

Cluster		%
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	95
HPO	Leraar VO taal (2e gr)	60
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	42
	Leraar VO expressie (2e gr)	36
	Leraar VO techniek (2e gr)	81
	Leraar VO taal (1e gr)	88
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	50
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	60
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	62
Overig HPO-totaal		31
	Algemene beroepenvariant Onderwijs	52
WO	Leraaropl. taal	67
	Leraaropl. maatschappij	78
	Leraaropl. exact	76
WO totaal		73

Tabel C11

Wijze waarop HPO-ers en afgestudeerden van de Universitaire lerarenopleiding aan hun baan zijn gekomen

Cluster	arbeids- bureau		uitzend- bureau		reactie advertentie		open solli- citatie		stage		docent/ vereniging afgestu- deerden e.d.		eerder werk/ interne vacaturekennissen		familie/ vrienden/ overig	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
PABO																
Werkend binnen onderwijs	4	1	25	16	16	3	7	9	18							
Werkend buiten onderwijs	4	1	25	16	17	3	7	8	19							
	2	13	30	16	2	4	6	21	6							
Overig HPO																
Leraar VO taal (2e gr)	8	14	31	12	5	4	6	11	9							
Leraar VO maatschappij (2e gr)	6	15	30	11	8	2	7	11	10							
Leraar VO expressie (2e gr)	12	11	18	11	7	2	7	13	18							
Leraar VO techniek (2e gr)	11	0	59	7	0	0	11	4	7							
Leraar VO taal (1e gr)	6	3	53	12	3	0	0	15	9							
Leraar VO maatschappij (1e gr)	0	2	62	23	0	0	4	4	6							
Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	6	4	38	12	7	6	1	15	11							
Leraar VO exact (1e/2e gr)	6	4	46	12	7	2	4	11	9							
Algemene beroepenvariant Onderwijs	4	0	39	20	6	0	6	11	15							
Overig HPO-totaal	7	10	35	12	6	3	0	9	10							
Werkend binnen onderwijs	10	2	40	12	6	4	6	8	11							
Werkend buiten onderwijs	4	18	30	12	7	1	5	13	10							

Tabel C12

Dienstverband van werkende HPO-ers en afgestudeerden van de Universitaire lerarenopleiding

Cluster		Werk via uitzendbureau %	Loondienst bij werkgever %	Oproepkracht %	anders %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	1	91	3	5
Werkend binnen onderwijs		1	91	3	5
Werkend buiten onderwijs		13	78	1	8
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	4	90	0	6
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	6	88	2	4
	Leraar VO expressie (2e gr)	9	86	2	4
	Leraar VO techniek (2e gr)	4	96	0	0
	Leraar VO taal (1e gr)	0	91	3	6
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	0	96	0	4
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	2	91	2	5
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	2	90	2	7
Overig HPO-totaal	Algemene beroepvariant Onderwijs	0	92	1	7
Werkend binnen onderwijs		4	90	2	5
Werkend buiten onderwijs		1	95	1	4
		7	84	2	6
WO-cluster	Leraaropleiding taal	3	93	1	3
	Leraaropleiding maatschappij	4	94	3	0
	Leraaropleiding exact	0	98	0	2
WO totaal		2	94	1	2
Werkend binnen onderwijs		1	97	1	1
Werkend buiten onderwijs		7	87	2	4

Tabel C13
Aanstelling

Cluster		Tijdelijk zonder uitzicht op vast %	Tijdelijk met uitzicht op vast %	Vast %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	13	27	60
	Werkend binnen onderwijs	13	27	60
	Werkend buiten onderwijs	13	24	63
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	8	35	57
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	11	31	59
	Leraar VO expressie (2e gr)	17	30	53
	Leraar VO techniek (2e gr)	7	19	74
	Leraar VO taal (1e gr)	0	15	85
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	0	16	84
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	15	27	58
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	9	26	65
	Algemene beroepenvariant Onderwijs	5	9	86
Overig HPO-totaal		10	28	62
	Werkend binnen onderwijs	7	31	62
	Werkend buiten onderwijs	13	25	62
WO-cluster	Leraaropleiding taal	4	33	62
	Leraaropleiding maatschappij	17	39	44
	Leraaropleiding exact	11	29	61
WO totaal		10	34	56
	Werkend binnen onderwijs	10	35	54
	Werkend buiten onderwijs	10	30	60

Tabel C14
Nevenfuncties

Cluster	%
PABO	
Leraar basis-/speciaalonderwijs	
Werkend binnen het onderwijs	11
Werkend buiten het onderwijs	32
HPO	
Werkend binnen het onderwijs	
Leraar VO taal (2e gr)	17
Leraar VO maatschappij (2e gr)	23
Leraar VO expressie (2e gr)	32
Leraar VO techniek (2e gr)	19
Leraar VO taal (1e gr)	25
Leraar VO maatschappij (1e gr)	45
Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	42
Leraar VO exact (1e/2e gr)	12
Algemene beroepenvariant Onderwijs	19
HPO-totaal	22
Werkend buiten het onderwijs	19
WO	
Werkend binnen het onderwijs	
Leraaropleiding taal	14
Leraaropleiding maatschappij	40
Leraaropleiding exact	32
WO totaal	28
Werkend buiten het onderwijs	17

Tabel C15
Aantal arbeidsuren van werknenden

		Hoofd functie (excl. nevenfunctie) gemiddeld	Totaal (incl. nevenfunctie) gemiddeld	Meer dan 32 uur (excl. nevenfunctie)Cluster %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	33,4	34,6	67
Werkend binnen het onderwijs		33,5	34,5	68
Werkend buiten het onderwijs		30,9	36,6	47
HPO				
Werkend binnen het onderwijs				
	Leraar VO taal (2e gr)	32,0	33,2	51
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	31,4	33,4	49
	Leraar VO expressie (2e gr)	29,9	32,0	44
	Leraar VO techniek (2e gr)	31,7	33,8	52
	Leraar VO taal (1e gr)	30,4	33,2	38
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	34,1	36,6	60
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	33,1	36,9	54
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	32,8	33,4	60
	Algemene beroepensvariant Onderwijs	33,1	35,5	60
	HPO-totaal	32,0	33,8	52
Werkend buiten het onderwijs		33,7	35,2	64
WO				
Werkend binnen het onderwijs				
	Leraaropleiding taal	31,7	32,5	46
	Leraaropleiding maatschappij	29,1	33,2	39
	Leraaropleiding exact	31,6	33,9	37
	WO totaal	30,8	33,1	41
Werkend buiten het onderwijs		34,8	36,0	66

Tabel C16

Schoolverlaters die meer willen werken (onvrijwillige deeltijdaanstelling)

Cluster		onvrijwillig deeltijd wil voltijd %	onvrijwillig deeltijd %	vrijwillig deeltijd %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	34	25	41
	Werkend binnen onderwijs	34	24	42
	Werkend buiten onderwijs	39	32	29
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	12	21	67
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	15	27	58
	Leraar VO expressie (2e gr)	8	37	55
	Leraar VO techniek (2e gr)	27	9	64
	Leraar VO taal (1e gr)	5	14	81
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	16	25	59
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	34	29	38
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	13	33	54
	Algemene beroepenvariant Onderwijs	8	36	56
	Overig HPO-totaal	15	27	58
	Werkend binnen onderwijs	11	23	66
	Werkend buiten onderwijs	20	34	46
WO-cluster	Leraaropleiding taal	22	22	56
	Leraaropleiding maatschappij	37	29	33
	Leraaropleiding exact	22	29	49
WO totaal		28	26	46
	Werkend binnen onderwijs	26	29	45
	Werkend buiten onderwijs	36	12	52

Tabel C17

Inkomen van werkende (bruto, afgerond op tientallen guldens respectievelijk dubbeltjes)

Cluster		Hoofdfunctie		Totaal	
		(excl. nevenfuncties)	(incl. nevenfuncties)	maandloon	uurloon
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	3527	24,54	3650	24,37
	Werkend binnen onderwijs	3513	24,19	3591	24,12
	Werkend buiten onderwijs	3779	31,74	4749	29,33
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	3488	24,01	3690	24,60
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	3710	25,68	3892	25,75
	Leraar VO expressie (2e gr)	2996	21,09	2799	18,71
	Leraar VO techniek (2e gr)	4374	30,01	4608	29,99
	Leraar VO taal (1e gr)	4349	36,01	4592	34,33
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	4219	29,40	4674	30,31
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	3234	23,39	3571	22,76
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	4035	28,16	4162	28,54
	Algemene beroepvariant Onderwijs	4176	31,09	4327	31,16
	Overig HPO-totaal	3680	25,87	3861	25,92
WO-cluster	Werkend binnen onderwijs	3816	27,29	3978	27,35
	Werkend buiten onderwijs	3542	24,52	3713	24,53
WO totaal	Leraaropleiding taal	3602	25,40	3674	25,31
	Leraaropleiding maatschappij	3487	27,82	4081	27,69
	Leraaropleiding exact	3489	24,56	3658	24,32
Werkend binnen onderwijs		3537	25,88	3789	25,74
		3518	26,53	3815	26,37
	Werkend buiten onderwijs	3586	24,26	3725	24,24

Tabel C18

Niveau en richting huidige functie door werkgever

		Huidige functie vereist opleidingsniveau werkgever minimaal eigen	eigen/verwante richting
Cluster		ja %	%
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	96	95
	Werkend binnen onderwijs	98	97
	Werkend buiten onderwijs	56	55
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	81	72
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	86	73
	Leraar VO expressie (2e gr)	63	76
	Leraar VO techniek (2e gr)	92	96
	Leraar VO taal (1e gr)	97	94
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	77	68
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	71	85
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	87	78
	Algemene beroepenvariant Onderwijs	74	80
Overig HPO-totaal		81	76
	Werkend binnen onderwijs	98	96
	Werkend buiten onderwijs	64	55
WO-cluster	Leraaropleiding taal	56	82
	Leraaropleiding maatschappij	57	85
	Leraaropleiding exact	67	81
WO totaal		59	83
	Werkend binnen onderwijs	68	99
	Werkend buiten onderwijs	36	38

Tabel C19

Percentage met een baan waarvoor werkervaring werd vereist door de werkgever

Cluster	%
PABO	
Leraar basis-/speciaalonderwijs	23
Werkend binnen onderwijs	22
Werkend buiten onderwijs	31
Overig HPO	
Leraar VO taal (2e gr)	38
Leraar VO maatschappij (2e gr)	46
Leraar VO expressie (2e gr)	45
Leraar VO techniek (2e gr)	33
Leraar VO taal (1e gr)	41
Leraar VO maatschappij (1e gr)	51
Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	38
Leraar VO exact (1e/2e gr)	27
Algemene beroepenvariant Onderwijs	65
Overig HPO-totaal	42
Werkend binnen onderwijs	32
Werkend buiten onderwijs	52
WO-cluster	
Leraaropleiding taal	42
Leraaropleiding maatschappij	33
Leraaropleiding exact	25
WO totaal	35
Werkend binnen onderwijs	29
Werkend buiten onderwijs	49

Tabel C20

Algemeen oordeel over de aansluiting van de hoodsfunctie op de opleiding

Cluster		goed of voldoende %	matig of slecht %
PABO	Leraar basis-/speciaalonderwijs	90	10
	Werkend binnen onderwijs	91	8
	Werkend buiten onderwijs	52	2
Overig HPO	Leraar VO taal (2e gr)	76	24
	Leraar VO maatschappij (2e gr)	77	23
	Leraar VO expressie (2e gr)	70	30
	Leraar VO techniek (2e gr)	93	7
	Leraar VO taal (1e gr)	85	15
	Leraar VO maatschappij (1e gr)	65	35
	Leraar VO lichamelijke oefening (1e gr)	82	18
	Leraar VO exact (1e/2e gr)	79	21
	Algemene beroepenvariant Onderwijs	66	34
Overig HPO-totaal		76	24
	Werkend binnen onderwijs	90	10
	Werkend buiten onderwijs	63	37
WO-cluster	Leraaropleiding taal	69	31
	Leraaropleiding maatschappij	77	23
	Leraaropleiding exact	87	13
WO-totaal	WO totaal	83	17
	Werkend binnen onderwijs	87	13
	Werkend buiten onderwijs	48	52

Deel B

Tabel V1

Gediplomeerde uitstroom uit het HPO verbijzonderd naar geslacht, onderwijsvorm en etniciteit

Vakken	Geslacht		Onderwijsvorm		Etniciteit	
	man %	vrouw %	volgtijd %	deeltijd %	alloch. %	autoch. %
Leraar basis-/speciaalonderwijs						
Duits (1e/2e gr)	13	87	72	28	1	99
Engels (1e/2e gr)	37	63	65	35	-	100
Frans (1e/2e gr)	22	78	64	36	4	96
Nederlands (1e/2e gr)	16	84	60	40	-	99
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	17	83	55	45	-	99
Algemene economie (1e/2e gr)	41	59	89	11	-	99
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	52	48	69	31	-	96
Geschiedenis (1e/2e gr)	55	45	60	40	6	94
Godsdienst (1e/2e gr)	42	58	76	24	-	99
Maatschappijleer (2e gr)	39	61	-	100	-	100
Pedagogiek (2e gr)	38	62	87	13	-	96
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	34	66	-	100	-	100
Techniek (1e/2e gr)	6	94	68	32	-	97
Biologie (1e/2e gr)	72	28	21	79	-	96
Natuurkunde (1e/2e gr)	41	59	65	35	-	99
Wiskunde (1e/2e gr)	68	32	44	56	-	91
Handvaardigheid (2e gr)	52	48	55	45	7	93
Tekenen (2e gr)	-	91	85	15	-	98
Textiele werkvormen (2e gr)	27	73	87	13	-	98
Lichamelijke Oefening (1e gr)	-	96	88	-	-	96
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	55	45	100	-	2	98
Algemene beroepenvariant pedagogiek	35	65	-	100	7	93
	16	84	-	99	14	86

- = te weinig waarnemingen

Tabel V2

Hoogste vooropleiding van afgestudeerde HPO-ers

Vakken	HAVO %	VWO %	(K)MBO/LLW %	HBO %	WO %	andere vooropl. %
Leraar basis-/speciaalonderwijs						
Duits (1e/2e gr)	56	12	10	10	6	7
Engels (1e/2e gr)	53	18	-	11	-	15
Frans (1e/2e gr)	56	15	12	9	4	4
Nederlands (1e/2e gr)	60	15	-	-	7	13
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	49	11	19	10	2	8
Algemene economie (1e/2e gr)	55	18	7	8	-	8
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	31	22	15	26	-	-
Geschiedenis (1e/2e gr)	37	12	22	27	-	-
Godsdienst (1e/2e gr)	69	7	11	6	-	7
Maatschappijleer (2e gr)	22	17	24	17	-	-
Pedagogiek (2e gr)	53	31	12	-	-	-
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	20	-	-	53	-	10
Techniek (1e/2e gr)	45	13	30	5	-	7
Biologie (1e/2e gr)	-	-	50	23	-	-
Natuurkunde (1e/2e gr)	51	13	11	9	-	13
Wiskunde (1e/2e gr)	16	40	10	22	-	-
Handvaardigheid (2e gr)	32	35	-	13	7	4
Tekenen (2e gr)	35	10	29	17	-	-
Textiele werkvormen (2e gr)	48	23	22	-	-	-
Lichamelijke Oefening (1e gr)	18	-	61	-	-	17
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	56	34	9	-	-	-
Algemene beroepenvariant pedagogiek	23	24	13	31	-	10
	26	8	8	35	-	23

- = te weinig waarnemingen

Tabel V3

Maatschappelijke positie van afgestudeerden

Vakken	betaald werk %	student %	werkloos %	anders %
Leraar basis-/speciaalonderwijs	90	4	2	4
Duits (1e/2e gr)	79	17	-	-
Engels (1e/2e gr)	87	10	-	-
Frans (1e/2e gr)	80	10	-	9
Nederlands (1e/2e gr)	86	8	-	4
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	83	17	-	-
Algemene economie (1e/2e gr)	88	7	6	-
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	95	-	-	-
Geschiedenis (1e/2e gr)	78	13	7	2
Godsdienst (1e/2e gr)	85	-	-	-
Maatschappijleer (2e gr)	84	-	-	-
Pedagogiek (2e gr)	94	-	-	-
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	89	6	-	5
Techniek (1e/2e gr)	96	-	-	-
Biologie (1e/2e gr)	82	11	6	-
Natuurkunde (1e/2e gr)	81	-	-	-
Wiskunde (1e/2e gr)	82	11	3	4
Handvaardigheid (2e gr)	84	-	-	-
Tekenen (2e gr)	55	30	7	8
Textiele werkvormen (2e gr)	79	-	-	-
Lichamelijke Oefening (1e gr)	83	12	4	-
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	85	-	-	7
Algemene beroepenvariant pedagogiek	93	-	-	-

- = te weinig waarnemingen

Tabel V4

Doorstroom van afgestudeerden HPO-ers naar een vervolgopleiding

Cluster	Doorstroom vervolgopleiding Waarvan:		
	ja %	HBO %	WO %
Leraar basis-/speciaalonderwijs	16	72	27
Duits (1e/2e gr)	29	44	56
Engels (1e/2e gr)	34	33	67
Frans (1e/2e gr)	33	57	43
Nederlands (1e/2e gr)	32	39	55
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	26	33	67
Algemene economie (1e/2e gr)	24	71	29
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	15	67	-
Geschiedenis (1e/2e gr)	37	39	59
Godsdienst (1e/2e gr)	52	36	64
Maatschappijleer (2e gr)	17	-	88
Pedagogiek (2e gr)	53	96	-
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	21	63	-
Techniek (1e/2e gr)	-	-	-
Biologie (1e/2e gr)	32	73	27
Natuurkunde (1e/2e gr)	18	-	-
Wiskunde (1e/2e gr)	37	82	15
Handvaardigheid (2e gr)	25	100	-
Tekenen (2e gr)	50	87	9
Textiele werkvormen (2e gr)	21	100	-
Lichamelijke Oefening (1e gr)	23	77	23
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	42	-	79
Algemene beroepenvariant pedagogiek	55	100	-

- = te weinig waarnemingen

Tabel V5

Oordeel over aansluiting tussen HPO-opleiding en de vervolgopleiding

Vakken	goed %	voldoende %	matig %	slecht %
Leraar basis-/speciaalonderwijs	58	28	7	7
Duits (1e/2e gr)	-	58	-	-
Engels (1e/2e gr)	22	47	15	15
Frans (1e/2e gr)	52	21	-	-
Nederlands (1e/2e gr)	46	26	18	10
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	79	-	-	-
Algemene economie (1e/2e gr)	76	-	-	-
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	55	-	-	-
Geschiedenis (1e/2e gr)	35	43	15	7
Godsdienst (1e/2e gr)	62	-	-	-
Maatschappijleer (2e gr)	-	-	-	-
Pedagogiek (2e gr)	66	28	-	-
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	86	-	-	-
Techniek (1e/2e gr)	-	-	-	-
Biologie (1e/2e gr)	52	-	23	-
Natuurkunde (1e/2e gr)	-	-	-	-
Wiskunde (1e/2e gr)	59	24	11	-
Handvaardigheid (2e gr)	60	-	-	-
Tekenen (2e gr)	51	38	-	-
Textiele werkvormen (2e gr)	-	-	-	-
Lichamelijke Oefening (1e gr)	58	33	-	-
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	47	35	18	-
Algemene beroepenvariant pedagogiek	70	30	-	-

- = te weinig waarnemingen

Tabel V6

Zoeken naar betaald werk

Vakken	Actief zoeken tijdens of na opleiding	Waarvan begonnen met zoeken		
	ja %	voor afstuderen %	binnen 1 mnd na afst %	na afstuderen %
Leraar basis-/speciaalonderwijs	73	60	31	9
Duits (1e/2e gr)	63	63	20	17
Engels (1e/2e gr)	69	50	20	31
Frans (1e/2e gr)	57	65	24	11
Nederlands (1e/2e gr)	69	60	28	12
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	60	62	27	11
Algemene economie (1e/2e gr)	61	49	26	25
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	61	70	13	17
Geschiedenis (1e/2e gr)	67	41	37	22
Godsdienst (1e/2e gr)	56	50	-	29
Maatschappijleer (2e gr)	76	58	20	22
Pedagogiek (2e gr)	41	72	-	-
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	72	49	41	10
Techniek (1e/2e gr)	57	53	-	27
Biologie (1e/2e gr)	70	69	18	12
Natuurkunde (1e/2e gr)	70	70	-	25
Wiskunde (1e/2e gr)	66	72	13	15
Handvaardigheid (2e gr)	86	46	40	14
Tekenen (2e gr)	61	42	34	24
Textiele werkvormen (2e gr)	68	49	-	28
Lichamelijke Oefening (1e gr)	76	53	35	12
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	43	63	18	18
Algemene beroepenvariant pedagogiek	51	57	23	20

- = te weinig waarnemingen

Tabel V7

Zoeken naar betaald werk binnen en/of buiten het door de overheid bekostigde onderwijs

Vakken	binnen %	buiten %	binnen & buiten %
Leraar basis-/speciaalonderwijs	83	3	14
Duits (1e/2e gr)	48	30	22
Engels (1e/2e gr)	49	22	28
Frans (1e/2e gr)	37	30	33
Nederlands (1e/2e gr)	32	37	31
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	37	40	22
Algemene economie (1e/2e gr)	40	25	35
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	34	52	15
Geschiedenis (1e/2e gr)	36	31	33
Godsdienst (1e/2e gr)	52	-	-
Maatschappijleer (2e gr)	17	73	-
Pedagogiek (2e gr)	42	31	27
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	23	51	26
Techniek (1e/2e gr)	53	-	40
Biologie (1e/2e gr)	27	41	32
Natuurkunde (1e/2e gr)	73	-	21
Wiskunde (1e/2e gr)	69	12	19
Handvaardigheid (2e gr)	21	19	61
Tekenen (2e gr)	26	42	32
Textiele werkvormen (2e gr)	-	30	47
Lichamelijke Oefening (1e gr)	42	9	49
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	20	-	74
Algemene beroepenvariant pedagogiek	-	69	26

- = te weinig waarnemingen

Tabel V8

Gewerkt in het door de overheid bekostigde onderwijs

Vakken	ja, niet als invalskracht %	ja, uitsluitend als invalskracht %	ja, wel en niet als invalskracht %	nee %
Leraar basis-/speciaalonderwijs				
Duits (1e/2e gr)	22	22	46	9
Engels (1e/2e gr)	27	-	25	43
Frans (1e/2e gr)	26	8	22	44
Nederlands (1e/2e gr)	22	9	24	46
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	23	8	27	42
Algemene economie (1e/2e gr)	19	10	19	52
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	30	-	23	43
Geschiedenis (1e/2e gr)	29	-	17	53
Godsdienst (1e/2e gr)	13	8	22	57
Maatschappijleer (2e gr)	33	-	-	59
Pedagogiek (2e gr)	10	-	-	76
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	39	-	13	43
Techniek (1e/2e gr)	21	6	17	56
Biologie (1e/2e gr)	62	14	-	14
Natuurkunde (1e/2e gr)	23	8	19	49
Wiskunde (1e/2e gr)	50	-	27	14
Handvaardigheid (2e gr)	32	8	27	33
Tekenen (2e gr)	11	24	28	38
Textiele werkvormen (2e gr)	11	10	10	70
Lichamelijke Oefening (1e gr)	-	-	-	73
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	19	15	38	28
Algemene beroepenvariant pedagogiek	40	7	12	40
	26	-	-	69

- = te weinig waarnemingen

Tabel V/9

Werkloosheid onder afgestudeerden

Vakken	Beroepsbevolking wel aanbieden %	Waarvan: werkloze beroepsbevolking	
		Werkloze beroepsbevolking %	
Leraar basis-/speciaalonderwijs	91	4	
Duits (1e/2e gr)	79	-	
Engels (1e/2e gr)	83	4	
Frans (1e/2e gr)	75	-	
Nederlands (1e/2e gr)	88	-	
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	76	-	
Algemene economie (1e/2e gr)	91	-	
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	96	-	
Geschiedenis (1e/2e gr)	80	5	
Godsdienst (1e/2e gr)	81	-	
Maatschappijleer (2e gr)	90	-	
Pedagogiek (2e gr)	93	-	
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	89	-	
Techniek (1e/2e gr)	93	-	
Biologie (1e/2e gr)	90	8	
Natuurkunde (1e/2e gr)	90	-	
Wiskunde (1e/2e gr)	82	-	
Handvaardigheid (2e gr)	91	-	
Tekenen (2e gr)	62	20	
Textiele werkvormen (2e gr)	85	-	
Lichamelijke Oefening (1e gr)	89	8	
Algemene beroepvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	90	9	
Algemene beroepvariant pedagogiek	92	-	

- = te weinig waarnemingen

Tabel V10

Werkzaam binnen het onderwijs

Vakken	%
Leraar basis-/speciaalonderwijs	95
Duits (1e/2e gr)	79
Engels (1e/2e gr)	69
Frans (1e/2e gr)	66
Nederlands (1e/2e gr)	52
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	45
Algemene economie (1e/2e gr)	47
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	38
Geschiedenis (1e/2e gr)	51
Godsdienst (1e/2e gr)	45
Maatschappijleer (2e gr)	19
Pedagogiek (2e gr)	47
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	37
Techniek (1e/2e gr)	81
Biologie (1e/2e gr)	46
Natuurkunde (1e/2e gr)	87
Wiskunde (1e/2e gr)	62
Handvaardigheid (2e gr)	51
Tekenen (2e gr)	32
Textiele werkvormen (2e gr)	23
Lichamelijke Oefening (1e gr)	64
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	28
Algemene beroepenvariant pedagogiek	33

Tabel V11
Wijze waarop HPO-ers aan hun baan zijn gekomen

Vakken	arbeids- bureau		uitzend- bureau		reactie advertentie		open solli- citatie		stage		docent/ vereniging afgestu- deerden e.d.		eerder werk/ interne vacaturekennissen		familie/ vrienden/ overig	
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Leraar basisonderwijs	4	1	25	16	16	3	7	9	18							
Duits (1e/2e gr)	5	22	28	5	2	0	15	18	5							
Engels (1e/2e gr)	10	12	37	20	4	3	4	10	2							
Frans (1e/2e gr)	10	19	37	5	8	4	2	8	6							
Nederlands (1e/2e gr)	7	12	29	10	5	5	6	11	15							
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	11	13	36	10	3	3	1	17	6							
Algemene economie (1e/2e gr)	3	25	15	13	13	6	1	8	16							
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	2	15	36	13	5	0	7	7	14							
Geschiedenis (1e/2e gr)	9	20	31	10	9	4	5	8	5							
Godsdienst (1e/2e gr)	0	9	66	0	4	0	5	4	13							
Maatschappijleer (2e gr)	3	18	16	11	4	4	7	31	6							
Pedagogiek (2e gr)	2	0	36	24	5	0	15	0	18							
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	7	3	36	9	10	0	10	16	9							
Techniek (1e/2e gr)	11	0	59	7	0	0	11	4	7							
Biologie (1e/2e gr)	4	7	54	4	5	3	4	9	11							
Natuurkunde (1e/2e gr)	6	0	45	22	7	0	4	13	4							
Wiskunde (1e/2e gr)	8	4	40	12	6	1	4	13	11							
Handvaardigheid (2e gr)	22	11	29	10	0	0	6	10	11							
Tekenen (2e gr)	10	10	12	12	11	4	9	18	15							
Textiele werkvormen (2e gr)	4	14	14	9	9	0	5	9	36							
Lichamelijke Oefening (1e gr)	7	3	36	12	7	6	2	16	12							

Tabel V11 (vervolg)

Wijze waarop HPO-ers aan hun baan zijn gekomen

Vakken	arbeids- bureau		uitzend- bureau		reactie advertentie		open solli- citatie		stage		docent/ afgestu- deerden		eerder werk/ interne vacature		familie/ vrienden/ kennissen		overig	
	%		%		%		%		%		%	e.d.	%		%		%	
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	6		0		41		28		6		0		6		6		6	
Algemene beroepenvariant pedagogiek	3		0		30		15		6		0		6		15		25	
Werkend binnen onderwijs	6		1		29		15		13		3		7		8		17	
Werkend buiten onderwijs	4		18		28		12		7		1		5		15		10	

Tabel V12
Dienstverband van werkende HPO-ers

Vakken	Werk via uitzendbureau %	Loondienst bij werkgever %	Oproepkracht %	anders %
Leraar basisonderwijs	1	91	3	5
Duits (1e/2e gr)	9	89	0	2
Engels (1e/2e gr)	4	95	1	1
Frans (1e/2e gr)	2	92	0	6
Nederlands (1e/2e gr)	4	86	1	10
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	3	89	0	8
Algemene economie (1e/2e gr)	8	85	0	7
Bedrijfsconomie (1e/2e gr)	2	97	0	1
Geschiedenis (1e/2e gr)	12	79	7	3
Godsdienst (1e/2e gr)	0	96	0	4
Maatschappijleer (2e gr)	4	90	2	4
Pedagogiek (2e gr)	0	96	2	2
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	6	89	2	2
Techniek (1e/2e gr)	4	96	0	0
Biologie (1e/2e gr)	3	82	2	13
Natuurkunde (1e/2e gr)	0	97	0	3
Wiskunde (1e/2e gr)	1	96	0	3
Handvaardigheid (2e gr)	8	84	5	3
Tekenen (2e gr)	14	86	0	0
Textiele werkvormen (2e gr)	0	87	0	13
Lichamelijke Oefening (1e gr)	2	91	2	5
Algemene beroepvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	0	94	0	6
Algemene beroepvariant pedagogiek	0	94	0	6
Werkend binnen onderwijs	1	92	2	5
Werkend buiten onderwijs	8	83	2	6

Tabel V13
Aanstelling

Vakken	Tijdelijk zonder uitzicht op vast %	Tijdelijk met uitzicht op vast %	Vast %
Leraar basisonderwijs	13	27	60
Duits (1e/2e gr)	2	45	54
Engels (1e/2e gr)	7	27	66
Frans (1e/2e gr)	7	39	54
Nederlands (1e/2e gr)	8	35	57
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	3	40	57
Algemene economie (1e/2e gr)	10	26	63
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	5	20	75
Geschiedenis (1e/2e gr)	22	43	36
Godsdienst (1e/2e gr)	4	9	87
Maatschappijleer (2e gr)	9	32	59
Pedagogiek (2e gr)	2	4	94
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	13	36	51
Techniek (1e/2e gr)	7	19	74
Biologie (1e/2e gr)	12	36	52
Natuurkunde (1e/2e gr)	8	20	72
Wiskunde (1e/2e gr)	6	25	69
Handvaardigheid (2e gr)	23	26	51
Tekenen (2e gr)	14	39	47
Textiele werkvormen (2e gr)	14	18	68
Lichamelijke Oefening (1e gr)	16	27	57
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	3	9	87
Algemene beroepenvariant pedagogiek	3	7	90
Werkend binnen onderwijs	11	28	60
Werkend buiten onderwijs	13	25	62

Tabel V14
Nevenfuncties

Vakken	%
Werkend binnen het onderwijs	
Leraar basisonderwijs	11
Duits (1e/2e gr)	27
Engels (1e/2e gr)	12
Frans (1e/2e gr)	22
Nederlands (1e/2e gr)	14
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	38
Algemene economie (1e/2e gr)	24
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	36
Geschiedenis (1e/2e gr)	15
Godsdienst (1e/2e gr)	29
Maatschappijleer (2e gr)	47
Pedagogiek (2e gr)	22
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	19
Techniek (1e/2e gr)	19
Biologie (1e/2e gr)	12
Natuurkunde (1e/2e gr)	5
Wiskunde (1e/2e gr)	12
Handvaardigheid (2e gr)	23
Tekenen (2e gr)	32
Textiele werkvormen (2e gr)	62
Lichamelijke Oefening (1e gr)	42
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	33
Algemene beroepenvariant pedagogiek	10
Werkend buiten het onderwijs	28

Tabel V15

Aantal arbeidsuren van werkenden

	Hoofdfunctie (excl. nevenfunctie) gemiddeld	Totaal (incl. nevenfunctie) gemiddeld	Meer dan 32 uur (excl. nevenfunctie)Vakken %
Werkend binnen het onderwijs			
Leraar basisonderwijs	33,5	34,5	67
Duits (1e/2e gr)	31,2	33,8	50
Engels (1e/2e gr)	33,1	33,6	59
Frans (1e/2e gr)	29,4	32,0	36
Nederlands (1e/2e gr)	31,8	32,7	45
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	33,0	36,8	46
Algemene economie (1e/2e gr)	32,0	32,7	39
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	36,3	37,9	83
Geschiedenis (1e/2e gr)	30,2	32,1	51
Godsdienst (1e/2e gr)	30,6	32,0	43
Maatschappijleer (2e gr)	29,8	37,1	41
Pedagogiek (2e gr)	29,8	31,4	43
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	28,3	30,1	28
Techniek (1e/2e gr)	31,7	33,8	52
Biologie (1e/2e gr)	35,2	35,9	71
Natuurkunde (1e/2e gr)	35,5	36,5	83
Wiskunde (1e/2e gr)	30,3	30,4	43
Handvaardigheid (2e gr)	33,9	34,7	63
Tekenen (2e gr)	26,7	29,4	30
Textiele werkvormen (2e gr)	25,4	30,5	22
Lichamelijke Oefening (1e gr)	33,1	36,9	54
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	35,9	41,2	67
Algemene beroepenvariant pedagogiek	32,4	32,7	60
Werkend buiten onderwijs	33,4	35,4	63

Tabel V16

Schoolverlaters die meer willen werken (onvrijwillige deeltijdaanstelling)

Vakken	onvrijwillig deeltijd wil voltijd %	onvrijwillig deeltijd %	vrijwillig deeltijd %
Leraar basisonderwijs	34	25	41
Duits (1e/2e gr)	-	-	71
Engels (1e/2e gr)	-	21	72
Frans (1e/2e gr)	18	22	59
Nederlands (1e/2e gr)	9	22	70
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	-	38	45
Algemene economie (1e/2e gr)	-	24	71
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	-	-	75
Geschiedenis (1e/2e gr)	33	22	45
Godsdienst (1e/2e gr)	-	-	58
Maatschappijleer (2e gr)	-	-	-
Pedagogiek (2e gr)	-	31	65
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	-	28	67
Techniek (1e/2e gr)	-	-	64
Biologie (1e/2e gr)	26	32	43
Natuurkunde (1e/2e gr)	-	-	-
Wiskunde (1e/2e gr)	-	30	61
Handvaardigheid (2e gr)	-	31	69
Tekenen (2e gr)	-	39	53
Textiele werkvormen (2e gr)	-	-	-
Lichamelijke Oefening (1e gr)	36	27	37
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	-	31	62
Algemene beroepenvariant pedagogiek	-	38	52
Werkend binnen onderwijs	26	24	51
Werkend buiten onderwijs	24	33	42

- = te weinig waarnemingen

Tabel V17

Inkomen van werkende (bruto, afgerond op tientallen guldens respectievelijk dubbeltjes)

Vakken	Hoofdfunctie (excl. nevenfuncties)		Totaal (incl. nevenfuncties)	
	maandloon	uurloon	maandloon	uurloon
Leraar basisonderwijs	3527	24,54	3650	24,37
Duits (1e/2e gr)	3571	24,91	4045	27,27
Engels (1e/2e gr)	3682	25,60	3882	25,89
Frans (1e/2e gr)	3214	23,18	3344	23,48
Nederlands (1e/2e gr)	3482	24,31	3619	24,39
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	3564	23,39	3806	23,43
Algemene economie (1e/2e gr)	3854	25,77	4144	27,45
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	4306	26,20	4401	26,29
Geschiedenis (1e/2e gr)	3507	26,46	3750	26,18
Godsdienst (1e/2e gr)	4349	31,32	4348	28,08
Maatschappijleer (2e gr)	3865	24,21	3864	24,34
Pedagogiek (2e gr)	4313	31,55	4357	30,98
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	2893	23,22	3207	23,47
Techniek (1e/2e gr)	4374	30,01	4608	29,99
Biologie (1e/2e gr)	4610	33,20	4757	33,54
Natuurkunde (1e/2e gr)	4185	26,35	4355	26,52
Wiskunde (1e/2e gr)	3820	26,64	3901	27,08
Handvaardigheid (2e gr)	3545	24,27	2602	17,29
Tekenen (2e gr)	2662	19,43	2839	19,19
Textiele werkvormen (2e gr)	2801	19,31	3040	20,04
Lichamelijke Oefening (1e gr)	3240	23,47	3594	22,80
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	4711	32,27	4887	32,33
Algemene beroepenvariant pedagogiek	3809	30,06	3912	30,14
Werkend binnen onderwijs	3600	25,05	3696	24,99
Werkend buiten onderwijs	3583	25,43	3856	25,17

Tabel V18

Niveau en richting huidige functie door werkgever

Vakken	Huidige functie vereist opleidingsniveau werkgever minimaal eigen	eigen/verwante richting
	ja %	%
Leraar basisonderwijs	96	95
Duits (1e/2e gr)	88	91
Engels (1e/2e gr)	82	77
Frans (1e/2e gr)	78	73
Nederlands (1e/2e gr)	82	68
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	87	60
Algemene economie (1e/2e gr)	89	79
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	91	77
Geschiedenis (1e/2e gr)	82	66
Godsdienst (1e/2e gr)	65	90
Maatschappijleer (2e gr)	90	57
Pedagogiek (2e gr)	94	98
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	82	73
Techniek (1e/2e gr)	92	96
Biologie (1e/2e gr)	77	74
Natuurkunde (1e/2e gr)	97	87
Wiskunde (1e/2e gr)	90	77
Handvaardigheid (2e gr)	61	69
Tekenen (2e gr)	67	80
Textiele werkvormen (2e gr)	56	78
Lichamelijke Oefening (1e gr)	74	88
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	84	78
Algemene beroepenvariant pedagogiek	61	81
Werkend binnen onderwijs	98	97
Werkend buiten onderwijs	64	55

Tabel V19

Percentage met een baan waarvoor werkervaring werd vereist door de werkgever

Vakken	%
Leraar basisonderwijs	23
Duits (1e/2e gr)	23
Engels (1e/2e gr)	44
Frans (1e/2e gr)	29
Nederlands (1e/2e gr)	40
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	44
Algemene economie (1e/2e gr)	36
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	46
Geschiedenis (1e/2e gr)	54
Godsdienst (1e/2e gr)	57
Maatschappijleer (2e gr)	49
Pedagogiek (2e gr)	48
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	40
Techniek (1e/2e gr)	33
Biologie (1e/2e gr)	37
Natuurkunde (1e/2e gr)	19
Wiskunde (1e/2e gr)	21
Handvaardigheid (2e gr)	48
Tekenen (2e gr)	46
Textiele werkvormen (2e gr)	40
Lichamelijke Oefening (1e gr)	37
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	62
Algemene beroepenvariant pedagogiek	69
Werkend binnen onderwijs	25
Werkend buiten onderwijs	49

Tabel V20

Algemeen oordeel over de aansluiting van de hoodsfunctie op de opleiding

Vakken	goed of voldoende %	matig of slecht %
Leraar basisonderwijs	90	10
Duits (1e/2e gr)	79	21
Engels (1e/2e gr)	74	26
Frans (1e/2e gr)	79	21
Nederlands (1e/2e gr)	78	22
Aardrijkskunde (1e/2e gr)	76	24
Algemene economie (1e/2e gr)	72	28
Bedrijfseconomie (1e/2e gr)	80	20
Geschiedenis (1e/2e gr)	70	30
Godsdienst (1e/2e gr)	60	40
Maatschappijleer (2e gr)	80	20
Pedagogiek (2e gr)	82	18
Verzorging/Gezondheidskunde (2e gr)	87	13
Techniek (1e/2e gr)	93	-
Biologie (1e/2e gr)	70	30
Natuurkunde (1e/2e gr)	90	-
Wiskunde (1e/2e gr)	85	15
Handvaardigheid (2e gr)	62	38
Tekenen (2e gr)	82	18
Textiele werkvormen (2e gr)	55	45
Lichamelijke Oefening (1e gr)	83	17
Algemene beroepenvariant hogere kaderopleiding pedagogiek	84	16
Algemene beroepenvariant pedagogiek	49	51
Werkend binnen onderwijs	91	9
Werkend buiten onderwijs	63	37

- = te weinig waarnemingen

Reeds verschenen:

1. Arbeidsmarktbarometer Primair Onderwijs 1996
2. Arbeidsmarktbarometer Voortgezet Onderwijs 1996
3. Arbeidsmarktbarometer BVE-sector 1996
4. Professionalisering van de schoolorganisatie in het Primair en Voortgezet Onderwijs 1997
5. Arbeidsmarktbarometer Primair Onderwijs 1997
6. Arbeidsmarktbarometer Voortgezet Onderwijs 1997
7. Arbeidsmarktbarometer BVE-sector 1997
8. Vissen in een lege vijver
9. Professionalisering van de schoolorganisatie in de BVE-sector: beginmeting
10. Draagvlakmeting competentiebeloning
11. De LIO-werknemer en -stagiair: evaluatie van een experiment in het basisonderwijs, Deel I: Hoofdrapport
12. De LIO-werknemer en -stagiair: evaluatie van een experiment in het basisonderwijs, Deel II: Technisch rapport
13. Verkorte meting vacante uren PO, VO, en BVE-sector: start schooljaar 1998/1999
14. In opleiding voor het beroep leraar
15. Na de lerarenopleiding
16. Professionalisering van de schoolorganisatie in het primair en voortgezet onderwijs: casestudies
17. Schoolprofielbudget schooljaar 1999 een bijdrage aan nieuwe plannen en bestaande wensen
18. Arbeidsmarkttramingen primair onderwijs 1998-2009
19. Arbeidsmarkttramingen voortgezet onderwijs 1998-2009
20. Verkorte meting onvervulde uren PO, VO en BVE-sector: halverwege schooljaar 1998-1999
21. Vervanging en Stille Reserve
- een onderzoek naar belemmeringen voor vervangingswerk-
22. ROC's op weg naar moderne onderwijsorganisaties
23. Mobiliteit van (toekomstige) pabo-afgestudeerden
24. Arbeidsmarktbarometer Voortgezet Onderwijs 1998-1999
25. Arbeidsmarktbarometer BVE-sector 1998-1999
26. Arbeidsmarktbarometer Primair Onderwijs 1998-1999
27. Vraaggestuurde nascholing krijgt vorm: een evaluatie-onderzoek naar de nieuwe financieringssystematiek nascholing
28. Scenario's voor veroudering in het onderwijs en haar consequenties
29. Beleidsonderzoek Arbeidsvoorwaarden en Beroepskwaliteit Onderwijspersoneel